ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

Проект BG05SFOP001-2.009-0118-C01/22.01.2019 г. „Повишаване на гражданското участие в процеса на формулиране, изпълнение и мониторинг на политиките в сферата на конкурентоспособността и иновациите“

Инструментариум

(механизми, методи и процедури)

за

партньорство в сферата на политиките по конкурентоспособност и иновации

София, 2019

Професионална асоциация
„Европейски и национални програми за развитие“

София 1606, ул. "Доспат" № 7, ет. 1, ап. 2 ♦ Тел./Факс 02/954-91-61

www.eufunds.bg

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Този документ представя детайлен инструментариум (механизми, методи и процедури) за партньорство в сферата на конкурентоспособността и иновациите. Той е разработен въз основа на ситуационния анализ на партньорството в сферата на конкурентоспособността и иновациите, вкл. прегледа на добрите европейски практики за партньорство, на съществуващите национални методически документи относно гражданското участие в процесите на формиране, изпълнение и оценка на публичните политики и програми, както и на допълнително анализирани чуждестранни източници.

Инструментариумът е разделен на обща и специална част, както следва:

ОБЩА ЧАСТ

Глава 1. Основни характеристики на гражданското участие

Глава 2. Участници в процеса на партньорство в областта на политиките по конкурентоспособност и иновации, в т.ч.:

- методика за идентифициране и анализ на заинтересованите страни
- ключови партньори в областта на политиките по конкурентоспособност и иновации

Глава 3. Гражданското участие по цикъла на политиките в сферата на конкурентоспособност и иновациите

Глава 4. Етапи на подготовка и провеждане на процеса на гражданско участие в политиките по конкурентоспособност и иновациите

Глава 5. Инструменти (механизми, методи и процедури) за гражданско участие, в т.ч.:

- общоприети инструменти за гражданско участие
- конкретни инструменти за партньорство, прилагани в сферата на политиките по конкурентоспособност и иновации

Глава 6. Контролни листи за подготовка и провеждане на гражданското участие

СПЕЦИАЛНА ЧАСТ: ИНСТИТУЦИОНАЛИЗИРАНИ ИНСТРУМЕНТИ ЗА ПАРТНЬОРСТВО

Глава 1. Консултативни съвети в областта на икономическото развитие и иновациите

Глава 2. Партньорски органи, участващи в изпълнението на европейските структурни и инвестиционни фондове в България в сферата на конкурентоспособността и иновациите

Общата част на Инструментариума предоставя детайлни методически указания относно ползите, формите, участниците, етапите, инструментите и процедурите за осъществяване на партньорството в сферата на политиките по конкурентоспособност и иновации по целия цикъл на политиките (програмния цикъл).

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Специалната част се фокусира детайлно върху институционализираните инструменти за партньорство поради обстоятелството, че те са най-голяма практическа важност в реалния процес на партньорство в сферата на конкурентоспособността и иновациите.

С това си съдържание инструментариумът има за цел да служи като **практически наръчник по партньорство при формирането и изпълнението на политиките в областта на конкурентоспособността и иновациите**.

Инструментариумът е изготвен в рамките на проект BG05SFOP001-2.009-0118 „Повишаване на гражданското участие в процеса за формулиране, изпълнение и мониторинг на политиките в сферата на конкурентоспособността и иновациите“, финансиран по процедура за безвъзмездна финансова помощ № BG05SFOP001-2.009 „Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, изпълнение и мониторинг на политики и законодателство“ по Оперативна програма „Добро управление“ 2014-2020 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Проектът се изпълнява в партньорство между Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ (ПАЕНПР) в качеството му на бенефициент и Фондация „Ес О Ес Предприемачи“ като партньор.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

СЪДЪРЖАНИЕ

ОБЩА ЧАСТ 6

Глава 1. Гражданско участие (партньорство) – какво, защо, кой, къде, как...? 6

1.1. Същност на гражданското участие (партньорството) 6

1.2. Представителите на гражданското общество като партньор на публичните власти 6

1.3. Нива на гражданското участие 7

1.3. Ползи от гражданското участие при формулирането и изпълнението на публичните политики 8

1.4. Принципи на гражданското участие 12

Глава 2. Участници в процеса на партньорство в областта на политиките по конкурентоспособност и иновации 15

2.1. Методика за идентифициране и анализ на заинтересованите страни 15

2.2. Конкретни участници в процеса на партньорство в областта на политиките по конкурентоспособност и иновации 21

Глава 3. Гражданското участие (партньорството) по цикъла на политиките в сферата на конкурентоспособност и иновациите 32

3.1. Етапи на цикъла на политиките (програмния цикъл) 32

3.2. Партньорство на етапа на стратегическото планиране и програмиране 34

3.3. Партньорството на етапа на изпълнение (на политики, стратегии, програми) 37

3.4. Партньорството на етапа на проследяване на изпълнението (мониторинг) 37

3.5. Партньорството на етапа на оценка и преформулиране 38

Глава 4. Етапи на процеса на гражданско участие (партньорство) 39

4.1. Планиране на гражданското участие 39

4.2. Провеждане на гражданското участие 50

4.3. Анализ на резултатите от гражданското участие 52

4.4. Осигуряване на обратна връзка за участниците 53

4.5. Оценка на гражданското участие 54

Глава 5. Инструменти (механизми, методи и процедури) за гражданско участие в сферата на политиките по конкурентоспособност и иновации 55

5.1. Общоприети инструменти за гражданско участие 55

5.2. Конкретни инструменти и механизми за партньорство, прилагани по цикъла на политиките по конкурентоспособност и иновации 71

5.3. Систематично обобщение на прилаганите инструменти за партньорство 74

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Глава 6. Контролни листи за подготовка и провеждане на гражданско участие (по етапите на процеса) *82*

6.1. Стартиране на процеса на гражданско участие *82*

6.2. Подготовка на процеса на гражданско участие *84*

6.3. Провеждане на процеса на гражданско участие *85*

6.4. Връзки с обществеността в процесите на гражданско участие *87*

СПЕЦИАЛНА ЧАСТ: Институционализирани инструменти за партньорство *88*

Глава 1. Консултативни съвети в областта на икономическото развитие и иновациите *89*

1.1. Съвет за интелигентен растеж *90*

1.2. Национален съвет по туризъм *90*

1.3. Национален съвет за наука и иновации *92*

1.4. Консултативен съвет за насърчаване на малките и средни предприятия *92*

1.5. Национален икономически съвет *93*

1.6. Консултативен съвет за индустриална стабилност и растеж към министъра на икономиката *93*

Глава 2. Партньорски органи, участващи в планирането, изпълнението и/или наблюдението на европейските структурни и инвестиционни фондове в България в сферата на конкурентоспособността и иновациите *94*

2.1. Преглед на законодателството *94*

2.2. Тематични работни групи (ТРГ) за изработване на оперативните програми за периода 2021-2027 г. *107*

2.3. Комитети за наблюдение на оперативните програми *111*

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

ОБЩА ЧАСТ

ГЛАВА 1. ГРАЖДАНСКО УЧАСТИЕ (ПАРТНЬОРСТВО) – КАКВО, ЗАЩО, КОЙ, КЪДЕ, КАК...?

1.1. Същност на гражданското участие (партньорството)

Гражданското участие (участието на обществеността, партньорството) е политически принцип и практика, която цели и улеснява участието на тези, които потенциално са засегнати или са заинтересовани от дадено решение, във вземането на това решение. Принципът на гражданско участие гласи, че тези, които са засегнати от дадено решение, имат право да участват в процеса на вземане на решението.

Това влияние на обществото не замества прилагането на формални правила и принципи на демокрацията, като свободни и честни избори, представителни парламенти, отговорни ръководители, политически неутрална публична администрация, плурализъм, зачитане на правата на човека и пр. Гражданското участие винаги е съществувало в демокрациите в някаква форма и до известна степен. С развитието на демокрацията обаче гражданите и организациите, изискват по-голяма отвореност и прозрачност, а обществата и предизвикателствата стават все по-сложни, което кара правителствата все повече да се стремят да засилят тези взаимодействия. Подобряването на гражданското участие може да засили доверието на обществото в правителството, да подобри прозрачността на държавното управление, да засили гражданския капацитет и да създаде по-устойчиви политики.

1.2. Представителите на гражданското общество като партньор на публичните власти

Обществеността (гражданите) представлява отворен и неограничен кръг от лица, включващ всички членове и организационни форми на обществото.

Терминът „общество“ обхваща както индивидите, така и групите хора. Групи от лица могат да се формират по конкретен повод (граждански инициативи, например, в повечето случаи се оформят във връзка с конкретен проект и имат, но с много „хлабава“ вътрешна организационна структура), или със специфична дългосрочна цел и ясна организационна структура (= *организирана общественост/граждани*). Примери за *„организираната общественост“* са законово установените представителства на интереси, като браншовите камари, и пр., чиито задачи са определени от закона. Организациите на гражданското общество са също част от организираната общественост, но те се създават на доброволна основа, в дългосрочен план и независимо от конкретни проекти; примери за това са организации за правата на човека, за защита на околната среда, за представляване и отстояване на браншови икономически интереси, както и други граждански инициативи,

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

религиозни общности, работодателски и синдикални организации. За разлика от организираната общественост, терминът *„широка общественост“* се отнася до лица, които не са обединени в повече или по-малко силно организирани групи, а по-скоро застъпват своите индивидуални интереси.

1.3. Нива на гражданското участие

Процесите на гражданско участие могат да се развиват на три различни йерархични нива – политики и законодателство, планове и програми, и проекти.

1.3.1. Политики и законодателство

На това ниво се определят целите и общите посоки на развитие, обикновено изразени абстрактно.

Нивото на политиките е най-абстрактното и обобщено ниво в йерархията на планирането и вземането на решения. Английският термин „политики“[1], както е описан в съответни международни документи, обхваща стратегии, визии и стратегически концепции и др. под., на национално ниво (напр. Национална стратегия на развитие на МСП 2014-2020), на ниво ЕС (политика на сближаване на ЕС) или на международно ниво (напр. политиката на сближаване на ЕС). В редица случаи в държавите-членки на ЕС политиките се разработват частично, в резултат на препоръки на равнище ЕС за подготовка на национални планове за действие по определени общи на ЕС въпроси и политики.

Процесът на разработване на политики не е предмет на някакви формални изисквания и поради това се различава значително. Политиките могат да бъдат одобрени от компетентния министър или от Министерския съвет. Обикновено Парламентът не участва. Разграничаването между политиките, от една страна, и плановете и програмите, от друга страна, е трудно и не винаги еднозначно. Тъй като политиките са формулирани най-вече в по-абстрактен стил, отколкото плановете или програмите, обикновено при тяхното разработване участва т.нар. организирана общественост.

1.3.2. Планове и програми

На това средно йерархично ниво се формулират пакети от обособени мерки за постигане на дадена цел, изразени по по-конкретен начин, напр. Оперативна програма за иновации и конкурентоспособност 2014-2020, Национална програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор 2014-2018, и пр.

Плановете и програмите имат стратегически характер и обикновено съдържат цял пакет от мерки. Плановете и програмите могат да предвиждат както инвестиционни мерки, така и организационни такива. Програмите за насърчаване на научните изследвания например влияят на научния подход към конкретни теми и като цяло на развитието на науката.

[1] Policies.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Стратегическите планове са по-малко конкретни, отколкото напр. конкретни, макар и много мащабни, строителни проекти. Не винаги е възможно да се определи точно кои са засегнатите. Колкото по-абстрактно е съдържанието на плановете или програмите, толкова по-голяма е вероятността формите на участие на организираната общественост, тоест заинтересованите групи по интереси, да се окажат успешни. Има стратегически планове, в които участва както широката общественост, така и организираната общественост. Изготвянето на някои планове и програми е задължително, например на планове за управление на отпадъците или планове за териториално устройство. Има различни законови изисквания по отношение на участието на обществеността в планове и програми в различните обществени сфери.

1.3.3. Проекти и мерки

Това са индивидуални мерки, планирани и описани подробно. Проектите/мерките са с пълна степен на конкретизация по отношение на участници, ресурси, дейности, време графики, продукти и резултати от изпълнението. Те служат за практическо реализиране на инструментите за публично управление, посочени по-горе (политики, стратегии и програми).

1.3. Ползи от гражданското участие при формулирането и изпълнението на публичните политики

Гражданското участие може да бъде от **полза за всички**, защото допринася за...

- **Подобряване на качеството на публичните политики и услуги.** Когато държавните органи включват различни групи при вземане на решения и предоставяне на услуги, отговорната администрация се възползва от доброто им познаване им от първа ръка на проблемите. Администрацията се запознава с нови гледни точки като реакция на нейните допускания, които различни гледни точки служат за проверка на реалността.

- **Способстване за решаване на сложни проблеми.** Социалните, икономическите и екологичните проблеми могат да бъдат много сложни. Сближавайки различни мрежи, държавната администрация получава нови източници на информация, добива усещане за съвместна цел и увеличава възможността за намиране на устойчиви решения.

- **Изграждане на доверие и разбиране.** Чрез изграждането на активни отношения държавните органи могат да намалят усещането за „нас“ и „тях“. Хората развиват доверие в администрациите, които канят за участие и искрено слушат. Това може да създаде основа за доверие, което е ценно, когато трябва да се вземат трудни решения.

- **Подкрепя активните граждани.** Активно ангажирайки гражданите, администрацията зачита правото на хората да участват във вземането на решенията, които ги засягат. Държавните органи могат да насърчават „демокрацията на участието“, при която всички са съгласни, че имат своя дял и роля.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- **Допринася за създаването на приобщаващо общество.** Хората се чувстват по-силни, по-справедливо третирани и по-ценни, когато правителството действа в сътрудничество с различни общности. Създаването на среда, в която хората могат да решават собствените си проблеми, насърчава самостоятелността и иновациите.

- **По-ефективно отчитане на напредъка.** Сътрудничеството с НПО може да подобри мониторинга и оценката на програми, предоставяни от общността. Активните взаимоотношения могат също да позволят конструктивни отзиви за работата на агенцията.

- **Изграждане на умения на администрацията.** Изграждането на връзки с НПО и гражданите предлага възможности на държавната администрация да изгради набор от комуникационни и междукултурни умения, приложими в много различни условия.

- **Синергия при вземането на решения и и ангажираност с резултатите.** Участието на обществеността позволява резултатите могат да бъдат приети и подкрепени на по-широка основа. Благодарение на интензивното сътрудничество участниците могат да се идентифицират по-добре с резултата.

- **По-добри решения и по-лесно прилагане.** Интензивният обмен между всички участници позволява интегрирането на различни гледни точки, което подобрява подкрепянето на резултатите. По този начин участието на обществеността също допринася за гарантиране на качеството и по-лесно прилагане. Това означава, че участието на обществеността може да има ефект и икономия на време.

Ползи за вземащите политически решения

Като **орган, вземащ решения по политиките**, можете да се възползвате от процеса на гражданско участие, защото ...

- се подобрява комуникацията и обменът на информация с обикновените граждани и застъпниците на интереси;

- насърчавате културата на сътрудничество и диалог с обикновените граждани, лобистите и представителите на групи по интереси, като по този начин укрепвате демокрацията на местно ниво;

- получавате по-ясна картина на интересите и нуждите на различните слоеве от населението;

- можете да намалите натиска на очакванията и количеството неформални интриги чрез открито включване на различни групи по интереси (лобита) в процеса;

- можете да интегрирате така наречените „рискови групи“ в общността чрез процес на гражданско участие;

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- можете да укрепите доверието на хората в процеса на вземане на политически решения;
- политическите решения имат по-голяма тежест, ако се вземат въз основа на процес на гражданско участие;
- можете да подобрите имиджа си, като се доближите до обикновените граждани;
- можете да получите повече от желанието на местните хора да се идентифицират с тяхната общност или регион

Ползи за служителите в държавната администрация

Като **служител в държавната администрацията** имате полза от процеса на гражданско участие, защото ...

- последващите административни процеси често могат да бъдат завършени по-рано (тъй като има по-малко възражения и коментари по време на процеса и по-малко оплаквания след това), така че работата ви се улеснява;
- запознаване се със съмнения и резерви по отношение на проект или план на ранен етап и по този начин можете да се справите с тях активно;
- можете да намалите натиска на очакванията и количеството задкулисни интриги чрез открито включване на различни групи по интереси и лобита в процеса;
- по този начин насърчавате култура на сътрудничество и диалог с обикновени граждани, лобисти и групи по интереси, което укрепва демокрацията на местно и централно ниво;
- получавате по-ясна картина на интересите и нуждите на различни слоеве от населението;
- включването на заинтересованите и / или засегнатите улеснява обхващането, претеглянето и съгласуването на различни интереси;
- можете да укрепите увереността в правотата на това, което прави администрацията.

Ползи за гражданите и членовете на граждански инициативи

Като **гражданин или член на гражданска инициатива или организация** вие имате полза от процеса на гражданско участие, защото ...

- можете да представите вашите собствени ценности, идеи и интереси, и да ги реализирате;
- можете да имате пряка участие при обсъждането и приемането на решенията, засягащи вашето качество на живот и интереси;
- имате (по-добър) достъп до подходяща информация;

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- получавате по-добра представа за процесите на вземане на решения и научавате как работят вземащите политически решения и администрацията;
- самоорганизирането отваря нови области на дейност и възможности за ефективни действия;
- можете да спечелите признание и уважение за ангажираността и познанията си като „експерт на място“.

Ползи за лобисти и представители на групи по интереси

Като **лобист и представител на група по интереси** имате полза от процеса на гражданско участие, защото ...

- можете да представите вашите собствени ценности, идеи и интереси и да ги реализирате;
- можете да придадете по-голяма тежест на вашата организация;
- получавате по-пълна представа за процесите на вземане на решения;
- процесът на участие подобрява шансовете за представяне на интереси и гледни точки, които не получават често внимание;
- имате (по-добър) достъп до подходяща информация;
- можете да демонстрирате както пред членовете на вашата организация, така и пред широката общественост, че вашата организация е компетентна и действа въз основа на своите принципи;
- развива се доверието като основа за бъдещо сътрудничество.

Ползи за заинтересованите от конкретен проект

Като **лице, заинтересовано от конкретен проект** също имате полза от процеса на гражданско участие, защото ...

- резултатите от процесите на гражданско участие обикновено са общоприети, проектите обикновено се изпълняват по-бързо, има по-малко оплаквания и съдебни спорове след получаване на одобрение;
- по този начин се подобрява правната сигурност и се намалява предприемаческия риск;
- можете да получите повече разбиране - напр. за бизнес изискванията на вашата фирма;
- можете да вградите вашата фирма по-солидно в общността / региона;

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- можете да създадете атмосфера на доверие като основа за бъдещо сътрудничество, както и да засилите доверието в продуктите и услугите на вашата фирма;
- можете да подобрите имиджа на вашата фирма.

1.4. Принципи на гражданското участие

Успешното гражданско участие в процеса за вземане на решения изисква от публичната администрация да спазва определени принципи като базова предпоставка, а от гражданите да познават тези принципи и да вложат усилия да направят участието си информирано. За да бъде ангажирано гражданското общество по ползотворен начин, администрацията трябва да планира и подготви дейности за ангажиране, да осигури прозрачност, почтеност и уважение във взаимодействието, да гарантира въздействие и резултати и да прави оценка на участието.

Планиране и подготовка на дейности за ангажиране

Ключов фактор за успех е планирането на дейностите за ангажиране на гражданско участие, което от своя страна включва определяне на:

- правилния момент за ангажиране;
- необходимите условия на контекста;
- представителност на участниците (от гледна точка на техните ценности и мнения).

Ефективното планиране отговаря на следните критерии:

- ангажирането да става на възможно най-ранен етап и през целия политически цикъл – планиране, прилагане, наблюдение и оценка на политиките и управленските актове;
- организаторите са запознати с нуждите на участниците и вземащите решения;
- участниците приемат целите на ангажирането;
- обръща се внимание на различните мнения, включително различни организации и хора от всякаква възраст, пол, етнически групи, географско местоположение, социален статут и т.н.
- обръща се внимание на избора на методи за ангажиране и на броя на участниците.

Прозрачност, почтеност и уважение

Прозрачността е свързана с така наречената информационна асиметрия, тоест организаторите, които целят ангажиране на граждански организации за участие, обясняват ясно какво правят и какво планират да направят. Необходимо е да бъдат ясно обяснени плана, изпълнени-ето и резултатите от участието им; да се гарантира уважение към

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

мненията, гледните точки – дори да се различават от желаните – и резултатите и да се поддържа информираност на участниците дори след приключването на ангажимента.

Критериите за спазване на този принцип са:

- участниците получават ясна информация преди, по време и след ангажимента си, могат да дадат свободен принос и са известени за начините, по които техните мнения се включват във вземането на решения;
- прозрачност по отношение на обхвата, потенциала и ограниченията на ангажирането (нарича се управление на очакванията);
- прозрачност по отношение на целите на ангажимента – ясно са посочени групите хора, които трябва да бъдат включени и техните нужди и стремежи, както и широкия контекст на процеса;
- откровеност от страна на управляващите в заявлението, че желаят на отчетат мненията на участниците.

Пространство за маневриране

Партньорството изисква наличието на пространство за маневри. В началото на процеса всички участници следва да са точно информирани за обхвата и възможните резултати от конкретния процес на гражданско участие. По този начин участниците са в състояние да преценят реалистично възможностите си за влияние и да нямат нереалистични очаквания за възможния резултат от участието си, ако напр. решението е на практика предварително взето (предрешено) поради специфични обстоятелства.

Баланс и равни възможности

В рамките на ясно дефинираното пространство за маневриране процесите на обществено участие целят да предоставят на участващите групи баланс на интересите и равни възможности за влияние. Всички целеви групи са третирани балансирано. Процесът на участие се организира без бариери.

Въздействие и резултати

Ангажирането на гражданското общество трябва да бъде интегрирано в процеса на вземане на решения. Това означава, че управлението отчита реално мненията на участниците; участниците се запознават с обсъжданата тема и с процеса на вземане на решения като цяло и са ангажирани по смислен начин. Добра практика е те да бъдат поощря-вани за бъдещо участие.

Оценка

Както всеки друг процес, ангажирането на гражданите при вземане на управленски решения изисква наблюдение на резултатите, въвеждане на оценка и планиране на инструментите,

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

които тя ще използва. Постигнатото в процеса трябва да се оценява и да се търсят възможности за подобряване на бъдещата практика (предварителна и последваща оценка) с фокус върху насочването (кои групи са били предмет на стратегиите за ангажиране и до кого са достигнали); методите, из-ползвани за ангажиране, тяхната ефективност и възможни промени и уроци за бъдещето; правилният момент на ангажиране и резултати от приложената стратегия.

Планът на оценката традиционно изяснява целта (на ангажира-нето) и конкретните задачи; формулира ясни въпроси за оценяване и обяснява как ще се дават отговори на тези въпроси, в това число събиране на данни, анализ на данните и докладване.

Съобразяване с това, което е важно за хората

Притесненията на участниците следва да се приемат сериозно. Участниците се срещат в климат на партньорство. Аргументите и контрааргументите се разглеждат справедливо в процесите на обществено участие. Справедливият начин на взаимодействие е основата за ползотворно сътрудничество. Ангажирането е най-ефективно, когато организаторите не просто се опитват да предадат собственото си послание, а се стремят да се съобразят с интересите на хората и се вслушват в техните проблеми в дългосрочен план. Това е предпоставка за реален, дългосрочен ангажимент за диалог.

Ползване на съществуващия опит

Нормално е да бъде намерен полезен опит, който може да осигури уроци, независимо че дебатът трябва да бъде ориентиран към местните проблеми. Ученето от практики за гражданско участие в други сектори има предимството при същия институционален и културен контекст, а ученето от други държави показва дали определени аспекти с доказана ефективност могат да бъдат успешно приложени и в друга национална среда.

Ограничения на партньорството

Процесите на участие могат значително да допринесат за подобряване на качеството и приемането на решения по въпроси от обществен интерес. Но те имат и своите ограничения.

Процесите на гражданско участие имат малък шанс за успех, ако:

- Заинтересованите страни не са склонни да участват, тъй като (да речем) те се страхуват да не бъдат ,,набелязани“ (в негативен план), предишният им опит с процесите на участие ги е отказал или вярват, че могат да постигнат по-добре целите си по други начини.
- Лицата, които вземат решения, не подкрепят подобни процеси, вероятно защото политиците и / или администрациите се притесняват решаващата им власт да бъде ограничена.
- Няма много възможност за полезно действие, тъй като основните решения вече са взети.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- Социалното многообразие и различната степен на достъп до процесите на участие не дават равни възможности, ако (например) организаторите нямат успех да ангажират за участието целеви групи, които са трудно достъпни или в неравностойно положение.

Глава 2. Участници в процеса на партньорство в областта на политиките по конкурентоспособност и иновации

В рамките на тази част е представена *Методика за идентифициране и анализ на заинтересованите страни*, разглеждани като потенциални участници в процеса на партньорство, като след това е направен *преглед на конкретните ключови участници (партньори) в сферата на политиките по конкурентоспособността и иновации*, идентифицирани и анализирани въз основа на посочената методиката.

2.1. Методика за идентифициране и анализ на заинтересованите страни

Анализът на заинтересовани страни (stakeholder analysis) е особено важна първа стъпка за реалното прилагане на принципа на партньорство в процеса на планирането и програмирането, изпълнението, мониторинга и оценката на публичните политики и програми в сферата на конкурентоспособността и иновациите. Чрез него се идентифицират всички заинтересовани лица, които имат отношение и интереси към тези процеси, за да бъдат те привлечени за активно участие в тях.

Заинтересованите страни са отделни индивиди, обществени групи, организации и институции, за които съществува възможност да бъдат засегнати (в положителен или отрицателен смисъл) от съответната политика или програма, или такива, които могат да окажат влияние върху резултатите и последствията от нейното осъществяване. Важно е да се отбележи, че заинтересованите страни трябва да бъдат прецизно идентифицирани и анализирани, тъй като те са различни във всеки конкретен случай и зависят от контекста и спецификата на политиката или програмата.

Съгласно приетите от правителството *Стандарти за провеждане на обществени консултации* основните заинтересовани страни следва да бъдат идентифицирани на най-ранен етап от процеса на планиране и програмиране на публичните политики и програми с оглед ангажираността им в подготовката на най-адекватните мерки за въздействие върху предприятията, обект на политиките и програмите, трансфер на знание и последствие по-ефективно участие в изпълнението, мониторинга и оценката на политиката и програмите в подготовката в която лично са участвали.

Включването на заинтересованите страни следва да бъде на широка основа, за да бъдат представени и защитени гледните точки на всички заинтересовани страни, които имат съществен интерес, притежават съответната информация и играят роля в прилагането на съответната политика и програма в сферата на конкурентоспособността и

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

иновациите. Лошият процес на идентификация на заинтересовани страни позволява достъп само до доминиращи, мощни или притежаващи големи връзки във висшите кръгове заинтересовани страни. В тази връзка колкото повече процесът на идентификация се доближава до лобирането, толкова по-лоши ще бъдат постигнатите от него резултати в подкрепа на избора на разходно ефективно решение на проблема.

Процесът на идентификация на заинтересованите страни не би трябвало да изключва никого с действителни интереси. Европейската комисия подчертава, че поддържа подход на включване в съответствие с принципа на отвореното управление: "Всеки гражданин, предприятие или сдружение все така ще има възможност да дава своето мнение и информация."

В процеса на идентификация следва да се отличава и разбира многообразието от заинтересовани страни с техните различни интереси, гледни точки и очаквания относно характера и съдържанието на предложената политика като обичайните заинтересовани страни включват:

- Обектите на регулиране;
- Предприятия (местни, чужди, големи, малки и микро);
- Работници;
- Потребители;
- Икономически и социални партньори;
- Неправителствени организации;
- Академични среди, мозъчни тръстове;
- Други потребители;
- Публична администрация (централна и териториална).

Европейската комисия препоръчва при идентифициране на целевите групи да се помисли за:

- по-широкото въздействие върху други политики, например екологични интереси и политика за потребителите;
- необходимостта от специфичен опит, компетентност или технически знания;
- необходимостта от включване на неорганизирани интереси;
- опита на участниците от предишни консултации;
- необходимостта от правилен баланс между представителите на:
  - ✓ социалните и икономическите партньори;
  - ✓ големите и малките организации или фирми;
  - ✓ по-широки групи (например църковни и религиозни общности);
  - ✓ специфични целеви групи (например жени, възрастни хора, безработни или етнически малцинства).

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Анализът на заинтересованите страни е комплексен процес, който изисква преминаването през следните четири последователни етапа:

- Етап 1: Определяне на ключовите заинтересовани страни
- Етап 2: Оценка на интересите на заинтересованите страни и потенциалното въздействие на политиката/програмата върху тях
- Етап 3: Преценка на значимостта и степента на влияние на заинтересованите страни
- Етап 4: Стратегии за включване на заинтересованите страни

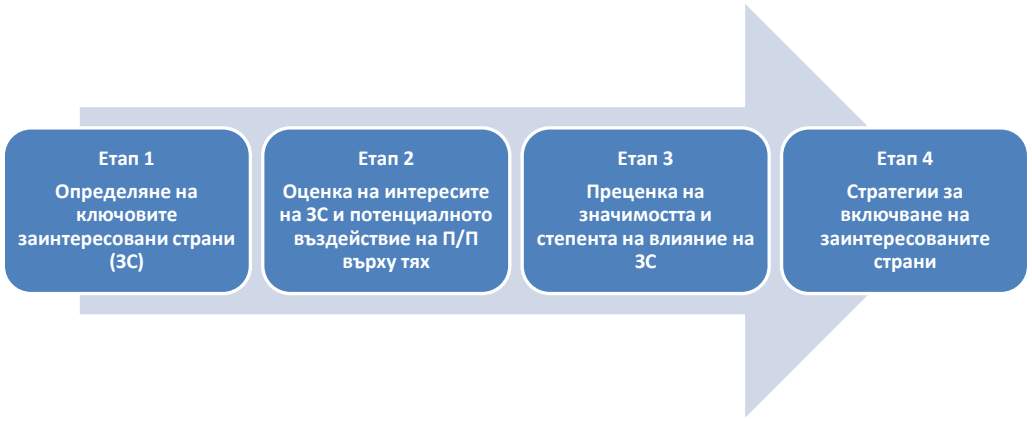

Етап 1: Определяне на ключовите заинтересовани страни

Първият етап от анализа на заинтересованите страни включва идентифицирането на онези от тях, които играят ключова роля при планирането и реализацията на политиката или програмата и чието участие в мониторинга и оценката е наложително или желателно. Правилното определяне на ключовите заинтересовани страни може да бъде подпомогнато от отговорите на следните въпроси:

- Кои са потенциалните облагодетелствани страни (целеви групи, бенефициенти) от реализацията на политиката/програмата?
- Кой може да изпита неблагоприятни въздействия от изпълнението на политиката/програмата?
- Кои са уязвимите групи?
- Кои са потенциалните поддръжници и противници на политиката/програмата?
- Какви са взаимоотношенията между заинтересованите страни?

Идентифицирането на заинтересованите страни може най-лесно да се осъществи чрез съставяне на подробен списък, включващ основните публични институции, частни и граждански организации, обществени групи и индивиди, които могат да въздействат върху политиката/програмата или върху които интервенциите могат да окажат влияние.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Съставеният списък следва да послужи като първоначална информация за разработване на матрицата за анализа на заинтересованите страни.

Съществено за този етап е не само да се определят ключовите заинтересовани институции, организации, бизнеси и социални групи, но и да се уточни кои от тях имат **първичен и вторичен интерес** от разработваната политика или програма, както и да се определят техните конкретни интереси. Първично заинтересовани са тези лица и организации, които имат пряка полза от изпълнението на политиката/програмата или понасят преки вреди. На свой ред вторично заинтересовани са тези институции, организации и обществени групи, които макар и да не са пряко повлияни от политиката/програмата, тя има косвено отношение към тяхната дейност и интереси или към контактите им с пряко засегнати страни.

Етап 2: Оценка на интересите на заинтересованите страни и потенциалното въздействие на политиката/програмата върху тях

След като заинтересованите страни са идентифицирани, в рамките на този втори етап се анализират възможните последствия от реализацията на политиката/програмата, както и нейното потенциално въздействие върху техните интереси. Някои от интересите на заинтересованите страни са по-трудно забележими, отколкото други и не е лесно да бъдат прецизно определени. Това важи най-вече, в случаите, при които интересите са „скрити“, многостранни или противоречат на първоначално заявените от страните цели и намерения.

Правилното определяне на интересите на ключовите засегнати страни може да бъде подпомогнато от задаването на следните уточняващи въпроси:

- Какви са конкретните очаквания на заинтересованите страни от реализацията на политиката или програмата?
- Какви са възможните ползи или вреди за заинтересованите страни?
- Какви ресурси са в състояние или биха искали да мобилизират заинтересованите страни в подкрепа или противодействие на осъществяването на политиката/програмата?
- Кои от интересите на заинтересованите страни противоречат на целите на политиката/програмата?

В някои случаи и спрямо някои заинтересовани институции и организации отговорите на тези въпроси могат да бъдат получени и чрез анализ на документи или събиране на друга аналитична информация. Оценката на интересите на други засегнати страни – неформални групи, местни общности или потенциални губещи, често изисква провеждане на някаква форма на консултации с тези лица и групи. С помощта на събраната информация може да се прецени обективно да каква степен планираната политика или програма е в състояние да повлияе (положително или отрицателно) върху техните интереси, като информацията може да се обобщи и включи в рамките на матриците за анализ на заинтересованите страни.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Етап 3: Преценка на значимостта и степента на влияние на заинтересованите страни

На този трети етап от процеса на анализ се оценяват влиянието на различните заинтересовани страни и значението на разглежданата политика или програма върху тях, като се преценяват следните ключови характеристики на страните:

- Власт и статус (политически, икономически и социален);
- Степен на контрол над стратегически ресурси;
- Неформално влияние;
- Ниво на организираност;
- Властови взаимоотношения с други заинтересовани страни;
- Значение за успеха и резултатите от политиката/програмата;

Влиянието се определя като степента, в която заинтересованите страни са в състояние да въздействат върху осъществяването и резултатите от политиката или програмата. То може да бъде упражнено по два начина – чрез пряк контрол върху процеса на вземане на решения или чрез оказване на подкрепа или противодействие (явно или скрито) при осъществяването на политиката/програмата. Упражняването на влияние могат да произтичат както от официалната власт или статут на заинтересованата страна, така и от неформалното или неофициално влияние, което тя може да притежава.

Значението е свързано със степента, в която постигането на целите на политиката или програмата са зависими от активното участие на дадена заинтересована страна. По принцип ключовите заинтересовани страни са тези, към задоволяването на чиито потребности е насочена политиката/програмата и чиито интереси съвпадат с нейните цели. Интересите на друга част от заинтересованите страни могат да противоречат на целите на политиката/програмата, което представлява възможност те да противодействат на нейната реализация. Има и варианти, при които заинтересованите страни имат ограничено влияние върху политиката/програмата, независимо, че могат да бъдат важни целеви групи. Привличането на тези заинтересовани страни като активни участници в планирането и изпълнението на политиката/програмата, както и трайното удовлетворяване на техните потребности често изискват специални усилия.

Етап 4: Стратегии за включване на заинтересованите страни

Четвъртият и последен етап от анализа на заинтересованите страни включва разработването на стратегии за включване на заинтересованите страни в процесите на формулиране, изпълнение, мониторинг и оценка на политиките в сферата на конкурентоспособността и иновациите. Въз основа на резултатите от предходните три етапа може да се планира как заинтересованите страни да бъдат активно привлечени и ангажирани с осъществяването, мониторинга или оценката на политиката или програмата. При осъществяването на този етап следва да се вземат предвид:

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- Интересите, значението и влиянието на всяка заинтересована страна.
- Необходимостта от предприемане на специални усилия за приобщаване на значими заинтересовани страни, които имат ограничено влияние.
- Планиране на подходящи форми за участие в планирането и програмирането, осъществяването и мониторинга или оценката на политиката/програмата.

Включването и ангажирането на заинтересованите страни на всеки етап от планирането, реализирането и оценката на публичните политики и програми в областта на конкурентоспособността и иновациите е от съществено значение за техния успех.

Най-често прилаганите стратегии за включване на заинтересованите страни с различна степен на влияние и значение, са представени в таблицата по-долу:.

Матрица на стратегиите за включване на заинтересованите страни

ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ ИМАТ	Голямо влияние	Ограничено влияние
Съществено значение	Заинтересованите страни трябва да бъдат привлечени чрез осигуряване на подкрепата им за политиката/програмата.	Необходимо е да се положат специални усилия, за да се гарантира удовлетворяването на потребностите на тези заинтересовани страни и да се мотивира участието им.
Несъществено значение	Заинтересованите страни не са целеви групи на политиката / програмата, но могат да се противопоставят на реализацията им. Те трябва да бъдат информирани по подходящ начин и да бъде взето предвид мнението им, за да се предотврати възникването на конфликт.	Съществува малка вероятност тези заинтересовани страни да бъдат сериозно ангажирани с реализацията на политиката / програмата, следователно не изискват специална стратегия за участие освен комуникационни стратегии, насочени към информиране на широката общественост за политиката/програмата.

Тази таблица представлява удобно средство за представяне в синтезиран вид на резултатите от анализа на заинтересованите страни, тяхното значение и влияние върху политиката/програмата.

Като първоначална стъпка за определяне на правилната стратегия за участие и включване на заинтересованите страни, тяхното влияние и значение се оценяват с помощта на прости скали, след което направените скали се съпоставят.

Матрица за анализ на значението и влиянието на заинтересованите страни

Заинте	Интереси на	Влияние върху	Значение на	Степен на влияние на

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

ресовани страни	заинтересованите страни, изложени на риск	интересите на заинтересованите страни	заинтересованите страни за успеха на политиката/програмата	заинтересованите страни върху политиката/програмата
		Положително (+) Неутрално (0) Отрицателно (-) Неясно (?)	(1) Няма значение (2) Ограничено значение (3) Умерено значение (4) Съществено значение (5) Изключително значение (Н) Неизвестно влияние	(1) Няма влияние (2) Ограничено влияние (3) Умерено влияние (4) Съществено влияние (5) Изключително влияние (Н) Неизвестно влияние

Принципните начини за включване на различните видове заинтересовани страни са четирите, разгледани по-горе, форми на гражданско участие (партньорство в широк смисъл) в процесите на вземане на решение, а именно: **информиране, консултиране, диалог и партньорство** (в тесен смисъл)**,** като всеки от тях се отличава със съответните **инструменти/ механизми** на взаимодействие. *(Инструментите на взаимодействие са разгледани по-долу в част 5 по-долу).*

2.2. Конкретни участници в процеса на партньорство в областта на политиките по конкурентоспособност и иновации

Въз основа на изложената по-горе Методиката за идентифициране и анализ на заинтересованите страни са идентифицирани и изследвани следните **4 категории основни участници** в процесите на формулиране, изпълнение, мониторинг и оценка на политиките и програмите в сферата на конкурентоспособността и иновациите:

1. **Административни структури на изпълнителната власт**, които включват:

- Специализираната администрация на Министерството на икономиката;
- Изпълнителни агенции към Министерство на икономиката, участващи в изпълнението на политиките в областта на конкурентоспособността;
- Специализираната администрация на Министерство на финансите;
- Специализирана администрация на Министерство на образованието и науката, ангажирана с политиките в областта на научните изследвания и иновациите;
- Специализирани, функционално обособени структури на администрацията, натоварени с национално финансиране на политики в областта на иновациите и конкурентоспособността (НИФ при ИАНМСП и ФНИ при МОН)

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

2. **Неправителствени организации** (НПО), активни в сферата на икономическото развитие, конкурентоспособността и иновациите и техните служители

3. **Социално-икономически партньори** (СИП), включващи:

   - Представителните организации на работниците и служителите на национално равнище - Конфедерация на независимите синдикати в България (КНСБ), Конфедерация на труда „Подкрепа“ (КТ „Подкрепа“)

   - Представителните организации на работодателите на национално равнище - Конфедерация на работодателите и индустриалците в България (КРИБ), Българска търговско-промишлена палата (БТПП), Българска стопанска камара (БСК), Асоциация на индустриалния капитал в България (АИКБ); Съюз за стопанска инициатива (ССИ)

4. **Организации на българския бизнес** (браншови съюзи и асоциации).

Тези идентифицирани четири групи заинтересовани страни са анализирани по-долу.

2.2.1. Административни структури на изпълнителната власт

В тази група заинтересовани страни се включват следните административни звена:

2.2.1.1. Специализирана администрация на Министерството на икономиката

Министерство на икономиката води ясна и прозрачна икономическа политика, която защитава държавния и обществения интерес и е основана на европейските принципи. Министерството работи за изграждането на конкурентоспособна нисковъглеродна икономика, която да осигури растеж и развитие на България, както и за насърчаване и ускоряване на инвестициите, иновациите и конкурентоспособността. Сред целите, които институцията си поставя, се нарежда и осигуряването на подкрепа за бизнеса, чрез финансовият ресурс на ОП "Иновации и конкурентоспособност" 2014-2020 г. и ОП „Инициатива за малки и средни предприятия“ 2014-2020, при спазване принципите за прозрачно и ефективно управление на средствата.

Главна дирекция „Европейски фондове за конкурентоспособност“ (ГДЕФК) е създадена на 1 май 2012 г. в изпълнение на Постановление на Министерски съвет № 80 от 23 април 2012 г., за изменение и допълнение на Устройствения правилник на Министерство на икономиката. Главната дирекция е Управляващ орган на Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ (ОПИК) и Оперативна програма „Инициатива за малки и средни предприятия“ (ОПИМСП) за програмния период 2014 – 2020 г. и председателства **комитетите за наблюдение на програмите**. Дирекцията е определена за управляващ орган на оперативна програма за иновации и конкурентоспособност за програмен период 2021-2027г., както и за ръководител на тематичната работна група за разработване на оперативната програма за 2021-2027 г.

Дирекция „Икономическа политика“

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- Разработва и участва в осъществяването на Иновационната стратегия за интелигентна специализация на Република България 2014 - 2020 г.;
- Участва в разработването, организира, координира и участва в провеждането на политиката по отношение на МСП и предприемачеството, както и в прилагането на клъстерната политика в икономиката;
- Разработва Националната стратегия за насърчаване на МСП, както и програми за прилагането ѝ. Отговаря за прилагането и изпълнението на ангажиментите на Република България, които произтичат от членството в ЕС, в областта на иновационната политика в контекста на Стратегия "Европа 2020";
- Участва в разработването и контрола на оперативните програми, финансирани от фондовете на ЕС, както и в разработването на конкретни схеми по въпросите, които са свързани с политиката за насърчаване на малките и средните предприятия и иновациите и в подкрепа на различни сектори от националната икономика и др.;

Дирекция „Насърчителни мерки и проекти“

- Участва в разработването и в контрола на изпълнението на оперативните програми, финансирани от фондовете на ЕС, по въпросите, свързани с политиките за насърчаване на инвестициите;
- Координира и подпомага участието на български предприятия в Рамкова програма "Хоризонт 2020" и в съвместните технологични инициативи, учредени под формата на съвместни предприятия по Седмата рамкова програма;
- Координира, изпълнява и подпомага национални проекти в подкрепа на малките и средните предприятия и предприемачеството.

Дирекция „Външноикономическо сътрудничество“

Предлага и координира провеждането на инициативи за представяне на икономическите възможности и експортния потенциал на Република България; координира провеждането на държавната политика по увеличаване на износа и съдействa за българското участие в международни панаири и изложби;

2.2.1.2. .Изпълнителни агенции към Министерство на икономиката

Изпълнителна агенция за насърчаване на малките и средните предприятия

Основните цели на агенцията са свързани с повишаване конкурентоспособността на малкия бизнес като се подпомогнат стартиращите и жизнеспособни МСП в техните усилия да бъдат иновативни, екологични и експортно ориентирани, създавайки благоприятни условия за тяхното развитие, като се подобри достъпа им до финансиране и се опростят административните и регулаторни изисквания.

Конкретните **оперативни цели** включват:

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- Насърчаване на предприемаческия дух и умения на МСП чрез обучения и семинари;
- Стимулиране на пазарно ориентирани научно-приложни изследвания, предназначени за индустрията и създаване на условия за привличане на частни капитали за финансиране на иновации;
- Стимулиране на пазарното кооперииране и развитие на клъстери;
- Подобряване на експортните позиции на малките и средните предприятия и насърчаване на международното кооперииране между предприятията;

Изпълнителната агенция за насърчаване на малките и средните предприятия е директен бенефициент по ОПИК 2014-2020.

2.2.1.3. .Специализираната администрация на Министерство на финансите

Министерство на финансите е отговорно за разработване, координиране и контрола при осъществяване на държавната политика в областите публични финанси, данъчна политика, управление на държавния дълг, финансови услуги и финансови пазари и осъществяване на вътрешен контрол.

Дирекция „Икономическа и финансова политика" осигурява аналитична подкрепа и отговаря за координацията на политиките и ефективното представителство на МФ и органите на изпълнителната власт по икономическите и финансовите въпроси в рамките на ЕС. Разработва и усъвършенства макроикономически модели за прогнозиране и анализ на алтернативни сценарии и дългосрочно равновесие и оценка на въздействието от изпълнението на национални и европейски стратегически документи. Координира и подпомага експертно разработването, актуализацията и наблюдението на изпълнението на Националната програма за развитие: България 2020. Проследява съгласуваността ѝ с държавния бюджет и средносрочната фискална прогноза и съответствието ѝ с други основни стратегически документи на страната. Извършва оценки на въздействието от изпълнението на национални стратегии и програми за развитие посредством икометрични модели и други инструменти за оценка.

Дирекция "Национален фонд" изпълнява функциите на Сертифициращ орган и Орган, отговорен за получаване на средствата от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), Европейския социален фонд (ЕСФ), Кохезионния фонд (КФ), както и по Инициативата за младежка заетост (ИМЗ) и Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица (ФЕПНЛ) за програмен период 2014-2020 г. и по програмите за трансгранично сътрудничество по външните граници на Европейския съюз (ПТСВГ).

Дирекция „Национален фонд" е отговорна за финансовото управление на помощта, предоставена на България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство (ФМ на ЕИП) и по Норвежкия финансов механизъм (НФМ) както и за сертифициране на разходите по програмите към Офиса на Финансовия механизъм (ОФМ).

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Изпълнява функциите на Разплащателен орган, отговорен за упражняването на финансов контрол върху разходването на средствата от Българо-швейцарската програма за сътрудничество.

Изпълнява функциите на централен съкровищен орган, който управлява финансовата помощ, предоставена на Република България от Европейската общност по предприсъединителните програми ФАР, КФ (Регламент 1164/94)/ИСПА и САПАРД във връзка с приключването им.

Отговаря за изграждането и поддържането на ефективна и стабилна система за добро финансово управление и усвояване на средствата от фондовете, програмите, механизмите и инструментите на Европейския съюз.

Основни функции:

- Сертифицира пред ЕК разходите по оперативните програми, съфинансирани от ЕФРР, ЕСФ, КФ, ИМЗ, ФЕПНЛ, двустранните програми за трансгранично сътрудничество по външните граници на ЕС и пред Офиса на Финансовия механизъм на разходите по ФМ на ЕИП и НФМ;
- Подготвя и изпраща на ЕК заявления за плащане по всяка оперативна програма, на база на които ЕК възстановява направените от Р България разходи;
- Отговаря за изготвянето на годишните счетоводни отчети по ОП, съфинансирани от ЕФРР, ЕСФ, КФ, ИМЗ, ФЕПНЛ и по ПТСВГ и изпраща към Европейската комисия пакета документи за приключването на всяка счетоводна година;
- Одобрява лимити за разходите, в рамките на които Управляващите органи извършват плащания към бенефициентите;
- Изпълнява функциите, свързани с годишната бюджетна процедура по отношение на средствата от Европейския съюз и други донори.

2.2.1.4. .Специализирана администрация на Министерство на образованието и науката

Изпълнителна агенция „Оперативна програма Наука и образование за интелигентен растеж“ (ИА ОПНОИР) е второстепенен разпоредител с бюджетни кредити към министъра на образованието и науката и изпълнява функциите на Управляващ орган на Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014-2020 г. и всички произтичащи от това задължения и отговорности съгласно националното законодателство и правото на Европейския съюз. Агенцията работи и като междинно звено по Приоритетни оси 3 и 4 на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013 г. до нейното приключване. Определена е за управляващ орган на оперативна програма за наука и образование за програмен период 2021-2027г., както и за ръководител на тематичната работна група за разработване на оперативната програма за периода 2021-2027г.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

2.2.1.5. Специализирани, функционално обособени структури на администрацията, финансиращи с национални средства политики в сферата на конкурентоспособността и иновациите

В тази група спадат две административни структури, изпълняващи функциите по финансиране с национални средства на специфични мерки в областта на политиките по конкурентоспособност и иновации.

Национален иновационен фонд (НИФ)

НИФ е създаден с Решение на Министерски съвет № 723 от 8 септември 2004 година за приемане на Иновационна стратегия на Република България и мерки за нейната реализация, изменена с Решение № 385 от 22.05.2006 г. Чрез изпълнение на дейностите по Фонда в периода 2016-2020 г. се изпълняват целите, заложени в рамките на **„Иновационната стратегия за интелигентна специализация на Република България“ (ИСИС) 2014-2020 г.**[2]

Основната цел на НИФ е насърчаване на научноизследователската и развойна дейност за повишаване конкурентоспособността на предприятията. Насърчава реализацията на научноизследователски развойни проекти, инициирани и реализирани в предприятията, с цел разработване на нови или усъвършенствани продукти, процеси или услуги, насочени към засилване на икономическата ефективност, повишаване на иновативния потенциал и технологичното равнище на предприятията, увеличаване на частните инвестиции за тях, повишаване динамиката на иновационните процеси.

Управителният орган на фонда е Управителният Съвет (УС), състоящ се от 5 члена, в това число и председателят. Министърът на икономиката определя и назначава състава на Управителния съвет със своя заповед. Председател на УС е ресорният на ИАНМСП заместник-министър на икономиката или друг член на Политическия кабинет на министъра на икономиката, определен със заповед на министъра на икономиката.

Членове по право са:

- представител на МФ, определен от министъра на финансите;
- представител на Министерство на икономиката;
- изпълнителният директор на ИАНМСП;
- изпълнителният директор на Българската агенция за инвестиции.

УС утвърждава:

- допустимите области за кандидатстване по фонда като обявява началото на всяка конкурсна сесия;

[2] *Иновационна стратегия за интелигента специализация на Р.България (ИСИС) 2014-2020 г., достъпна на уеб адрес: https://www.mi.government.bg/files/useruploads/files/innovations/ris3_09_09_2014.pdf*

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- правилника за оценка на проектни предложения по схемата (правилата за кандидатстване и оценка на проектните предложения) и последващ мониторинг на проектите;
- тълкувателни становища във връзка с правилата за кандидатстване и оценка на проектните предложения и последващ мониторинг на проектите;
- състава на Секретариата по предложение на изпълнителния директор на Агенцията;
- предложение до министъра на икономиката за избор на наблюдатели;
- предложение до министъра на икономиката за утвърждаване на списък на независимите експерти, които да извършват техническата, икономическа и финансова оценка на бюджета на проектните предложения и да участват в мониторинга на проектите по НИФ, инициативата Еврика/програма Евростарс 2;
- протокола с класирането или го връща на изпълнителния директор с указания за отстраняване на нарушенията, ако констатира допуснати нарушения при процедурата за оценка.

Секретариатът е помощен орган, който подпомага изпълнителния директор на Агенцията при извършване оценката и мониторинга на проекти по НИФ, инициатива Еврика/програма Евростарс 2. Състои се от един председател, двама заместник-председатели, секретар и резервни експерти които са служители на ИАНМСП. Секретариатът организира техническата, икономическа и финансова оценка на проектните предложения, съгласно правилата за кандидатстване и оценка на проектните предложения. Разпределя проектните предложения за техническа, икономическа и финансова оценка на независимите експерти от списъка с независими експерти, утвърден от министъра на икономиката, съобразно тяхната професионална квалификация и в съответствие с тематиката на проектното предложение и в рамките на съответната тематична област.

С цел подпомагане при възникнала необходимост, Секретариатът има право да предложи на изпълнителния директор да се наемат независими експерти, които са доказали се специалисти в научните среди или центрове на познанието (БАН, университети, институти и други). Тези експерти дават становище до Секретариата, относно разпределянето за оценка и мониторинг на проектните предложения и проектите на независимите експерти за оценка и мониторинг, които ще се финансират от фонда, както и становища по повод възникнали казуси във връзка с оценката за административно съответствие и допустимост, техническата, икономическата и финансовата оценка на бюджетите на проектните предложения, проверката за двойно финансиране преди сключването на договорите с одобрените проектни предложения и извършването на мониторинга на изпълнението на проектите.

Фонд „Научни изследвания” (ФНИ)

Фондът е юридическо лице - второстепенен разпоредител с бюджет към министъра на образованието и науката, което има за цел да подкрепя финансово проекти и дейности за

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

насърчаване и развитие на научните изследвания в съответствие с Европейската рамка за държавна помощ за научни изследвания, развитие и иновации, Националната стратегия за научни изследвания, Националната програма за реформи, Рамкови програми с определени приоритети на Европейския съюз, както и други европейски и международни инициативи и европейската и националната пътна карта за научноизследователска инфраструктура. Дейността на ФНИ се осъществява чрез финансиране на национални научни програми и проекти за научни изследвания във висшите училища и научните организации в България, следвайки международно признатите стандарти и отчитайки съществуващия национален научен потенциал и обществените нужди и приоритети.

Органи за управление на фонда са изпълнителният съвет, председателят на изпълнителния съвет и управителят.

Изпълнителният съвет се състои от единадесет членове и включва десет представители на научната общност – по един представител от всяка от научните области, и представител на Министерството на образованието и науката. Изпълнителният съвет:

- взема решение за новите конкурси, които да бъдат включени в годишната оперативна програма на фонда;
- одобрява правилата за определяне състава на научно-експертните комисии, избира техните членове и приема отчетите за тяхната работа;
- одобрява правила за допустимите разходи за различните видове конкурси и указания за изразходване и отчитане на средствата, предоставени от фонда, по предложение на управителя;
- взема решения за откриване на конкурсните процедури и одобрява конкурсната документация, включваща и методика за оценка и класиране на проекти;
- за всеки конкурс, утвърждава списък с класираните проекти, които са одобрени за финансиране;
- одобрява критерии за оценяване изпълнението на проектите и правила за текущ контрол на изпълнението на договорите за финансиране на проекти.

Видно от представянето на НИФ и ФНИ, и двата фонда се управляват от държавната администрация. В органите за управление не са включени лица представляващи ЮЛНЦ в областите на действие на двата фонда. Единствено в ФНИ, с оглед на целта на фонда, основните представители в изпълнителният съвет са членове на академичната общност, които са и основни бенефициенти по процедурите на фонда.

Не съществуват партньорски органи, съответстващи на функциите и отговорностите на тематичните работни групи или комитетите за наблюдение по споразумението за партньорство и оперативните програми, т.е. на практика принципът на партньорство не се

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

прилага при управлението на посочените две специализирани структури, финансиращи с национални средства политики в областта на конкурентоспособността и иновациите.[3]

2.2.2. Неправителствени организации (НПО)

Справка в **Информационния портал за неправителствените организации в България** показва, че към момента в него са регистрирани общо 13 941 активни НПО от различни сфери на дейност, като сред тях преобладават основно организациите, работещи в сферата на образованието, културата, спорта и социалните услуги. Организациите, регистрирани в портала със сфера на дейност „насърчаване на икономическото развитие“ са само 354 на брой. Наблюдава се висока пространствена концентрация, тъй като голяма част от неправителствените организации са регистрирани в столицата и в областните градове на страната.

Прегледът на участието на НПО в различните консултативни и обществени съвети с икономическа насоченост, показва, че НПО могат да вземат участие в тях, както **пряко** - в качеството им на постоянни/редовни членове с право на глас, така и **непряко** - като наблюдатели или външни експерти, присъстващи на отделни заседания по покана на администрацията и с право единствено на съвещателен глас. Независимо, че присъствието на НПО в тези консултативни органи е уредено още в акта на създаването им, както и в приетите вътрешни правилници за дейността им, практиката демонстрира, че в действителност неправителственият сектор е силно непредставен в съществуващите институционализирани консултативни форми, като участниците от страна на публичния сектор фактически доминират при обсъжданията, гласуванията и вземането на управленски решения.

2.2.3. Социално-икономически партньори (СИП)

Конфедерацията на независимите синдикати в България (КНСБ) е най-голямата национално представителна организация на работниците и служителите в страната с общ брой членове 275 762 души. Конфедерацията обединява 35 федерации, синдикати и съюзи и редица асоциирани членове. В национален мащаб има изградена мрежа от регионални офиси и общински синдикални съвети.

С наличната структура КНСБ представлява и защитава правата и интересите на българските работници и служители, както по спазването на техните права, така и чрез предоставяне на индивидуални консултации. Като синдикат, КНСБ, отдава голямо значение на колективното

[3] В тази връзка считаме, че е обосновано при управлението на НИФ, по-специално при подготовката на мерките за финансиране, да се обмисли прилагането на специфичния партньорски инструмент „работна група“ с участието на заинтересованите страни (целевите групи получатели на финансиране). По отношение на ФНИ, тъй като същият представлява формална структура на държавна администрация (второстепенен разпоредител с бюджетни средства), считаме, че би бил по-подходящ за прилагане партньорският формат консултативен съвет с участието на заинтересованите страни.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

трудово договаряне като основен инструмент за ефективна защита правата и интересите на работниците и служителите.

КНСБ участва в състава на Комитетите за наблюдение на ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014 – 2020 г., на ОП „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020 г. и на ОП „Инициатива за малки и средни предприятия“ 2014-2020 г.

Конфедерация на труда “Подкрепа“ е синдикална организация, представляваща доброволен съюз, създаден на принципите на свободното конфедериране на синдикални организации, изградени съответно на регионално и национално-професионално ниво. В тях членуват граждани, обединени за защита на своите професионални и социални интереси. Към момента КТ "Подкрепа" наброява над 150 000 члена, обединени в 36 регионални синдикални съюза, 30 федерации и национални синдикати и 4 асоциирани организации.

КТ „Подкрепа“ участва в състава на Комитетите за наблюдение на ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014 – 2020 г., на ОП „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020 г. и на ОП „Инициатива за малки и средни предприятия“ 2014-2020 г.

Конфедерация на работодателите и индустриалците в България (КРИБ) е национално представителна работодателска организация, която обединява над 12 000 компании, колективни и индивидуални членове. КРИБ разполага със силна регионална и браншова структура, състояща се от 130 регионални представителства в цялата страна, като самата организация обединява 131 браншови организации във всички икономически сектори. Разполага и с 12 секторни комитета, които координират интересите на членовете на организацията. Конфедерацията е член на Международната търговска камара (ICC).

Българската търговско промишлена палата (БТПП) е създадена през 1895 г. като независимо, неправителствено сдружение за подпомагане, насърчаване, представителство и защита на стопанските интереси на своите членове, допринасящо за развитието на международното икономическо сътрудничество и оказване на съдействие за европейската и международна интеграция на България. БТПП и 28-те Регионални търговско - промишлени палати/камари са обединени в Единна система на българските търговско-промишлени палати, в която членуват около 53 000 търговци, сдружения и други.

Българска стопанска камара (БСК) е неправителствена организация, учредена на 25 април 1980 г. като представителна организация на работодателите на национално равнище. Структурата на БСК включва над 120 браншови организации, по-голямата част от които членуват в съответните европейски браншови структури. На териториален принцип БСК е изградила мрежа от регионални и общински организации във всички областни и в голяма част от общинските центрове. На локално ниво функционират още над 100 местни сдружения на бизнеса. Териториалните структури на БСК участват активно в социалния диалог на регионално ниво, както и в работата на съветите за регионално развитие.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Асоциация на индустриалния капитал в България (АИКБ) е учредена през 1996 г. като организация на българския бизнес. В нея членуват над 80 браншови камари, представляващи 3/4 от икономическите дейности в страната, над 10 000 компании, осигуряващи работа на близо 500 000 души. АИКБ разполага с изградена мрежа от регионални камари, обхващащи 2/3 от общините в страната.

Съюз за Стопанска инициатива (ССИ) е неправителствена работодателска организация, представляваща интересите на фирмите от микро, малкия и среден бизнес пред държавните институции и организации на национално и международно равнище. Съюзът е основан през 1989 г. от първите предприемачи в България с цел насърчаване на стопанската инициатива и представителство на колективните интереси на работодателите в областта на пазара на труда и на индустриалните отношения. Към момента организацията наброява 4 600 членове и 26 браншови организации.

КРИБ, БТПП, БСК, АИКБ и ССИ участват в състава на **Комитетите за наблюдение** на ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014 – 2020 г., на ОП „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020 г. и на ОП „Инициатива за малки и средни предприятия“ 2014-2020 г., както и в създадените консултативни съвети с икономическа насоченост към министерство на икономиката.

2.2.4. Организации на българския бизнес (браншови съюзи и асоциации)

Браншовите организации и съюзи са сдружения от юридически лица, чиято основна функция е да отстояват и защитават интересите на своите членове – търговски субекти, осъществяващи активна стопанска дейност в даден икономически сектор или бранш.

Към момента, в българското законодателство липсва закон, който да регламентира статута и дейността на браншовите организации и да създава възможности за максималното използване на техния потенциал за развитие и регулиране на българската икономика.

Дейността на браншовите организации основно включва:

- Представителство, подпомагане и насърчаване на икономическите интереси на членовете им пред държавните и общински органи, както и пред други органи и организации;
- Оказване на съдействие на членовете за развитие на тяхната дейност, чрез предоставяне на различни услуги, подпомагане установяването на делови връзки, популяризиране на техните възможности, продукти и услуги;
- Изготвяне на становища, препоръки и предложения по действащи и бъдещи нормативни актове, отнасящи се до съответните икономически дейности;

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- Участие при разработването на стандарти и технически изисквания към продуктите и услугите в съответните икономически дейности, гарантиращи добрата производствена практика, чрез съответствието им с международни и европейски стандарти;
- Сътрудничество със сродни организации в страната и в чужбина и участие в дейността на европейски и други международни организации.

2.2.5. Други заинтересовани страни

Посочените по-горе административни звена и организации са **основните заинтересовани страни** и действащи участници в процеса на формулиране, изпълнение и мониторинг на политиките в сферата на конкурентоспособността и иновациите.

Конкретните заинтересовани страни от специфични политики, стратегии, програми и мерки в сферата на конкурентоспособността и иновациите, ако такова степен на конкретизация се счете за необходима в реалния процес на формулиране и изпълнение на съответните политики/стратегии/ програми/мерки, както и **други евентуални заинтересовани страни**, непосочени по-горе, следва да се определят в съответствие с принципите и процедурите на *Методиката за идентифициране и анализ на заинтересованите страни*, представена по-горе.

Глава 3. Гражданското участие (партньорството) по цикъла на политиките в сферата на конкурентоспособност и иновациите

Взаимодействието между публичната администрация и гражданското общество се осъществява под различни форми и с различни инструменти, и на четирите основни етапа на цикъла па политиките (програмния цикъл).

3.1. Етапи на цикъла на политиките (програмния цикъл)

Разработването и изпълнението на публичните политики и програми, вкл. тези в областта на конкурентоспособността и иновациите, е комплексен и многоаспектен процес, който включва последователното преминаване през **4 взаимообвързани етапа:**

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

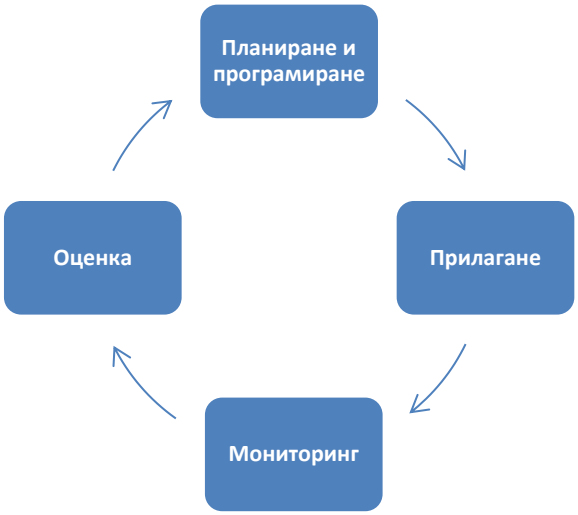

Планиране и програмиране на публичните политики и програми преминава през поредица от последователни етапи, започващи с анализ на настоящата ситуация, въз основа на подходящи данни, информация и знания на ключовите заинтересовани страни, за техните потребности и интереси, както и идентифициране на проблемите, които се нуждаят от разрешаване. Осъществява се обвързване на идентифицираните потребности и проблеми с наличните дадености и възможности, които при структуриране на програмите се изразяват във формулиране на ясно изразена визия и конкретни, измерими и постижими, цели, приоритети и мерки на интервенции. Извършва се индикативно разпределение на наличния финансов ресурс по цели и приоритети. За целите на мониторинга и оценката се дефинира и набор от показатели (индикатори) за измерване на фактическото изпълнение, постигнатите резултати и степента на въздействие.

Прилагане на приетата политика или програма е активен процес на планирани дейности, насочени към постигане на крайните цели на стратегическото планиране и разработените публични политики и програми. Включва използването на различни средства и техники, силно зависими от вида на прилаганите политики и програми, като съществува едно универсално средство за прилагане – мониторингът, с помощта на което се цели упражняване на контрол върху степента на ефикасност на административния процес. Самата процедура по прилагане се състои от три последователни и взаимообвързани фази: **на подготовка, провеждане и отчитане.**

Наблюдение (мониторинг) е систематично и непрекъснато събиране, анализ и използване на информация с цел управленски контрол върху ефективността на политиката/програмата и проследяване постигането на заложените цели в хода на тяхната реализация. В резултат на осъществения мониторинг могат да се направят своевременни корекции в начина на изпълнение на политиките и програмите. Важен елемент в мониторингът е съгласуване и постигане на споразумение със заинтересованите страни по отношение на заданието за извършване на мониторинг (цели, методи на проучване, териториален обхват и времеви

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

рамки) и изборът на подходяща методика (отчитаща наличните ресурси - човешки, финансови и времеви).

Оценка на изпълнението е преценка на публичните политики и програми въз основа на постигнатите резултати и степен на въздействие върху потребностите, които са предназначени да удовлетворят. Това е дейност, с която се прави опит да се прецени систематично и обективно напредъкът по пътя към даден краен резултат и неговото постигане. Съществуват предварителна (ex ante) оценка (на етап на планиране и програмиране), текуща (on-going) и междинна (mid-term) оценка (по време на изпълнението) и заключителна или последваща (ex post) оценка (за оценка на крайният ефект от политиката или програмата в сравнение с очакваните резултати на етапа на програмиране). Целта е да спомага за разработката на високо качество публични политики и програми, като по този начин създава възможности за определяне на най-важните приоритети за подпомагане и ефикасно разпределение на наличните ограничени ресурси.

3.2. Партньорство на етапа на стратегическото планиране и програмиране

Стратегическото планиране и програмиране може да бъде подразделено на няколко под-етапа: ***определяне на дневния ред*** (публично заявяване на проблеми с оглед тяхното решаване чрез съответна политика/програма/проект), ***разработване на политика*** (стратегии, програми и пр.) *и* ***вземане на решение*** (приемане на политиките, стратегиите, програмите)

3.2.1. Партньорство при определяне на дневния ред

Определянето на дневния ред представлява поставяне на публично внимание на проблеми с оглед тяхното решаване чрез съответна политика/програма)

Инициативата за предприемане на политика може да бъде резултат от проведена кампания на гражданска организация в защита на колективен интерес.

Приносът на гражданския сектор на този под-етап има няколко измерения:

- ***застъпничество:*** повдигат се въпроси, проблеми и нужди на конкретни групи или се поставя в дневния ред на управлението обществен интерес, който все още не е обхванат от законодателството или друг политически документ, инструмент или мерки;
- ***информиране и привличане на вниманието:*** гражданските организации споделят своите знания и опит с властите, включват и представляват свои членове и групи хора; изслушват, реагират, информират;

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- ***експертиза и съвети:*** експерти от гражданския сектор, които притежават специфично знание по конкретни теми, осигуряват изследвания и анализи за идентифициране на текущи и бъдещи нужди в обществото и определят важните перспективи;

- ***иновации:*** разработват се нови решения и подходи и се прилагат експериментално;

- ***предоставяне на услуги:*** създават се алтернативи услуги или се въвеждат такива, които не са съществували до момента за конкретни групи.

Отговорността на публичните органи за постигане на ефективност на участието на този под-етап включва:

- информиране (разпространение на актуална, точна и навременна информация в достъпен формат за всички заинтересовани страни);

- осигуряване на процедури (съблюдаване на прозрачен процес на вземане на решения и ясни, отворени и достъпни процедури за участие);

- предоставяне на ресурси (осигуряване на възможност за активно участие на гражданското общество чрез административни услуги, материална подкрепа или заделен бюджет)

- отзивчивост и реакция (възможност за активно включване на представители, които да бъдат изслушани и да получат обратна връзка)

3.2.2. Партньорство при разработване на политики (стратегии, програми и пр.)

Институциите разполагат с утвърдени процедури на разработване на политики. На този етап гражданските организации са привличани за идентифициране на проблеми, предлагане на решения и осигуряване на доказателства за предпочитаните предложения.

Приносът на гражданския сектор на този под-етап има следните форми:

- ***застъпничество:*** осигуряват се гаранции, че ще бъдат отчетени нуждите и интересите на заинтересованите страни, засегнати от разработваната политика;

- ***информиране и запознаване:*** обществото и гражданските групи се информират за предстоящата политика чрез гражданските организации;

- ***експертиза и съвети:*** осигуряват се изследвания и анализи по разглеждания въпрос и могат да се добавят на приоритети към проекта на политиката;

- ***иновация:*** предлагат се решения чрез нови подходи, практически решения и конкретни модели, които носят ползи на конкретни групи;

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- ***наблюдение:*** процесът на разработване се проследява, за да се гарантират прозрачността и възможностите за включване

Отговорността на публичните органи за постигане на ефективност на участието на този етап включва:

- предоставяне на навременна и изчерпателна информация за протичащите процеси на консултиране;
- осигуряване на процедури - спазване на минимални стандарти (като ясни цели, правила за участие, срокове, лица за контакт и т.н.), покана към всички потенциални заинтересовани страни и организиране на отворени срещи, осигуряване на адекватни срокове
- осигуряване на средства за консултиране и активно участие на представителите на управлението;
- отзивчивост и реакция (възможност за активно включване на представители, които да бъдат изслушани и да получат обратна връзка)

3.2.3. Партньорство при вземане на решение

Принцип на доброто управление е проектите на политики, стратегии, програми да бъдат отворени за участието и приноса на гражданското общество. Преди да бъде взето решението, управлението трябва да отчете различните гледни точки и мнения. На този етап гражданското участие са ключови за вземане на балансирани решения, като окончателният избор е на управляващите.

Приносът на гражданския сектор на този етап има следните форми:

- ***застъпничество:*** осигурява се възможност за упражняване на влияние върху решението;
- ***информиране и запознаване:*** обществото и гражданските групи се информират за решенията и потенциалния ефект от тях;
- ***експертиза и съвети:*** на управляващите се осигурява подробен анализ от позицията на гражданското общество, който може да повлияе на решението;
- ***наблюдение:*** проследява се процеса, за да се гарантира неговата демократичност, прозрачност и оптимална ефективност.

Отговорността на публичните органи за постигане на ефективност на участието на този етап включва:

- разпространение на информация за политики, които са в процес на решаване,

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- прилагане на процедури за съвместно вземане на решения (където е приложимо),
- осигуряване на възможности и подкрепа за активно гражданско участие,
- отчитане на мненията и приноса и осигуряване на обратна връзка.

3.3. Партньорството на етапа на изпълнение (на политики, стратегии, програми)

Голяма част от гражданските организации са най-активни на този етап, като предоставят услуги и изпълняват проекти. Той е ключов за постигане на предвидените резултати, затова достъпът до ясна и прозрачна информация относно очакванията и възможностите и активното партньорство между страните е определящо условие за успеха.

Приносът на гражданския сектор на този етап има следните форми:

- ***информиране и запознаване:*** осведомяване на заинтересованите групи за изпълнението, разясняване на ползите или недостатъците;
- ***наблюдение:*** за да може да се прави текуща оценка и да се осигурят гаранции, че политиката се прилага правилно без вредни странични ефекти.

Отговорността на публичните органи за постигане на ефективност на участието на този етап включва:

- ***споделяне на информация*** - информиране за начините на изпълнение на политиката и утвърдените правила, процедурите за обществени поръчки, насоките за изпълнение на проекти
- ***осигуряване на възможности за участие*** на гражданското общество в прилагането съобразно установените процедури и правила за изпълнението
- ***откликване на специфичните нужди***, произтичащи от обстоятелствата, свързани с изпълнението на политиките.

3.4. Партньорството на етапа на проследяване на изпълнението (мониторинг)

На този етап ролята на гражданските организации е да наблюдават и оценяват резултатите от политиката. Наблюдението изисква наличие на система, която по предварително зададени критерии да уста-нови дали политиката постига определената цел.

Приносът на гражданския сектор на този етап има следните форми:

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- ***информиране и осведомяване:*** огласяване дали инициативата е достигнала до своите предвидени бенефициенти и дали дава предвидения резултат за обществото;

- ***експертно мнение и консултиране:*** събиране на доказателства или извършване на изследвания за въздействието на политиката;

- ***предоставяне на услуги:*** организации на гражданския сектор по възлагане от отговорния публичен орган или от контролна институция поема отговорност за проследяване на резултатите от прилагането на политиката/програмата/стратегията по отношение на качество, устойчивост, ефективност и ефикасност

- ***наблюдение (надзорна функция):*** независимо наблюдение, предоставящо обратна връзка относно ефекта, който политиката произвежда.

Отговорността на публичните органи за постигане на ефективност на участието на този етап включва:

- ***предоставяне на информация*** за хода на изпълнение на политиката и отговори на конкретни въпроси, повдигнати от гражданското общество

- ***отзивчивост и реакция*** - вслушват се в мненията на гражданския сектори и реагират при нужда във връзка с качеството на изпълнението

3.5. Партньорството на етапа на оценка и преформулиране

Въз основа на данните, събрани от наблюдението на изпълнението, следва да се извърши оценка за резултатите от прилагането на политиката/програмата/стратегията по отношение на въздействие, ефективност, ефикасност и устойчивост.

По-нататък, знанието, придобито от оценяване на изпълнението на политиката, съчетано с променящите се нужди на обществото често изискват преформулиране на политиките/програмите/стратегиите. То трябва да се основава на достъп до информация и възможности за диалог. Преформулирането е свързано с начало на нов цикъл на стратегическо планиране и програмиране.

Приносът на гражданския сектор на този етап има следните форми:

- ***експертно мнение и консултиране:*** събиране на доказателства или извършване на изследвания за въздействието на политиката, проучвания и анализи за определяне на пропуски в текущата политика и обосноваване на преформулирането;

- ***предоставяне на услуги:*** организации на гражданския сектор по възлагане от отговорния публичен орган или от контролна институция поема отговорност за независима оценка на прилагането на политиката/програмата/стратегията

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- ***застъпничество:*** преговори за актуализиране на политиката чрез посочване на ограничения или странични ефекти, за да се адаптира към нуждите на гражданите и др. заинтересовани групи

- ***иновации:*** разработване на нови подходи за решаване на проблема;

- ***доказателства:*** идентифициране на препятствия и илюстриране на променящи се нужди, които изискват преформулиране на политиката.

Отговорността на публичните органи за постигане на ефективност на гражданското участие на този етап включва:

- ***открит и свободен достъп да информация*** относно оценки, резултати от проучвания и др. материали, свързани с прегледа на политиката и необходимостта от промени

- ***осигуряване на ясен, отворен и достъпен процес за участие*** на гражданските организации в процеса на преформулиране на политиките/стратегиите, програмите, и предоставяне на навременна обратна информация относно поставените от тях въпроси в този процес.

ГЛАВА 4. ЕТАПИ НА ПРОЦЕСА НА ГРАЖДАНСКО УЧАСТИЕ (ПАРТНЬОРСТВО)

За повеждането на ефективно и полезно партньорство е необходимо прилагане на стратегически подход организиране и провеждане на гражданското участие, който процес преминава през следните основни етапи:

- етап 1: Планиране на гражданското участие
- етап 2: Провеждане на гражданското участие
- етап 3: Анализ на резултатите от гражданското участие
- етап 4: Осигуряване на обратна връзка за участниците в гражданското участие
- етап 5: Оценка на гражданското участие

4.1. Планиране на гражданското участие

Процесът на провеждане на гражданското участие трябва да бъде внимателно планиран и съгласуван – ефективната гражданско участие за-почва с добро планиране на всички аспекти, които имат значение за постигане на общите цели – получаване на мнението на заинтересованите страни по въпросите, свързани с конкретната инициатива (поли-тика, проект на нормативен или друг акт) – подготовка на стратегия за конкретната гражданско участие.

За постигане на максимална ефективност на обществената консултация е необходимо тя да бъде съгласувана с другите, свързани управленски процеси, дейности и инициативи.

Планирането на гражданското участие включва следните основни стъпки:

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

4.1.1. Вземане на решение за провеждане, определяне на предмета и вида на гражданското участие

Решение за провеждането на някаква форма на гражданско участие следва да бъде взето на възможно най-ранен етап от процеса на подготовка на съответните проекти на политики, програми или стратегии. Така съответната институция ще има достатъчно време за ефективна подготовка на гражданското участие и неговата интеграция в общия процес по разработване на съответните проекти на актове или документи, както и при изготвянето на съответните оценки на въздействието. Ранното вземане на решение за провеждане на гражданско участие е предпоставка за започване на неговото планиране и определя предмета му, който зависи от етапа на управленския цикъл, спецификата на темата и въпросите, обект на обсъжданията.

Съществени въпроси на този етап:

- *Решението за провеждане на гражданско участие* трябва да бъде взето на възможно най-ранен етап от процеса на подготовка на съответните проекти на политики, програми или стратегии.
- *Предметът на гражданското участие* следва да е ясно определен, съобразно етапа на управленския цикъл и спецификата на темата и въпросите, които ще бъдат обект на обсъжданията.
- Определена е *ясна връзка* между предмета на гражданското участие и съответните стратегически и програмни документи.
- Определена е *организацията* и *отговорните служители* за планиране, провеждане и оценка на гражданското участие

4.1.2. Идентифициране на потенциалните участници

По правило инструментите на гражданското участие са насочени към *гражданките и юридическите лица* – обществото като цяло (широката общественост). Това означава, че адресат на гражданското участие са неопределен брой лица и организации, които имат интерес да участват в процеса на вземане на решения. Освен широката общественост, специфичен (конкретен) адресат на гражданско участие са и *заинтересованите или засегнатите страни* – лица и/или организации, за които с предложенията се създават права или задължения или непосредствено се засягат права, свободи или законни интереси.

Потенциалните участници в различните форми и инструменти на гражданското участие най-общо са субекти (физически и/или юридическите лица), които:

- ще трябва да прилагат предложените политики/програми;
- са пряко засегнати от резултатите от въвеждането на предложените стратегически документи;

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- имат (заявен) интерес към предмета на предложението

Всяка държавна институция следва да познава кръга на заинтересованите страни, чиито права и задължения регулира съответната нормативната уредба. На практика, информация за характеристиките на конкретните заинтересовани страни най-често е налична в съответната администрация. Съответно институцията следва да има информация и за организациите, които представляват интересите на заинтересованите страни. Необходимо е тази информация да бъде поддържана актуална и в подходящ формат, за да може да бъде използвана при вземането на решения за промени в определена политика или в нормативната уредба, в процеса на разработване на промените, както и за включване на заинтересованите страни в управленския процес, включително и при планирането и осъществяването на гражданско участие.

Определянето на адресатите на гражданското участие се основава и на етапа на управленския цикъл и предмета на съответния проект на акт или документ Идентифицирането на потенциалните участници в различните форми и инструменти на гражданското участие е важно, тъй като осигурява възможност за ефективно планиране и насочване на процес на гражданско участие, както и съобразяване на начините за комуникация с техните нужди и предпочитания. Това включва и извършване на анализ на характеристиките (профилите) на заинтересованите страни, насочен към установяване на:

- *категориите заинтересовани страни*, за които се отнасят промените в съответните политики и програми, или които се интересуват от тях;
- *диференциацията в рамките на конкретна категория* заинтересовани страни – например предприятията могат да бъдат засегнати от конкретната инициатива по различен начин, в зависимост от техния размер (напр. микро, малки или средни предприятия), местоположение (включително тези в трети страни), вид дейност, независимо дали са публични или частни, съществуващи оператори или нови участници;
- *целевите групи, които могат да бъдат изключени* поради ограничения, свързани с техния достъп до гражданско участие или наличието на ресурси, които могат да отделят за такова участие – например за селски райони с ограничен достъп до интернет, из-ползването на различни инструменти може да осигури по-широко участие;
- *вида и степента на въздействие на промените за различните категории* заинтересовани страни – пряко или косвено, положително или отрицателно, увеличаване или намаляване на разходите, организационно или поведенчески и т.н.;
- *влиянието на различните категории заинтересовани страни за прилагането* на планираните промени;

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- *лицата и групите, които имат експертни и/или технически познания*, или информация в съответната област и могат да допринесат за качеството на обсъжданията.

При провеждането на гражданското участие служителите в администрацията би трябвало да различават и разбират многообразието от заинтересовани страни с техните различни интереси, гледни точки и очаквания относно характера и съдържанието на предложените промени в съответните политики и програми. Затова е необходимо търсене на баланс и цялостно покритие, съобразно предмета на гражданското участие: големи и малки организации или компании; по-широки групи (напр. религиозни общности) и специфични целеви групи (например възрастни хора, безработни) и др., както и да бъде осигурена възможност за включване и на неорганизирани интереси.

Въз основа на установените характеристики може да бъде изготвена карта на заинтересованите страни (stakeholders mapping), която е основа за същинската подготовка на гражданското участие, включително за из-бор на подходящите методи за включване идентифицираните заинтересовани страни.

Картата на заинтересованите страни е един от инструментите, чрез които се онагледяват потенциалните роли и позиции на заинтересованите страни в процеса на гражданско участие. Разбирането на типа на заинтересованите страни, към които принадлежат заинтересованите страни, спомага за идентифициране на потенциалното им ниво на интерес или влияние върху конкретната инициатива, която трябва да бъде консултирана. Това, от своя страна, под-крепя и избора на най-подходящите методи и инструменти за гражданско участие.

Важен въпрос е представителността на заинтересованите страни – представляват ли идентифицираните страни всички значими интереси. Провеждането на гражданско участие при прекалено тесен кръг заинтересовани страни рискува да наруши баланса на интересите или дори да фаворизира определени интереси.

Включването на различни заинтересовани страни намалява риска от пристрастие или тенденциозност при вземането на решения. Един от начините да се гарантира представителност на групите е включването на утвърдени сдружения, например национални търговски асоциации, групи на потребители и др.

Идентифицирането на заинтересованите страни осигурява възможност на служителите, отговорни за провеждането на гражданското участие, да различават и разбират различните интереси, гледните точки и очакванията на заинтересованите страни относно характера и съдържанието на предложените промени.

Съществените въпроси на този етап са:

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- Основните *заинтересовани страни*, чието мнение е важно при вземането на управленски решения са идентифицирани на ранен етап от процеса на подготовка на съответните проекти на актове или документи.
- Идентифицираните *участници* за гражданското участие обхващат по балансиран начин всички категории заинтересовани страни.
- Гражданското участие включват, както конкретни заинтересовани страни, така и обществеността.
- Изготвен е план за ангажиране на участниците

4.1.3. Определяне на обхват, цели и очаквания от гражданското участие.

Всяка гражданско участие следва да има конкретно опреде-лен обхват, ясни цели и очаквания към приноса на участниците.

Обхватът на гражданското участие включва общия контекст на темата, която ще бъде обект на обсъжданията, както и конкретните въпроси, варианти или предлагани решения, за които се иска мнението на адресатите на гражданското участие. Обхватът на гражданското участие се определя в зависимост от естеството на инициативата, времето и контекста, както и от приложимата правна рамка. Например обхватът на гражданското участие при извършване на цялостна предварителна оценка на въздействието е определен в *Наредбата за обхвата и методологията за извършване на оценка на въздействието.*

Всяка консултация е необходимо да има ясно определени ***цели,*** които следва да бъдат конкретни и разбираеми за адресатите на гражданското участие. Определянето на целите трябва да включва и определяне на критериите, при изпълнението на които гражданското участие ще се смята за успешна или за неуспешна.

Важен аспект на планирането на различните форми и инструменти на гражданското участие е определянето на ***очакванията*** за резултатите от гражданското участие. Това включва ясно посочване на влиянието, което ще имат участващите върху предстоящото да се вземе решение.

Гражданското участие могат да се използват, за да се гарантира баланс на противоположни интереси (например земеделие и околна среда) за събиране на информация, неналична в публичния сектор (например разходи по съобразяване или иновационни технологии, които предприятията могат да използват, за да спазят изискванията), или за изграждане на консенсус по противоречиви въпроси (чрез създаване на форуми за обсъждане на различни гледни точки).

Съществените въпроси на този етап са:

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- *Обхватът* на гражданското участие е точно и ясно определен.
- *Целите* на гражданското участие са конкретни и разбираеми за нейните адресати.
- Определени са *критерии*, въз основа на които да бъде направена оценка на гражданското участие.
- Определени са *очакванията* за резултатите от гражданското участие

4.1.4. Избор на инструменти (методи) за провеждане

Планът (стратегията) за гражданско участие може да предвиди използване на различни методи за гражданско участие, които обслужват целите на различните етапи от процеса на разработване на нормативни/административни актове или стратегически документи и осигуряват включва-нето на различните категории участници. Изборът на методите и инструментите за провеждане на гражданското участие е в пряка зависимост от тяхната (нормативно) определена цел.

Подборът на методи за гражданско участие е начин за осигуряване на ефективност и резултатност на процеса. Използването на най-подходящия метод може да допринесе значително за:

- провеждане на структурирани и ефективни процеси н гражданско участие
- да ги прави интересни и да избягва монотонността,
- да позволи прокарването на нови решения извън „отъпканите пътеки“.

Подборът на методи за провеждане на гражданското участие трябва да бъде съобразен със специфичните въпроси, обект на гражданското участие, характеристиките на идентифицираните заинтересовани страни и да са достъпни за тях.

Понякога е трудно да се достигне чрез интернет до някои от идентифицираните участници като: малки предприятия, потребители, малцинствени общности, възрастни хора и др. В тези случаи следва да бъдат предвидени и други начини за гражданско участие, които могат да достигнат и до по-широк кръг групи, да позволят събирането на различни видове информация или да доведат до по-добри отговори.

Откритите дискусионни форуми, включително с присъствие на медии, увеличават прозрачността на процеса и осигуряват възможност за дискусия между различните участници по изразените мнения и направените предложения. Това увеличава и обективността на процеса, като подпомага съответната институция при оценката на получената информация и предложения.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Използването на комбинация от методи за провеждането на гражданско участие осигурява възможност за по-добро обхващане на идентифицираните групи, както и за диференциране на въпросите към тях.

При подбора на методи за провеждане на всяка конкретна форма на гражданско участие следва да се имат предвид следните критерии:

- съразмерност, съгласно мащаба и обема на обекта на гражданското участие;
- ниво на интерактивност (напр. писмена консултация срещу събития/форуми/онлайн дискусии/други интернет инструменти);
- креативност на метода – използване на гражданска ангажираност и гражданска ИТ подкрепа;
- съображения за достъпност;
- времеви изисквания.

Съобразно избраните методи за провеждане на гражданското участие следва да бъдат определени и *правилата за участие* в гражданското участие. По принцип е подходящо, особено за методите за гражданско участие чрез интернет платформи да бъдат публикувани общи правилата за участие, към които да има референция (препратка) при провеждането на всяка консултация.

В крайна сметка избраните методи трябва да отразяват конкретните обстоятелства на гражданското участие, която се планира.

Съществените въпроси на този етап са:

- *Информиране за гражданското участие* чрез публикуване в интернет – на официалната интернет страница на съответната институция и/или на портала за обществени консултации.
- Предвиден е *повече от един метод* за участие в гражданското участие (напр. възможност за изпращане (от участниците) на мнения и/или предложения чрез интернет; онлайн дискусии; организиране на събития – форуми, дискусии, семинари и др.)
- Методите за провеждане на гражданското участие *съответстват на нуждите и възможностите* на идентифицираните участници и са достъпни за тях;
- Правилата за участие в гражданското участие са обявени, осигуряват *прозрачност* на процеса

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

4.1.5. Определяне на времева рамка и график за провеждане на гражданското участие

Планирането на гражданското участие включва определяне на в**ремева рамка** и **график** за неговото провеждане. Необходимото време за ефективно провеждане на гражданското участие зависи от сложността и чувствителността на предложението.

Времевата рамка на гражданското участие следва да бъде съобразена и съгласувана с цялостния процес за разработване на стратегическия документ, включително извършването на предварителна оценка на въздействието и да определя етапите и графика за провеждането на гражданското участие.

Графикът на гражданското участие включва определяне на конкретните дати за провеждане на гражданското участие и представя динамиката на процеса, предвидените събития и предоставянето на обратна връзка за приноса на заинтересованите страни към съответното управленско решение.

Съществените въпроси на този етап са:

- *Продължителността* на гражданското участие следва да бъде определена въз основа на естеството и въздействието на обсъжданите въпроси при спазване на нормативно определените минимални срокове.
- При определяне на *продължителността* на гражданското участие следва да бъде отчетено наличието на неработни дни и съответно периода за провеждане на гражданското участие да бъде увеличен.
- Продължителността на обществени консултации при *извършване на (цялостна предварителна) оценка на въздействието, е препоръчително* да бъде най-малко 60 календарни дни.
- *Графикът* следва да бъде реалистичен и да отчита всички свързани срокове, включително сроковете за внасяне и за разглеждане на проектите на актове от съответния орган.
- *Графикът* следва да включва всички предвидени методи и форми за провеждане на гражданското участие, включително датите на събитията, ако такива са планирани.
- При определяне на *графика* за гражданското участие е препоръчително, тя да започва в понеделник и да бъде планирана за определен брой седмици; *графикът* трябва да бъде оповестен при обявяване на гражданското участие.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

4.1.6. Осигуряване на необходимите ресурси за провеждане на гражданското участие

Ефективността на гражданското участие зависи от осигуряването на достатъчни финансови, човешки, технологични и логистични ресурси.

Използването на постоянно функциониращи интернет инструменти като Портала за обществени консултации за публикуване на ин-формация, за онлайн дискусии, за получаване на мненията на участниците е начин за оптимизиране на разходите за провеждане на гражданското участие.

Планирането и провеждането на гражданско участие изисква отговорните служители да притежават подходящи умения и отношение за сътрудничество и взаимодействие. Изграждането на капацитет за формиране и утвърждаване на подходящи умения и организационна култура на служителите за провеждане на гражданското участие, включително чрез обучения.

Същевременно редица важни въпроси изискват използване на разнообразни методи за провеждане на гражданското участие, които изискват осигуряване на допълнителни финансови или човешки ресурси, включително за проучвания (наблюдения), семинари, рекламни листовки и други възможности за обратна връзка. В тези случаи може да се наложи наемане на външни експерти, които да подпомогнат процеса.

Размерът на необходимите ресурси следва да бъде пропорционален на мащаба и естеството на гражданското участие.

Разходите за провеждане на гражданско участие следва да се разглеждат като инвестиция за постигане на по-добри резултати от политиката и част от усилията на организацията за намаляване на риска.

Съществените въпроси на този етап са:

- Целенасочено формиране и утвърждаване на подходящи умения и организационна култура на служителите за провеждане на гражданското участие, включително чрез обучения.
- При вземане на решение за провеждане на гражданско участие и определяне на методите, които ще бъдат използвани следва да бъде направена и оценка на необходимите ресурси.
- Гражданското участие е осигурено с необходимите ресурси.

4.1.7. Подготовка на документи за гражданското участие.

Ефективността на процеса на гражданско участие е в пряка зависимост от качеството на документите, които следва да бъдат подготвени за целите на това участие. Пакетът

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

документи, съобразно естеството на поставените въпроси следва да съдържа ясно представяне на контекста и въпросите, предмет на гражданското участие. Качеството на документите определя качеството на приноса на участниците към темите и въпросите, поставени за обсъждане. Документите, подготвени за целите на гражданското участие, следва да включват необходимата информация, анализи, обосновки, техническа или научна информация, оценка на разходи и ползи, оценка на риска, потенциални последствия и въздействия за всяка от алтернативите, обект на обсъжданията.

За някои от регламентираните в нормативната уредба механизми за гражданско участие са определени и документите, които следва да бъдат подготвени, съответно публикувани за тяхното провеждане.

Пакетът документи за провеждане на гражданско участие, най-общо включва:

а) **Основна информация**, свързана с предметът на гражданското участие – ***консултационен документ***, включващ:

- *основна информация за гражданското участие* – контекст, цели и процедура за провеждане на гражданското участие;
- *описание* на предложението, което на разбираем език представя основните акценти на промените в съответните политик и програми, включително, когато е приложимо описание на алтернативи за решения;
- *въпроси* към участниците.

б) **Информация и документи**, съпътстващи гражданското участие:

- *доклад* или друг документ, който съдържа анализ на състоянието в съответната област, техническа или научна информация;
- когато е приложимо, оценка на въздействието на предлаганите промени, включително за всяка от алтернативите, обект на обсъжданията;
- *проектът*, който е обект на гражданското участие;
- *основни съображения (мотиви)*, които обуславят необходимостта от съответното предложение (проект на акт, стратегически документ);
- други документи, предвидени в нормативната уредба или по преценка на съответния орган.

в) **Обявление (покана)** за гражданското участие.

Яснотата е най-важното качество на ***консултационния документ***. Консултационният документ трябва ясно да представя установените проблеми и предложените решения, включително алтернативните възможности за решение. Въз основа на консултационния документ, потенциалните участници в гражданското участие трябва да могат лесно да ориентират дали конкретната консултация се отнася и до тях. Формулирането на конкретни

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

въпроси е важно за ефективността на гражданското участие, тъй като осигурява възможност за фокусиране на вниманието върху значимите аспекти на предложенията. Същевременно това не следва да ограничава възможността на участниците да коментират всеки въпрос, който желаят.

Обхватът на ***документите, съпътстващи*** гражданското участие се определя от спецификата на въпросите - обект на гражданското участие.

Съществените въпроси по отношение на ***консултационния документ*** са следните*:*

- *Основната информация за гражданското участие* следва да представя ясно и разбираемо контекста на гражданското участие, неговите цели и процедурата, включително предвидените форми за провеждане и начините за получаване на мнения, становища и предложения от страна на участниците.

- *Резюмето* на предложението следва на разбираем език да представя основните акценти на промените, включително, когато е приложимо, описание на алтернативи за решения.

- *Въпросите* към участниците следва да бъдат конкретни и ясни. При възможност е препоръчително използване на електронни въпросници, които увеличават активността на участниците и облекчават последващата обработка на отговорите.

Съществените въпроси по отношение на ***съпътстващи документи*** са следните*:*

- *Докладът* следва да съдържа анализ на състоянието в съответната област, техническа или научна информация (например при проекти за изменения в съответни политики – информация за резултатите от прилагането на тези политик до този момент).

- Когато е приложимо, за целите на гражданското участие следва да бъде публикувана и *предварителната оценка на въздействието* (частична/цялостна). Оценката на въздействието трябва да анализира и оценява всяка от алтернативите, обект на обсъжданията.

- По преценка на съответния орган към документите, съпътстващи гражданското участие, може да бъде включена и друга информация, която да подпомогне участниците да формират информирано мнение за предложените промени.

- За представяне на информацията за гражданското участие следва да бъдат ползвани и интерактивни форми като презентации с подходяща визуализация на данни, резултати от проучвания и др.

- редица случаи за получаване на структурирана информация за мненията на участниците е подходящо използването на онлайн въпросници.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- Подготвените документи за провеждане на гражданско участие следва да бъдат публикувани в *достъпни файлови формати*, включително за хора със специфични потребности

- Добра практика е за всяка форма на гражданско участие да бъде определен координатор (модератор или фасилитатор, в зависимост от случая), към който при необходимост участниците да могат да се обръщат.

4.2. Провеждане на гражданското участие

Провеждането на гражданско участие е същинската и най-видимата част от процеса на взаимодействие между институциите и гражданското общество. Доброто планиране е гаранция за осигуряването на подходящи условия за получаване на мнението на заинтересованите страни по въпросите, свързани с конкретната инициатива (поли-тика, проект на нормативен или друг акт). Одобряването на плана (стратегията) за провеждане на гражданско участие е предпоставка за започване на същинския етап на това участие.

Всяка форма на гражданско участие има конкретно начало и изисква засилено внимание и ангажимент по време на целия процес, включително активни мерки за популяризиране на възможностите за участие.

Важен фактор за ефективността на гражданското участие е осигуряването на **прозрачност на процеса**. Това генерира доверие и увеличава ангажираността на участниците и обществото.

Провеждането на гражданското участие има няколко основни аспекта.

4.2.1. Обявяване и разпространение на информация

Обявяването на началото на гражданското участие трябва да бъде ясно определено и да включва разпространението на изготвените документи за гражданското участие. Обявяването на гражданското участие следва да включва и съответните процедурни въпроси и правила за участие.

Практическата организация на гражданското участие се нуждае от достатъчен и подходящо квалифициран персонал, който да отговаря на евентуални въпроси, да решава технически проблеми и да обработва коментарите. Ангажирането на политическото ниво с процеса на гражданско участие е начин за подчертаване значимостта на гражданското участие, увеличава интереса и участието в тях.

Съществените въпроси на този етап са:

- Официално обявяване на началото на гражданското участие чрез публикуване на *обявлението* и *документите*, свързани с провеждането на гражданското участие.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- Предприемане мерки за популяризиране на гражданското участие (вкл. разпространение на прес-съобщение за началото на гражданското участие, пряко (индивидуализирано) информиране на идентифицираните участници за началото на гражданското участие) и/или информиране чрез официалните профили на институциите в социалните мрежи)

4.2.2. Управление на процеса на гражданско участие

Провеждането на гражданското участие, съгласно одобрения план за гражданското участие, включва прилагане на определения механизъм за управление на процеса:

- комуникации – активиране и стимулиране на участието;
- организационно-технически дейности;
- текущ преглед на процеса и управление на времето;
- информиране за приноса.

За съдържателното гражданско участие е необходимо информацията за него да достигне до съответните адресати. Това включва реализация на предвидените мерки за насърчаване на идентифицираните участници да споделят своите мнения. Тези мерки могат да бъдат разнообразни, като най-често включват напомняне за сроковете и датите за срещи, работни семинари, брифинги и разпространение на друга информация, свързана с провежданото гражданско участие.

Служителите, пряко отговорни за провеждането на гражданското участие следва да комуникират с идентифицираните участници, както и да създават благоприятна среда за споделяне на мнения по начини, които генерират доверие и култура на ангажираност. Колкото по-открит е процесът, толкова по-приемлив ще е резултатът за повечето от участниците.

Текущият преглед на гражданското участие включва наблюдение за спазването на определения график, периодична оценка на динамиката на участие, както и ефектите, които има гражданското участие. Специфичен фокус при текущия преглед на процеса е и прегледа на медийното отразяване на гражданското участие. Всички участници, които са изразили мнение по темата на гражданското участие или са направили своите предложения, трябва своевременно да получат информация за това, че техните мнения са получени. Получените мнения и направените предложения, независимо от начина, който са използвали участниците (онлайн или по друг начин), следва да бъдат своевременно публикувани в съответствие с определените правила на гражданското участие.

Получаваната информация при провеждането на гражданското участие трябва да бъде организирана съобразно определените методи за гражданско участие и предвидените

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

начини за нейната последваща обработка. Краят на гражданско участие следва да бъде официално обявен, както и да се посочат индикативните срокове за публикуване на резултатите от гражданското участие.

Съществените въпроси на този етап са:

- Предприети са мерки за насърчаване на участието на идентифицираните участници.
- Гражданското участие е организационно-технически осигурено, включително събитията, ако такива са планирани.
- Документирана е информация от текущия преглед на гражданското участие (вкл. за спазването на определения график; динамиката на участие; ефекти от гражданското участие; медийното отразяване на гражданското участие).
- Участниците са информирани за това, че техния принос е получен – персонално и/или чрез публикуване на съответните мнения/предложения.
- Получените мнения, коментари, предложения и материали – не-зависимо от начина на получаване са надлежно документирани.

4.3. Анализ на резултатите от гражданското участие

След приключване на гражданското участие се прави обективен и безпристрастен анализ на получените мнения, съобразно определените цели в плана за гражданското участие. Целите на анализа на резултатите от гражданското участие са да установят степента, в която са постигнати първоначално определените цели на гражданското участие, установяване на получените мнения на участниците по основните въпроси и вариантите, които са били обект на гражданското участие, както и наличието на обстоятелства, които имат значение за съответните предложения за промени в политики и програми.

Анализът на резултатите от гражданското участие включва:

- преглед и обработване на информацията, свързана с и генерирана при провеждането на гражданското участие;
- описание на профила на участниците, които са се включили в гражданското участие;
- анализ на съдържанието на получените мнения, становища и предложения;
- оценка на приноса на получените мнения;
- изготвяне на доклад за резултатите от гражданското участие.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Методите за обработка на първичните данни зависят от планираните начини за получаване на информацията, от нейните характеристики, вид и обем. *Профилът на участниците* осигурява възможност за установяване на действителния обхват на гражданското участие, спрямо планирания, както и за категоризиране на приноса на участниците в гражданското участие. В случай че бъде установено, че важни групи (категории) участници не са се включили в гражданското участие, следва да бъде преценена необходимостта от допълнителни консултации или друг начин за отчитане на тяхното мнение. Всички получени от участниците коментари, мнения, предложения, документи и информация, следва да бъдат прегледани, обработени и категоризирани по отношение на тяхното съответствие с темата и целите на гражданското участие. *Анализът на отговорите* е една от най-важните части на процеса на гражданско участие. Всички отговори (писмени и получени по други канали като дискусионни форуми и публични дебати) следва да се анализират внимателно, за да се определи каква е тяхната стойност за вземането на съответното управленско решение. Вниманието следва да бъде насочено към доказателствата, които участниците са представили в подкрепа на своите аргументи, както и тяхното значение и последици за дадено предложение или в по-широк контекст. Резултатите от проведената консултация трябва да бъдат *докладвани* на компетентния орган, инициирал гражданското участие, който е отговорен за вземане на съответното управленско решение, по подходящ начин, съответстващ на значимостта на темата на гражданското участие.

Съществените въпроси на този етап са:

- Информацията, свързана с провеждането на гражданското участие е надлежно обработена.
- Установен е профилът на участниците в гражданското участие.
- Направен е ясен анализ съдържанието на получените мнения и техния принос за обсъжданите въпроси.
- Изготвен е доклад (резюме) за резултатите от гражданското участие.

4.4. Осигуряване на обратна връзка за участниците

Предоставянето на обратна връзка за участниците в реализираното гражданско участие генерира доверие в обществените институции – от решаващо значение за участниците в гражданското участие е да знаят как и до каква степен е уважено тяхното мнение за вземането на съответното управленско решение. Осигуряването на ефективна обратна връзка допринася за цялостната прозрачност на разработването на политики, програми и други управленски актове.

Във всички случаи гражданско участието не е завършено, докато не бъде предоставена публична обратна връзка към участниците. Това не означава непременно приемане на

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

получените коментари/предложения, а представяне на обобщена информация за тях, както и аргументите (мотивите) за приемането и/или за неприемането на съответните предложения. Например във формуляра за обобщено представяне на оценката на въздействието има специален раздел, в който следва да бъдат представени обобщените резултати от общественото обсъждане и съответните отговори.

Подходяща форма за предоставяне на обратна връзка е публикуването резюме от анализа на резултатите от гражданското участие.

Обратната връзка следва да бъде публикувана възможно най-скоро след провеждането на гражданското участие на официалната интернет страница, където е публикувана информацията при нейното провеждане. Срокът за публикуване на обратната връзка зависи от спецификата на самата консултация и времето за анализ на резултатите от нея – препоръчително е това да се направи преди вземането на окончателното решение.

Качеството на обратната връзка е от изключителна важност за пълнотата и честността на цялата процедура, тъй като осигурява възможност на участниците да проследят напредъка по предложението и да видят как са повлияли на процеса на формулиране на управленското решение.

Съществените въпроси на този етап са:

- *Изготвена* е подробна таблица за постъпилите предложения заедно с обосновка за неприетите предложения.
- *Публикувана* е информация за окончателното приемане на съответната политика, програма или друг акт, предмет на гражданското участие

4.5. Оценка на гражданското участие

Опитът от всяка проведена форма на гражданско участие осигурява възможност за подобряване на процеса. След приключването на гражданското участие и изготвянето на доклад за резултатите, е препоръчително, особено за значими инициативи, да бъде направен вътрешен преглед на процеса, за да се идентифицират неговите силни и слаби страни. Във всеки случай е полезно събирането и обобщаването на информация за проведените процедури на гражданско участие за определен период, например годишно.

Прегледът следва да направи преценка за степента, в която целите на гражданското участие са изпълнени, включително дали използваните методи са подходящи за определените цели, както и да формулира изводи и препоръки за провеждането на следващи процедури на гражданско участие. Прегледът е неразделна част от процеса на гражданско участие и може да включва и отчитане на мненията и степента на удовлетвореност на участниците в гражданското участие.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Оценката на ефективността на гражданското участие осигурява възможност за контрол на качеството на процеса на участие и осигурява възможност за целенасочено развитие на капацитета на ангажираните страни.

Съществените въпроси на този етап са:

- Периодично се прави преглед и оценка на процеса на гражданско участие.
- Отчитат се мненията и степента на удовлетвореност на участниците в гражданското участие.
- Предприемат се мерки за целенасочено развитие на капацитета на ангажираните страни.

Глава 5. Инструменти (механизми, методи и процедури) за гражданско участие в сферата на политиките по конкурентоспособност и иновации

5.1. Общоприети инструменти за гражданско участие

Съществуват множество инструменти (механизми, методи) за гражданско участие, които се използват при различните форми на гражданско участие и на различните етапи по цикъла на политиките (програмния цикъл).

За улеснение на инициаторите и участниците в процедури за гражданско участие, в таблицата по-долу е представен **примерен (неизчерпателен) списък на общоприетите инструменти за гражданско участие**, прилаган във водещи демократични държави в света със силни традиции в процесите на гражданско участие..

За всеки инструмент е посочена формата на гражданско участие, при която е подходящо да се прилага, броя на участниците, продължителността и процедурата за използването му.

Целта на този неизчерпателен списък е да се използва като своеобразно **„меню“ от инструменти за гражданско участие**, от което инициаторите на гражданското участие (държавната администрация и/или граждански организации) да избират най-подходящия/ подходящите за целите и спецификата планираното конкретно гражданско участие в процеса на вземане на управленски решения.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Меню
от инструменти (механизми, методи и процедури) на гражданско участие[4]

Инструмент (механизъм, метод) за гражданско участие	**Форма на гражданско участие**	**Продължителност и последователност**	**Участници**
Неинституционализирани			
Проучване на мнението на обществеността При проучване на (общественото) мнение обикновените граждани се питат за техните възгледи и нагласи; в същото време те се насърчават да отстояват	**Консултация** **Подходящ за** • проучване на интересите и нуждите на хората в определен регион и/или по отношение на определен аспект на живота, вкл. публичното управление • насърчаване на гражданското участие по собствено убеждение	**Продължителност:** до **Последователност на дейностите:** • Обучени интервюиращи анкетират жителите на определен район / представители на целевата група • Резултатите от проучването се оценяват • Формират се групи за действие /групи по интереси (за защита на общи интереси)	**Брой:** ☺☺☺ **Вид:** заинтересовани граждани

[4] ЛЕГЕНДА:

Форма на гражданско участие
Информация (И)
Консултации (К)
Влияние върху вземането на решение (ВВР).
Включва **диалог** и **партньорство** в тесен смисъл (споделена отговорност за вземането на решение).

Продължителност (без подготвителната фаза)
ϒ От един ден до една седмица
ϒϒ Няколко седмици
ϒϒϒ Няколко месеца

Брой участници
☺ За около 15 души
☺☺ Приблизително от 15 до 30 души
☺☺☺ Подходящ за големи групи участници

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент (механизъм, метод) за гражданско участие	**Форма на гражданско участие**	**Продължителност и последователност**	**Участници**
своите интереси и да се включат в подобряването на съответния аспект на живота.			
Граждански панел Гражданският панел предоставя начин за информиране на заинтересованите и / или засегнатите страни за даден проект/план и за публично обсъждане на различните аспекти на проекта.	**Информиране** **Консултиране** **Подходящ за:** • информиране на обществеността за проект или план на ниво общност, като целта е да се съберат гледни точки и предложения от обикновените граждани	**Продължителност:** **Последователност на дейностите:** • Информация за проекта/плана се представя пред обществеността • Провежда се дискусия (възможно и чрез работа в малки групи)	**Брой:** ☺☺☺ **Вид:** заинтересовани граждани, лобисти, представители на групи защитаващи общи интереси, политици, държавна администрация, експерти
Интернет форум Интернет форумите са онлайн платформи за дискусии, които дават възможност на гражданите и	**Консултация** **Подходящ за:** • като допълнителен канал за информация и комуникация с гражданите и заинтересованите страни, без ограничения	**Продължителност:** до **Последователност на дейностите:** • създава се интернет форум по конкретен проблем • интернет потребителите въвеждат своите	**Брой:** ☺☺☺ **Вид:** заинтересовани граждани с достъп до

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент (механизъм, метод) за гражданско участие	**Форма на гражданско участие**	**Продължителност и последователност**	**Участници**
заинтересовани страни удобен начин на изразяване мнения и обсъждане на конкретни въпроси с други граждани и участници	по време или място • даване на публичност на общественото мнение за конкретен въпрос или проект • когато се влиза в комуникация с участници, които вероятно ще искат да отговорят в подходящ за тях момент • при стремеж да се обхванат неофициалния дебат между гражданите и заинтересованите страни с голям интерес към темата за консултациите, без да е необходимо те да се срещат лично. • когато се търси обратна връзка бързо и лесно. • когато подходящ е по-неформалният подход. • когато предметната област на консултациите не изисква особено пояснение или познания	мнения онлайн, като могат да коментират и мненията на другите участници	интернет
„Уики“ (Wiki) Уики-тата са форма на диалог в интернет относно проект на документ, като се използва софтуер, чрез	**Консултация** **Влияние върху вземането на решение (диалог)** **Подходящ за:** • когато стремежът е да се насърчи съвместната работа със заинтересованите	**Продължителност:** □ до □□□ **Последователност на дейностите:** • обикновено участниците се следва да се регистрират, за да могат да участват • Няколко участница могат да променят	**Брой:** ☺☺☺ **Вид:** заинтересовани граждани с достъп до

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент (механизъм, метод) за гражданско участие	**Форма на гражданско участие**	**Продължителност и последователност**	**Участници**
който потребителите имат възможност да редактират и коментират документа онлайн	страни по сравнително бърз и неформален начин, без да се налага участниците да се срещат лично • когато се влиза в комуникация с участници, които вероятно ще искат да отговорят в подходящ за тях момент • когато се търси обратна връзка бързо и лесно. • когато по подходящ е по-неформалният подход. • когато предметната област на консултациите не изисква особено пояснение или познания • като един от няколко метода, прилагани в итеративен консултативен процес, даващ възможност на участниците да участват поетапно	едновременно документа • софтуерът проследява промените в документа, като записва на уеб страницата колко пъти е променен документът и от кого.	интернет
Фокус групи Фокус групите са модерирани разговори в малка група заинтересовани страни, с цел дълбочинно (качествено) изследване на	**Консултация** **Подходящ за:** • при търсене на мненията на конкретна група заинтересовани страни. • при стремеж да се ангажират за участие заинтересовани страни, които е малко	**Продължителност:** **Последователност на дейностите:** • обикновено се избират между 6 и 12 души • фокус-групите могат да бъдат реализирани като еднократни събития или да бъдат свиквани периодично	**Брой:** ☺ **Вид:** специално подбрани участници, представляващи всички

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент (механизъм, метод) за гражданско участие	**Форма на гражданско участие**	**Продължителност и последователност**	**Участници**
определен проблем	вероятно да отговорят на писмена консултация • когато заинтересованите страни ще имат полза от възможността да се срещнат и да се свържат в мрежа	• понякога могат да се провеждат идентични фокус-групи с различни заинтересовани страни, с цел да се получат и сравнят мненията на различните групи	заинтересовани страни (избрани граждани, експерти, политици, служители в администрацията)
Неформални разговори Публичен орган се обръща директно към заинтересованите страни, за да се запознае и обсъди техните виждания по темата или плановете за граждански консултации. Въпреки, че строго погледнато не са метод за консултация, неформалните разговори са важна част от много консултации в публичния сектор, вкл. неформалните	**Консултация** **Влияние върху вземането на решение (диалог)** **Подходящи за:** • при стремеж да се създаде или поддържа трайна връзка с организация или личност • като подход за ранна предварителна консултация, който да помогне за идентифициране на ключови проблеми и за получаване на ранна, неофициална обратна информация относно плановете за провеждане на обществени консултации • когато искате да чуете мнението или да привлечете за участие ключова заинтересована страна	**Продължителност:** **Последователност на дейностите:** • идентифициране на ключовите заинтересовани страни и поканване на техните представители за обсъждане на конкретни въпроси, представляващи интерес за публичния орган • предварително съгласуване на целта и обхвата на разговорите, както и подготвителни материали за срещата, ако е необходимо • обсъжданията се провеждат по неофициален начин с оглед заинтересованите страни да изразят	**Брой:** ☺ **Вид:** избрани участници, представляващи ограничен брой ключови заинтересовани страни, политици, служители в администрацията

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент (механизъм, метод) за гражданско участие	**Форма на гражданско участие**	**Продължителност и последователност**	**Участници**
чатове като начин за представяне на възгледите на заинтересованите страни относно съответната политика или конкретен въпрос на публичното управление	• при стремеж да се ангажират за участие заинтересовани страни, които е малко вероятно да отговорят на писмена консултация	свободно своето мнение по въпроса • понякога се провеждат отделни срещи с различни заинтересовани страни, с цел да се получат и сравнят на мненията на различните групи	
Конференция за постигане на консенсус (consensus conference) При конференцията за постигане на консенсус групи със смесен състав, включващи подбрани представители на заинтересованите страни работят съвместно за решаването на политически или социално противоречив въпрос в пряк диалог с експерти	**Консултация** **Влияние върху вземането на решение (диалог)** **Подходящ за:** • справяне с остри, наболели проблеми, при което заинтересовани не-експерти се подкрепят от експерти при търсене на приемливо за всички решение на проблема • публично заявяване на общественото мнение по конкретен въпрос	**Продължителност:** **Последователност на дейностите:** • подбират се приблизително от 10 до 30 заинтересовани лица, като са участие се привличат и независими експерти в съответната област • избраните участници се запознават с въпроса, който ще бъде обсъждан • (чрез информационни материали, като публични изявления, аналитични доклади, медийни публикации, и пр.) • провежда се три-дневна конференция, като участващите експерти разглеждат и обсъждат темата от всички гледни точки, участниците разпитват	**Брой:** ☺ до ☺☺ **Вид:** избрани граждани и заинтересовани страни, независими експерти, служители в администрацията

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент (механизъм, метод) за гражданско участие	**Форма на гражданско участие**	**Продължителност и последователност**	**Участници**
		експертите и обсъждат задълбочено проблема, преди да се състави писмен доклад, в който подробно се описва постигнатият консенсус (гледните точки и препоръките) • докладът се представя на лицата, вземащи решения (политиците)	
Медиация (посредничество за решаване на конфликт) Медиацията е доброволен структуриран процес, в който участващите в определен конфликт страни съвместно търсят трайното му решение, подкрепяни от професионални медиатори (посредници)	**Влияние върху вземането на решение (диалог)** **Подходящ за:** • в случай на латентен или реален конфликт, свързан със специфични проблеми • да помогне страните (участниците) в определен конфликт, при условие, че те искат да разрешат конфликта по взаимно съгласие	**Продължителност:** □ до □□□ **Последователност на дейностите – 4 фази:** • Иницииране на процеса: убеждаване всички страни в конфликта, че медиацията би била полезна, търсене на подходящи медиатори • Подготовка: анализ на конфликта в затворени сесии с участието на страните, определяне точно кой ще вземе участие, съставяне на работно споразумение, уточняващо процедура, цел, съдържание и пр. на процеса на медиация • Провеждане: демонстриране на различаващите се интереси и нужди, събиране на липсваща информация,	**Брой:** ☺ до ☺☺☺ **Вид:** представители на страните по конфликта, експерти и независими медиатори

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент (механизъм, метод) за гражданско участие	**Форма на гражданско участие**	**Продължителност и последователност**	**Участници**
		формулиране на различни решения и достигане до общо решение • Окончателно споразумение: подготовка и подписване на писмено споразумение за постигнатите резултатите и как те да се приложат на практика	
Открита конференция (open space conference) На открита конференция се обсъжда доминиращ въпрос или тема, без предварително определени говорители или подготвени групи по проучване на проблема. Участниците сами спонтанно решават кой по кои теми и за колко време иска да работи.	**Влияние върху вземането на решение (диалог)** **Подходящ за:** • в случаите, когато голям брой участници трябва да се справят със сложни въпроси • като начин за стартиране на проект, който трябва да започне чрез събиране на идеи от голям брой хора	**Продължителност:** **Последователност на дейностите:** • основната тема се представя, като се събират и обобщават по-интересните въпроси, които тя повдига • повдигнатите въпроси се решават в малки групи с постоянно променящ се състав; обсъжданията във всяка група се протоколират • всички протоколи впоследствие се публикуват	**Брой:** ☺☺☺ **Вид:** засегнати граждани, лобисти, представители на групи с общи интереси, политици, служители на администрацията
Гражданско жури (citizen jury) В гражданско жури неорганизирани, избрани на случаен принцип граждани	**Консултация** **Влияние върху вземането на решение** **Подходящ за:** • планиране на задачи на местно и регионално ниво, за подготовка на обобщени концепции	**Продължителност:** **Последователност на дейностите:** • около 25 граждани се избират на случаен принцип, като се освобождават от рутинните си задължения (чрез съответно	**Брой:** ☺☺ до ☺☺☺ **Вид:** подбрани граждани, експерти

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент (механизъм, метод) за гражданско участие	**Форма на гражданско участие**	**Продължителност и последователност**	**Участници**
извършват „гражданска оценка“ по конкретен въпрос, въз основа на техните собствени опит и знания. В специализирани области те получават помощ от независими експерти.	• когато е важно колкото е възможно повече сегменти на населението да са балансирано представени при обсъждането на определен проблем • когато са необходими едновременно житейски опит и специализирани експертни познания	възнаграждение се компенсира загубата на доход за времето на провеждане на журито, организират се грижи за децата на тези от тях, които са родители, и пр.) • всички участващи се информират подробно за проекта, предмет на гражданската оценка; те имат възможности за разговори със заинтересовани страни, специалисти, властите и т.н.; могат да инспектират на място проекта, ако е приложимо • участващите граждани разглеждат и обсъждат различните аспекти на проекта, предмет на журито, в малки групи, които многократно променят състава си • получените резултати се описват под формата на „гражданска оценка“, която се представя на организацията, която е поръчала процеса	
Кръгла маса На кръгла маса представители на заинтересованите страни	**Влияние върху вземането на решение (диалог и партньорство)** **Подходящ за:** • разрешаване на противоречиви проблеми от	**Продължителност:** ? to ??? **Последователност на дейностите:** Няма стандартизирана процедура за провеждане на кръгли маси. За да работи	**Брой:** ☺☺ до ☺☺☺ **Вид:** представители на

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент (механизъм, метод) за гражданско участие	**Форма на гражданско участие**	**Продължителност и последователност**	**Участници**
обсъждат демократично определен въпрос/тема в опит да се намери решение, приемливо за всички	хора, представляващи конфликтни интереси • когато и където назряват конфликти	правилно кръглата маса е важно е да се осигури безпристрастен модератор, да се протоколират дискусиите и да се гарантира, че всяка група заинтересовани страни е представена от един и същ брой лица с право на глас, независимо от своята действителна (политическа) сила и влияние	заинтересованите страни, експерти, политици и служители в администрацията
Кръгла маса за оценка на въздействието Това е специална форма кръгла маса, в която са заинтересованите страни активно участват в изготвяне на програма или стратегия с цел да се оцени нейното очаквано въздействие	**Влияние върху вземането на решение** **Подходящ за:** • при изготвяне на програми и стратегии	**Продължителност:** ☺☺☺ **Последователност на дейностите:** • определят се целите на програмата или стратегията • описва се настоящата ситуация в съответната област • определя се обхвата на изследването (оценка на възможното въздействие) • разработват се алтернативни начини за постигане на същите цели • различните алтернативи се анализират и оценяват по отношение на стратегическото им въздействие • констатациите се документират в доклад за оценка на въздействието	**Брой:** ☺ до ☺☺ **Вид:** представители на заинтересованите страни, експерти, политици и служители в администрацията
Консултативен уъркшоп или	**Консултиране**	**Продължителност:** ☺	**Брой:** ☺ до

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент (механизъм, метод) за гражданско участие	Форма на гражданско участие	Продължителност и последователност	Участници
конференция Това са фасилитирани събития (направлявани от специален модератор), при които акцентът е върху задълбочено проучване на проблем, свързан с политики, планове, стратегии, чрез обсъждане, като участващите се насърчават да се учат от предоставената информация и от изразените от другите различни гледни точки При ***консултативния уъркшоп*** участниците се стимулират от атмосфера, насърчаваща креативността, за да може да се разработят творчески, нестандартни решения на настоящи проблеми	**Влияние върху вземането на решение** **Подходящ за:** • Когато разглежданата темата е сложна и дебатът би имал полза от разяснения и обяснения, обмисляне и достатъчно време за разработване на обмислени становища • Когато стремежът е да получи не само информация за различните възгледи на хората, но и защо те мислят така • Когато решението изисква компромиси между различни варианти на политиката, и участниците чрез съвместно усилие могат да проучат последиците от алтернативите варианти за постигане, което има за резултат вземане на по-информирано решение. • Когато органът, вземащ решение, не може/следва самостоятелно да вземи и приложи решението, а е необходимо да привлече в процеса и други страни/участници. • Когато заинтересованите страни ще имат полза от възможността да се срещнат и да се	**Последователност на дейностите – 3 фази:** • Фаза на критика: анализ на настоящата ситуация и идентифициране на проблемите • Фаза на фантазиране: разработване на идеи и предложения, които могат да бъдат и утопични, като фактически ограничения се игнорират на този етап. Нахвърляне на идеи и планове за бъдещето, постигане на консенсус относно конкретния план, който да бъде възприет, планиране на конкретни мерки • Фаза „назад към реалността“: проучване как тези предложения могат да бъдат приведени в изпълним вид и как да бъде реализирано изпълнението им Консултативните уъркшопове и конференции изискват умело фасилитиране, за да се гарантира, че всички участници имат равни възможности за участие	☺☺☺ **Вид:** граждани, представители на заинтересовани страни, експерти, политици и служители в администрацията

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент (механизъм, метод) за гражданско участие	**Форма на гражданско участие**	**Продължителност и последователност**	**Участници**
При ***консултативната конференция*** специално подбрани участници, представляващи всички заинтересовани страни, работят по решаването на въпроси, изискващи дългосрочно планиране на нивото на общността или организацията, обикновено по въпроси, свързани с бъдещи планове и стратегии за действие	установят траен контакт и комуникация помежду си • Когато стремежът е да се ангажират заинтересовани страни, които са по-малко склонни да отговорят на писмена консултация		
Панел от заинтересовани страни (stakeholders panel) Това са големи и често представителни групи от заинтересовани страни, свикани от публични органи, които редовно се канят да отговарят на консултации	**Консултация** **Подходящ за:** • Когато публичният орган желае група заинтересовани страни „при повикване“ да отговорят по консултирани въпроси и да дадат инцидентно становище по въпроси от определена сфера • Когато е вероятно да има многократни	**Продължителност:** □ до □□□ **Последователност на дейностите:** • публичният орган идентифицира и кани заинтересованите страни, които да бъдат включени в списък на заинтересовани страни, които ще бъдат периодично канени да дават мнение и изразяват становище по актуални въпроси от определена политика	**Брой:** ☺ до ☺☺☺ **Вид:** представители на заинтересовани страни

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент (механизъм, метод) за гражданско участие	**Форма на гражданско участие**	**Продължителност и последователност**	**Участници**
или да дават свой принос и обратна връзка по други начини.	консултации по сходни въпроси. • Когато консултациите ще продължат по-продължително време • Панелите от заинтересованите страни са избирателно (непредставително) формирани и затворени за външни участници, поради което би следвало да се ползват като допълнение към други, по-приобщаващи методи за гражданско участие	• когато смете това за полезно, публичният орган кани включените в групата заинтересовани страни да дадат инцидентно становище по конкретни актуални въпроси на съответната политика	
Консултативни или експертни групи от заинтересовани страни Това са малки по състав групи (комитети, работни групи и пр.), включващи заинтересовани страни, формирани за да подпомогнат информираното вземане на решения от съответните публични органи, да участват в консултации или да	**Консултация** **Влияние върху вземането на решение** **Подходящ за:** • Когато за решаването на определен въпрос по политиките ще е полезно не само да се вземе становището, но и да се почерпи от експертното знание на заинтересованите страни • Когато за заинтересованите страни ще полза от възможността да се срещнат и да се установят траен контакт и комуникация помежду си • Преди консултирането или на етапа на ранно	**Продължителност:** **Последователност на дейностите:** • публичният орган идентифицира заинтересованите страни, чието участие в консултативна или експертна работна група би било полезно за публичния орган, с оглед по-доброто му информиране за позициите на заинтересованите страни и/или да се ползва от черпи експертните им познания • групата се кани да предостави информация и становища по конкретни въпроси, свързани със съответната политика и/или	**Брой:** ☺ до ☺☺ **Вид:** представители на заинтересованите страни от определена политика

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент (механизъм, метод) за гражданско участие	**Форма на гражданско участие**	**Продължителност и последователност**	**Участници**
мониторират консултативните дейности и развитието на съответните политики. На участниците в групата се предоставя достъп по необходимата информация, като групата може да бъде свикана еднократно (инцидентно) или да провежда регулярни срещи.	консултиране - за да се информира и да коментира плана за консултации • При търсене на ранен и фокусиран ангажимент от страна на ключови заинтересовани страни • След консултацията - да следи напредъка и да изисква отчетност от страна на съответния публичен орган	да осъществява независимо наблюдение на нейното изпълнение • заседанията на групите се протоколират, като изготвените становища и доклади се предоставят на публичния орган	
Институционализирани			
Консултативни органи и органи за съвместно вземане на решения, формирани на партньорски принцип („партньорски органи“) Това са формални, най-често нормативно регламентирани органи, създадени в изпълнение на конкретен	**Консултация** **Влияние върху вземането на решение** (диалог и партньорство/споделена отговорност) **Подходящ за:** • Когато обхватът и важността на разглежданата политика изисква постоянно консултиране със заинтересованите страни • Когато този формат на партньорство се изисква по силата на наднационален правен акт (напр. при управлението на общ.	**Продължителност:** до ~ (при неограничени със срок органи) **Последователност на дейностите:** • партньорският орган се създава с публичен акт. Съставът на органа, правомощията и процедурните му правила по правило се уреждат в акта, с който е създаден. Обикновено съществуването на органа не е ограничено със срок, но може да се създадат и партньорски органи за	**Брой:** ☺ до ☺☺ **Вид:** представители на заинтересованите страни, експерти, политици, служители в администрацията

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент (механизъм, метод) за гражданско участие	**Форма на гражданско участие**	**Продължителност и последователност**	**Участници**
закон или по преценка на администрацията в рамките на правомощията й, в които е предвидено гражданско участие. Партньорските органи могат да участват във всички етапи на процеса на вземане на решения и са особено важни при определянето на дневния ред, на подготовка на вземане на решението или в етапите на изпълнение. Това е най-висшата форма на гражданско участие. На това ниво гражданското общество и публичните органи се обединяват за тясно сътрудничество и споделена отговорност за вземането на решения.	отношения, свързани с трудовите и осигурителните права на гражданите; управлението на средствата от ЕСИФ, и пр.) • Тези инструменти се прилагат най-вече при формите на гражданско участие с по-голяма интензивност (диалог и партньорство), но е възможно да се прилагат и за целите на консултирането	решаването на конкретен проблем • заинтересованите страни, които е предвидено да имат „гражданско участие“ в органа, и публичната администрация излъчват своите представители в органа, органът избира председател и секретари, ако това е предвидено в акта за създаването м, органът приема съответни процедурните правила за робота, според случая • Органът се свиква на заседания периодично или ad hoc (инцидентно) при конкретен повод), на които се провеждат дискусии и вземат решения в областта на съответната политика, съгласно функциите на съответния орган • Обикновено заседанията на органа се протоколират, като основни материали от работата на органа се оповестяват публично	Съставът на органа и начинът за излъчване на членовете му по правило се уреждат в акта, с който е създаден

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

5.2. Конкретни инструменти и механизми за партньорство, прилагани по цикъла на политиките по конкурентоспособност и иновации

Българската администрация активно развива своите умения за партньорство с другите заинтересовани страни при подготовката, изпълнението, мониторинга и оценката на политиките в сферата на конкурентоспособността и иновациите, като този процес се засили особено след присъединяването на страната към ЕС, във връзка с програмите, финансирани със средства по ЕСИФ. Въпреки, че управлението на предприсъединителните програми допускаше участие на заинтересовани страни, то беше силно ограничено и създаваше повече пречки пред представителите на гражданското общество отколкото администрацията да се възползва от експертизата, която те носеха със себе си.

Конкретните инструменти и механизми за партньорство (гражданско участие), реално прилагани към настоящия момент в областта на политиките по конкурентоспособност и иновации, разгледани по етапите на цикъла на политиките (програмния цикъл), са посочени по-долу. Те обхващат повечето от посочените в горното „меню“ инструменти и процедури за гражданско участие.

5.2.1. Инструменти и механизми за гражданско участие на етапа на планиране и програмиране

На този начален етап се прилагат следните инструменти за гражданско участие:

Пасивни механизми/инструменти:

- Публикации в интернет свързани с процеса на планиране и разработване на политиките и програмите;
- Анкетни проучвания и допитвания до бизнеса за проучване нагласите им;
- Механизъм за отчетност относно дейността на създадените работни групи за разработване на политиките и програмите определени с решение на Министерски съвет.

Активни механизми/инструменти:

- Преки интервюта със заинтересовани страни за проучване нагласите им;
- Групи за допитване до бизнеса за проучване нагласите им;
- Консултативни съвети в областта на икономическото развитие, конкурентоспособността и иновациите - в качеството им на най-често срещаната форма на координация, консултация и обсъждане между гражданския сектор, СИП, бизнеса и изпълнителната власт на национално равнище, вземат активно отношение при планирането и

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

разработването на политики и програми в областта на конкурентоспособността и иновациите;

- Работна група за разработване на Споразумението за партньорство 2021-2027 във връзка с подготовката на споразумението за партньорство между РБългария и ЕС;
- Тематични работни групи за разработване на всяка от програмите за периода 2021 - 2027 г. за разработване на тематичните оперативни програми в областта на конкурентоспособността и иновациите;
- Комитет за наблюдение на ОП „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020 г. и на ОП „Инициатива за МСП“ 2014-2020 г. относно планиране на конкретните процедури за прилагане на програмите;
- Комитет за наблюдение на ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014-2020 г. относно планиране на конкретните процедури за прилагане на програмите.

5.2.2. Инструменти и механизми за гражданско участие на етапа на прилагане на политиките и програмите

На този етап се прилагат следните инструменти за гражданско участие:

Пасивни механизми/инструменти:

- Публикации в интернет относно стартиране на дадена политика или програма както и на резултатите постигнати в следствие на прилагането им;
- Публикуване на интернет страницата на съответният орган и на Единния информационен портал на ЕСИФ (www.eufunds.bg) на протоколите от заседанията на комитети за наблюдение, съдържащи дневния ред, списъка на присъстващите, изложение на обсъжданите въпроси, получените становища по тях и взетите решения. Публично достояние са и Вътрешните правила за работа на комитетите и техният Етичен кодекс и актуален списък на състава му.

Активни механизми/инструменти:

- Консултативни съвети в областта на икономическото развитие, конкурентоспособността и иновациите, чрез формулиране на становища и мнения относно планирани процедури за прилагане на програмите;
- Комитет за наблюдение на ОП „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020 г. и на ОП „Инициатива за МСП“ 2014-2020 г. - разглежда изпълнението на програмите и следи напредъка, докладван от УО в постигането на целите и приоритетите, въз основа на дефинираните в нея индикатори, вкл. индикаторите, заложени в рамката за изпълнение; разглежда и одобрява изготвените от УО годишни доклади и окончателни доклади за изпълнението; разглежда информация за финансовото управление и изпълнение на програмата и др.;
- Комитет за наблюдение на ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014-2020 г. - разглежда изпълнението на програмата и следи напредъка, докладван от УО в

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

постигането на целите и приоритетите, въз основа на дефинираните в нея индикатори, вкл. индикаторите, заложени в рамката за изпълнение; разглежда и одобрява изготвените от УО годишни доклади и окончателни доклади за изпълнението; разглежда информация за финансовото управление и изпълнение и др.

5.2.3 Инструменти и механизми за гражданско участие на етапа на наблюдението (мониторинга) на политиките и програмите

На този етап се прилагат следните инструменти за гражданско участие:

Пасивни механизми/инструменти:

- Публикации в интернет относно постигнатият напредък на дадената политика или програма, подписани договори, усвоени суми, постигнати резултати (индикатори) и т.н.

Активни механизми/инструменти:

- Преки интервюта със заинтересовани страни относно получаване на обратна връзка за постигнатите резултати в следствие на прилагането на дадена политика или програма;
- Консултативни съвети в областта на икономическото развитие, конкурентоспособността и иновациите във връзка с възможна обратна връзка от бизнеса относно изпълнението или ефектът от реализацията на дадена политика или програма;
- Комитет за наблюдение на ОП „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020 г. и на ОП „Инициатива за МСП“ 2014-2020 г.
- Комитет за наблюдение на ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014-2020 г.

5.2.4. Инструменти и механизми за гражданско участие на етапа на оценка на политиките и програмите

На този етап се прилагат следните инструменти за гражданско участие:

Пасивни консултационни механизми/инструменти:

- Публикации в интернет относно постигнатият напредък от реализацията на дадена политика или програма;
- Анкетни проучвания и допитвания до бизнеса относно получаване на оценката им за постигнатите предварително зададени цели на политика или програмата.

Активни консултационни механизми/инструменти:

- Преки интервюта със заинтересовани страни като инструмент за систематична и обективна оценка на напредъкът и резултатът от реализацията на дадена политика или програма;

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- Фокус групи като инструмент за систематична и обективна оценка на напредъкът и резултатът от реализацията на дадена политика или програма;
- Групи за допитване до бизнеса като инструмент за систематична и обективна оценка на напредъкът и резултатът от реализацията на дадена политика или програма;
- Комитет за наблюдение на ОП „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020 г. и на ОП „Инициатива за МСП“ 2014-2020 г. - одобрява и следи за изпълнение плановете за оценка на ОПИК и ОПРКБИ и разглежда информация за резултатите, заключенията и препоръките от извършените оценки, както и за действията, предприети за изпълнение на препоръките;
- Комитет за наблюдение на ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014-2020 г. - одобрява и следи изпълнението на плановете за оценка на ОПНОИР и разглежда информация за резултатите, заключенията и препоръките от извършените оценки, както и за действията, предприети за изпълнение на препоръките.

5.3. Систематично обобщение на прилаганите инструменти за партньорство

В таблицата по-долу във вид са обобщено представени реално прилаганите към настоящия момент механизми и инструменти за партньорство между публичната администрация и гражданския сектор в сферата на политиките по конкурентоспособност и иновации. Инструментите са представени по видове (институционализирани и неинстуционализирани; активни и пасивни), следвайки последователните етапи на цикъла на политиките (програмния цикъл).

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Конкретни прилагани инструменти

за партньорство (гражданско участие) в сферата на политиките по конкурентоспособност и иновации

Инструмент/механизъм за партньорство	**Проявление по етапите на цикъла на политиките (програмния цикъл)**			
	Стратегическо планиране и програмиране	**Изпълнение**	**Мониторинг**	**Оценка и преформулиране**
НЕИНСТИТУЦИОНАЛИЗИРАНИ ИНСТРУМЕНТИ				
Пасивни				
Публикации в интернет	Публикуване на информация относно идентифицираните проблеми и нужди и планираните политики и програми. Публикуване на консултативна документация, необходима за съгласуване и обществено обсъждане с целевите групи и други заинтересовани страни	Публикуване на текуща информация относно провежданите икономически политики и програми и схеми за помощ, оповестяване на постигнатия напредък в изпълнението и пр. (напр. публикуване на новини и по-детайлна информация относно текущи и предстоящи схеми по ОПИК, ОПНОИР, НИФ и ФНИ).	Публикуване на информация относно провеждания мониторинг на политики/програми. Оповестяване на готовите мониторингови доклади. Публикуване на резултати (класиране) по схеми за БФП по посочените инструменти и списък на сключените договори, и пр.	Публикуване на информация относно провежданите предварителна/текуща и междинна/заключителна и последваща оценка на изпълнените политики и програми. Оповестяване на докладите от извършените оценки.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент/механизъм за партньорство	**Проявление по етапите на цикъла на политиките (програмния цикъл)**			
	Стратегическо планиране и програмиране	**Изпълнение**	**Мониторинг**	**Оценка и преформулиране**
		Публикуване на методически документи и указания относно изпълнението (наръчници, ръководства и пр.). Публикуване на информация относно хода на изпълнението на оперативните програми.		
Типизирани анкетни проучвания и допитвания до бизнеса за проучване нагласите му	Получаване на структурирана обратна информация от страна на заинтересованите страни и целевите групи относно тяхното мнение, гледни точки, потребности, очаквания и интереси във връзка с разработваните икономически политики и програми	Получаване на структурирана обратна информация от страна на пряко ангажирани в изпълнението заинтересованите страни, вкл. бенефициенти, браншови организации и пр., относно проблеми по изпълнението на конкретните политик и програми	Получаване на структурирана обратна информация от страна на заинтересованите страни и целевите групи относно мнението им за напредъка по изпълнението на конкретна икономическа политика или програма, нейните силни и слаби страни, възможности за оптимизиране и развитие	Получаване на структурирана информация от страна на заинтересованите страни и целевите групи в хода на извършваната независима оценка на икономическите политики и програми, относно мнението им за напредъка по изпълнението на конкретна икономическа политика или програма, нейните силни и слаби страни, възможности за оптимизиране и развитие и очакванията им за бъдещето.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент/механизъм за партньорство	**Проявление по етапите на цикъла на политиките (програмния цикъл)**			
	Стратегическо планиране и програмиране	**Изпълнение**	**Мониторинг**	**Оценка и преформулиране**
Целеви информационно-консултативни събития	Обществени форуми за представяне и обсъждане на проектите на стратегии, оперативни програми и пр. в сферата на конкурентоспособността и иновациите	Информационни дни по открити процедури за БФП (предоставяне на систематизирана информация относно открити процедури за БФП пред заинтересованите страни и отговори на техни въпроси). Сесии „Въпроси и отговори“ по процедури за БФП (изясняване по искане на заинтересовани страни на неясни и изискващи тълкуване въпроси по открити процедури за БФП).	Годишни информационни събития по ОПИК и ОПНОИР (отчитане на постигнатите резултати по ОП)	Информационни събития относно оценката на изпълнението на съответните икономически политики и програми
Активни				
Обществено обсъждане на документи относно политики, програми, проекти	Провеждане на обществено обсъждане на проекти на стратегически документи (проекти на стратегии, ОП и пр.)	Провеждане на регламентирани процедури по обществено обсъждане на проекти на ИГРП и на Насоки за кандидатстване по предстоящи процедури за БФП по ОПИК и ОПНОИР		

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент/механизъм за партньорство	**Проявление по етапите на цикъла на политиките (програмния цикъл)**			
	Стратегическо планиране и програмиране	**Изпълнение**	**Мониторинг**	**Оценка и преформулиране**
Преки интервюта, фокус-групи, задълбочени допитвания и др. под. форми на дълбочинно проучване на мнението на заинтересованите страни	Използване на посочените форми на допитване за получаване на обратна информация и задълбочено разбиране за мненията, гледните точки, интересите, нагласите, страховете и очакванията на ключовите заинтересовани страни и целеви групи в процеса на подготовка на политики, стратегии, програми, с цел опознаване на нуждите и очакванията на целевите групи и съобразяване на политиката/ програмата/ стратегията с тях.	Използване на посочените форми на дописване за получаване на обратна информация и задълбочено разбиране за мненията, гледните точки, интересите, нагласите и очакванията на заинтересованите страни, целеви групи и потребители относно проблеми на етапа на изпълнението на съответната политика/ програма.	Използване на посочените форми на проучване за получаване на обратна информация и задълбочено разбиране за мненията, гледните точки, интересите, нагласите, страховете и очакванията на ключовите заинтересовани страни и целеви групи по напредъка на разглежданата политика/програма, нейната ефективност и степента ù на съответствие с очакванията, потребностите и нуждите на бизнеса	Използване на посочените форми на дописване за получаване на обратна информация и задълбочено разбиране за мненията, гледните точки, интересите, нагласите, страховете и очакванията на ключовите заинтересовани страни и целеви групи, с цел евентуално преформулиране на съответната политика/програма и на включените в нея мерки с цел по-голямо съответствие с потребностите на заинтересованите страни и целевите групи, и нейната по-голяма ефективност и ефикасност
ИНСТИТУЦИОНАЛИЗИРАНИ ИНСТРУМЕНТИ				
Консултативни органи и органи за съвместно вземане на решения	Най-често срещания инструмент /форма на партньорство между	Получаване на информация, обсъждане и решаване в партньорски	Следене, обсъждане и вземане на решения във връзка с наблюдението и	Проследяване на дейностите по оценка на политиките и програмите, преглед на

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент/механизъм за партньорство	**Проявление по етапите на цикъла на политиките (програмния цикъл)**			
	Стратегическо планиране и програмиране	**Изпълнение**	**Мониторинг**	**Оценка и преформулиране**
(*„партньорски органи“*) в сферата на политиките по конкурентоспособност и иновации	гражданския сектор, СИП, бизнеса и изпълнителната власт при планирането и разработването на политики и програми в областта на конкурентоспособността и иновациите Следните партньорски органи имат роля на този етап от програмния цикъл: • **Консултативни съвети в областта на икономическото развитие, конкурентоспособността и иновациите** (най-често срещаната форма на партньорство между гражданския сектор, СИП, бизнеса и изпълнителната власт при планирането и разработването на	формат на въпроси, възникващи в хода на изпълнението на политики и програми в областта на конкурентоспособността и иновациите Следните партньорски органи имат роля на този етап от програмния цикъл: • **Консултативни съвети в областта на икономическото развитие, конкурентоспособността и иновациите,** чрез формулиране на становища и мнения относно планирани процедури за прилагане на програмите • **Комитет за наблюдение** на ОП „Иновации и конкурентоспособност“ и ОП „Инициатива за	отчитането на изпълнението на съответните политики и програми. Следните партньорски органи имат роля на този етап от програмния цикъл: • **Консултативни съвети в областта на икономическото развитие, конкурентоспособността и иновациите** във връзка с възможна обратна връзка от бизнеса относно изпълнението или ефекта от реализацията на дадена политика или програма • **Комитет за наблюдение** на ОП „Иновации и конкурентоспособност	заключенията и предприемане на действия за изпълнение на препоръките от оценките, вкл. евентуално преформулиране на политиките и програмите в съответствие с изводите от оценката Следните партньорски органи имат роля на този етап от програмния цикъл: • **Консултативни съвети в областта на икономическото развитие, конкурентоспособността и иновациите** във връзка с обсъждане и вземане на решения за евентуално преформулиране на политиките и програмите вследствие от

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент/механизъм за партньорство	Проявление по етапите на цикъла на политиките (програмния цикъл)			
	Стратегическо планиране и програмиране	**Изпълнение**	**Мониторинг**	**Оценка и преформулиране**
	политики и програми в областта на конкурентоспособността и иновациите) • **Работна група** за разработване на Споразумението за партньорство 2021-2027 във връзка с подготовката на споразумението за партньорство между Р България и ЕС; • **Тематични работни групи** за разработване ОП „Иновации и конкурентоспособност“ и ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“	МСП“ (относно планиране на конкретните процедури за прилагане на програмите) • **Комитет за наблюдение** на ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ относно планиране на конкретните процедури за прилагане на програмите.	“ и ОП „Инициатива за МСП“ (по отношение мониторинга на двете оперативните програми, постигането на заложените цели и индикатори за изпълнението) • **Комитет за наблюдение** на ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ (по отношение мониторинга на двете оперативните програми, постигането на заложените цели и индикатори за изпълнението.)	заключенията и препоръките оценката за изпълнението • **Комитет за наблюдение на ОП „Иновации и конкурентоспособност“ и на ОП „Инициатива за МСП“** (обсъжда информацията от извършените оценки, и предприетите действие за изпълнение на препоръките) • **Комитет за наблюдение на ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“** (обсъжда информацията от извършените оценки, и предприетите действие за изпълнение на препоръките)

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

От прегледа на прилаганите инструменти е видно, че най-съществена роля като инструменти за гражданско участие имат **неинституционализираните инструменти**, в двете им разновидности - активни и пасивни. Тези инструменти са подходящи и имат широко приложение на всички етапи на програмния цикъл, като от гледна точка на формите на гражданско участие[5] най-често се ползват при информирането и консултирането, т.е. при по-ниско интензивни форми на гражданско участие.

От **институционализираните инструменти**[6] за гражданско участие в сферата на конкурентоспособността и иновациите най-използваните са ***комитетите за наблюдение*** на оперативните програми. Разгледани от гледната точка на формите на гражданско участие, функциите на тези комитети имат отношение и към четирите форми на гражданско участие. Съгласно ЗУСЕСИФ и ПМС № 79 от 10.04.2014 г. с решение на Комита за наблюдение може да се създават при необходимост постоянни и временни подкомитети по специфични и текущи въпроси. Възможността за създаването на такива подкомитети, техният състав, отговорности и задачи се уреждат във вътрешните правила за работа на съответният комитет за наблюдение. Функциите и задачите на подкомитета се определят с решението за създаването му. Съгласно практиката към момента, подобна форма на взаимодействие между партньорите е регламентирана, но на практика не съществува и не се прилага. От своя страна, ***консултативните съвети*** в сферата на конкурентоспособността и иновациите имат своето място основно в информирането, консултирането и диалога на етапите на формирането на политики и програми, изпълнението и оценката. ***Работните групи*** за разработване на споразумението за партньорство и оперативните програми са ограничени времево, като са фокусирани единство върху разработването на съответните програмни документи, за целите за което са създадени. На етапа на програмиране *партньорството в тесен смисъл* (споделена отговорност за вземане на решения) не е приложимо като форма на гражданско участие, тъй като в крайна сметка цялата отговорност по отношение одобрението на тези програмни документи съгласно националното законодателство е в ръцете на Министерския съвет, респ. административното звено, определено за управляващ орган на съответната програма.

Друг възможен инструмент за гражданско участие в сферата на конкурентоспособността и иновациите на етапа на изпълнение са **съвместните работни групи по подготовка на схемите за помощ** (*работни групи по подготовка на проект на условия за кандидатстване по процедурите за безвъзмездна помощ*). Към настоящият момент подобна форма на взаимодействие и гражданско участие не е изрично регламентирана, но в макар и в редки случаи, е практически използвана, напр. от Управляващия орган на ОП „Иновации и конкурентоспособност“ при подготовката на някои специфични процедури за безвъзмездна помощ, за чиято подготовка и фокусиране е необходима обратна информация от потенциалните целеви групи получатели относно специфичните проблеми и потребности в

[5] Вж. Част I, т. 2.1. по-горе.
[6] Разгледани по-подборно в следващата част III на доклада.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

съответния сектор или тематична област на интервенции[7]. Този механизъм на партньорство може да има съществени принос за осигуряване по-високо качество, релевантност и ефективност на конкретните схеми за помощ, тъй като чрез него съществено се обогатяват източниците на информация относно планираната интервенция, кръга от гледни точки, възможните решения и инструменти за решаване на съществуващите проблеми, като същевременно постигане съгласуваност и синергия между различните заинтересовани страни при практическото реализиране на политиките.[8]

Глава 6. Контролни листи за подготовка и провеждане на гражданско участие (по етапите на процеса)

Представените по-долу контролни листи могат да се ползват като полезно средство за качествена подготовка и провеждане на гражданското участие, независимо от конкретно избрания инструмент за партньорство. Те следват последователните фази на процеса на гражданско участие.

6.1. Стартиране на процеса на гражданско участие

Още на етапа на стартиране може да се предприемат основни стъпки, за да се увеличи максимално шансът даден процес на участие да бъде завършен успешно. Контролният списък по-долу ще ви помогне да обмислите най-важните аспекти.

	Информиране	**ДА**	**НЕ**
	Използвали ли сте всички подходящи налични информационни източници, за да получите необходимата информация за повдигания от вас въпрос (напр. публикации в медии и интернет; официална информация от държавни органи; проучване на експертна литература, и пр.)?	☐	☐
	Изяснено ли е какви дейности са били вече изпълнени във връзка с този проект/въпрос (например извършено предварително планиране, осъществени проучвания на общественото мнение, и пр.)?	☐	☐

[7] По този партньорски начин през 2017-2018 г. бяха подготвени първоначалните проекти на условия за кандидатстване по процедурите BG16RFOP002-3.004 „Подкрепа за пилотни и демонстрационни инициативи за ефективно използване на ресурсите“ и BG16RFOP002-2.024 „Насърчаване на предприемачеството“ по ОП „Иновации и конкурентоспособност 2014-2020“.

[8] В тази връзка в Приложение № 2 към доклада като едно от предложенията за усъвършенстване и обогатяване на механизмите за партньорство в сферата на политиките по конкурентоспособност и иновации е изложено и обосновано предложение за нормативно регламентиране и на този инструмент за партньорство.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

	Другите заинтересовани страни и широката общественост били ли са вече информирани (напр. чрез листовки, реклами във вестници или др. под.) относно идеята да се инициира процес на гражданско участие, с цел намиране на допълнителни поддръжници и/или обвързване с други подобни инициативи?	☐	☐
	Обща рамка		
	Изяснено ли е дали гражданското участие е задължително (напр. при оценка на въздействието върху околната среда, при подготовка на процедури за безвъзмездна помощ, и пр.)?	☐	☐
	Установен ли е контакт с всички заинтересовани страни и информирани ли са те (особено важно в случай, че гражданското участие е задължително!)?	☐	☐
	Получихте ли (като заинтересована страна) информация от държавните органи за съответните срокове за гражданското участие?	☐	☐
	Някой разглеждал ли е възможността за неформален процес на гражданско участие, допълващ и обогатяващ задължителния процес на участие?	☐	☐
	Подход		
	Разписахте ли писмено идеите си за процеса на гражданско участие – ако е необходимо, с помощта на професионални фасилитатори?	☐	☐
	Обмислихте ли сте какви ползи може да предложи процесът на гражданско участие на другите заинтересовани страни и как можете да ги убедите да участват?	☐	☐
	Обмислихте ли каква по интензивност форма на участие (информация, консултации, влияние върху решенията – диалог или партньорство) трябва да има процесът?	☐	☐
	Знаете ли точно какво искате да постигнете с процеса на гражданско участие?	☐	☐
	Наясно ли сте какви принципни възможности и опасности включва един процес на участие?	☐	☐
	От стартирането до подготовката		
	Установили ли сте контакт с отговорните политически лица и информирали ли сте ги за вашите идеи за провеждане на процес на гражданско участие във вземането на решение?	☐	☐
	Знаете ли какви са следващите стъпки, за да започнете процеса на гражданско участие и информирахте ли другите заинтересовани страни за тези стъпки?	☐	☐
	Ясно ли е кой какви задачи ще поеме във връзка с подготовката и провеждането на процеса на гражданско участие?	☐	☐
	Изяснено ли е как ще се финансира процесът или поне поети ли са ангажименти за осигуряване на средства?	☐	☐
	Има ли съгласие от страна на всички по-важни групи заинтересовани страни (например политици, служители в администрацията, обикновени граждани, лобисти и представители на групи по интереси, и др.под.) да участват в процеса или поне да го подкрепят?	☐	☐

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

6.2. Подготовка на процеса на гражданско участие

Качеството на процеса на гражданско участие до голяма степен зависи от това колко добре е подготвен по отношение на съдържанието и организацията.

Контролният списък по-долу ще ви помогне да обмислите аспекти, важни за успешен процес[9].

	Цели и задачи	**И**	**К**	**ВВР**
	Ясни ли са целите и задачите в процеса на гражданско участие за всички участници в него?	X	X	X
	Крайният резултат от процеса (въпросът за обсъждане) не е предрешен, така че да има достатъчно пространство за маневриране?		X	X
	Участници			
	Получили ли са всички потенциално заинтересовани лица достатъчно информация за съдържанието и процедурата по време на процеса, за да могат да решат дали да участват?	X	X	
	Осигурено ли е балансирано представителство на всички съответни сегменти (слоеве) от населението и представители на бизнес-интереси (например жени/мъже, родители, млади хора и т.н.)?		X	X
	Правени ли са опити да се информират сравнително труднодостъпни групи заинтересовани страни за процеса на участие и да се събуди интересът им към него?	X	X	X
	Резултати			
	Познават ли всички участници начините, по които могат да действат и упражняват влияние?	X	X	X
	Изяснено ли е кой какви решения има правомощията да взема по време и след процеса на гражданско участие?	X	X	X
	Знаят ли участниците какво ще бъде направено с резултатите от процеса и доколко те ще бъдат обвързващи за изпълнение?	X	X	X
	Осигурена ли е подкрепата на политиците и администрацията, и поели ли са те ангажимент да приемат резултатите от процеса на участие или да посочат причини за несъобразяване с резултатите?	X	X	X
	Време и средства			

[9] Легенда:
Форми на гражданско участие (партньорство)
И: **Информиране** (предоставяне на информация)
К: **Консултиране** (представяне на мнение)
ВВР: **Влияние върху вземането на решения** (обществено участие, водещо до влияние върху вземането на решения, включващо **диалог** или **партньорство** в тесен смисъл (споделена отговорност при вземане на решения).

X Посоченият аспект е особено важен при посочените форми на гражданско участие
(X) Прилага се за дългосрочни процеси на участие, но не и за единични събития

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

	Планиран ли е подходящ график за процеса на гражданско участие (включително резерв за всеки случай)?	X	X	X
	Съществува ли точен план / график за последователността на събитията по време на процеса на гражданско участие?	X	X	X
	Направена ли е преценка за времето, което ще е необходимо да отделят за участието си всички участници (особено тези, чието участие няма да се заплаща), и информирани ли са участниците са неговата продължителност?		X	X
	Ще получат ли участниците възнаграждение за участието си, респ. обмислено ли е как да се изрази признателност към участниците, на които това не се заплаща (например чрез публично признание, благодарствени писма, отстъпки при ползване на публични услуги, и т.н.)?		X	X
	Подготвена ли е калкулация на пълните разходи за целия процес на гражданско участие (включително резерв), напр. за фасилитиране, разпространение на информация, експертни услуги, и т.н.) и осигурено ли е съответното финансиране?	X	X	X
	Ще бъдат ли публикувани подробности за необходимите суми и за какво трябва да се изразходват?			X
	Знаят ли всички участници кой предоставя средства за процеса, по какъв начин и в какъв размер?			X
	Структуриране на процеса			
	Натоварен ли е компетентен, безпристрастен фасилитатор да направлява процеса на гражданско участие?	X	X	X
	Проведени ли са предварителни разговори с групи и отделни лица за тяхната гледна точка върху процеса на гражданско участие и ролята им в него, както и за ползите от процеса и ограниченията му?		(X)	X
	Схемата на процеса съобразена ли е с конкретния проблем и наличните ресурси (време и средства)?	X	X	X
	Определени ли са връзките (допирните точки) между формалните и неформалните процеси на гражданско участие, напр. когато екологичен одит е спрян, за да се даде възможност за процес на медиация?	X	X	X
	Организация			
	Изяснено ли е кой носи отговорността за различните организационни задачи?	X	X	X
	Осигурени ли са подходящо помещение и необходимото оборудване (флипчарт, проектор, микрофон и т.н.) за срещи?	X	X	X

6.3. Провеждане на процеса на гражданско участие

Кои аспекти на процеса на гражданско участие се нуждаят от обмисляне до голяма степен зависи от това кой метод е избран, как е планиран процесът и дали е налице компетентен фасилитатор, който ръководи процеса и се грижи за гарантиране на неговото качеството.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Следните точки трябва да се имат предвид по време на процеса на провеждане на гражданското участие[10].

	Участници	**И**	**К**	**ВВР**
	Ясна ли е ролята на всички участващи (напр. кой коя група представлява и с какви права)?	X	X	X
	Гарантирано ли е, че едни и същи хора ще участват през целия процес? Ако не, сигурно ли е, че новодошлите участници ще бъдат правилно интегрирани в процеса?			X
	Правила			
	Налице ли е ясно споразумения между участниците относно последователността на събитията, правата и задълженията на участниците и как ще се вземат решенията (например чрез консенсус, или чрез гласуване и мнозинство)?			X
	Уточнили ли са фасилитаторът и участниците правила за това как се отнасят помежду си и как да комуникират с външния свят?			X
	Могат ли всички участници да изразят своята гледна точка и да участват в дискусии?		X	X
	Полагат ли се грижи да се спазва плановия времеви график и последователност на събитията?			X
	Информиране			
	Участниците получават ли цялата информация, свързана с процеса, в лесно разбираемо форма и своевременно?	X	X	X
	Ползва ли се външна експертиза, когато възникне необходимост, така че решенията да се вземат въз основа на солидни познания?	X	X	X
	Информира ли се широката общественост за процеса и неговия напредък, и съгласуван ли е потокът от информация с останалите участници? (вижте също контролния списък за връзките с обществеността по-долу)	(X)	(X)	X
	Документира ли се процесът по начин разбираем за външни лица (протоколи от срещи, междинни доклади и пр.)?	X	X	X
	Резултати			
	Съгласни ли са се всички участници да представят резултатите от процеса като колективно постижение?			X
	Създадени ли са структури, които да позволят да се наблюдава и оценява как се прилагат резултатите от процеса?			X

[10] Легенда:

Форми на гражданско участие (партньорство)

И: **Информиране** (предоставяне на информация)

К: **Консултиране** (представяне на мнение)

ВВР: **Влияние върху вземането на решения** (обществено участие, водещо до влияние върху вземането на решения, включващо **диалог** или **партньорство** в тесен смисъл (споделена отговорност при вземане на решения).

X Посоченият аспект е особено важен при посочените форми на гражданско участие

(X) Прилага се за дългосрочни процеси на участие, но не и за единични събития

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

6.4. Връзки с обществеността в процесите на гражданско участие

Информирането на широката общественост за процеса на гражданско участие е особено важно на етапа на планиране, тъй като така заинтересованите страни научават за процеса и за начините да участват в него. Връзките с обществеността дават възможност на заинтересованите граждани да следят процеса, дори и сами да не участват в него.

	Информиране и медийни дейности	**ДА**	**НЕ**
	Има ли достатъчно средства за дейности по връзки с обществеността?	☐	☐
	Уточнено ли е кой е отговорен за информационните и медийните дейности?	☐	☐
	Ясно ли е каква е цел следва да постигнат дейностите по връзки с обществеността (първоначална информация за процеса, привличане на участници, текущо отчитане на процеса и т.н.) и какви форми на информиране са най-подходящи за конкретната задача?	☐	☐
	Изяснени ли е кои целеви групи (млади хора - предприемачи, и т.н.) следва да бъдат достигнати и кое послание е най-подходящо за това?	☐	☐
	Има ли начини за предоставяне на информация на населението (напр. ДВ, бюлетин, електронна поща, участие по телевизията или радиото, реклами във вестници и т.н.)?	☐	☐
	Има ли начини за предоставяне на информация (обществен достъп до планове, изложба, информационна среща, уебсайт, гореща линия, телефонна услуга за повикване, и пр.)?	☐	☐
	Могат ли обикновените граждани да изразят своята гледна точка за проекта (кутия за предложения, адрес на електронна поща, гореща линия, обществено обсъждане и т.н.)? Ясно ли е какво се случва с изразените гледни точки / повдигнатите въпроси?	☐	☐
	Ще бъдат ли използвани всички подходящи медии (ежедневници, местни седмичници, специализирани периодични издания, клубни медии, интернет, радио, телевизия и т.н.) за информиране на широката общественост?	☐	☐
	Включени ли са участниците в определянето на съдържанието и времето на информацията която се предоставя на пресата и широката общественост?	☐	☐
	Установили ли са съвместно участниците правила за работа с пресата и широката общественост (отговарящи на запитвания, прес-съобщения, организиране на пресконференции и т.н.)?	☐	☐
	Уточнено ли е каква информация за процеса на участие трябва да се счита за поверителна и какво може да бъде предоставяно на пресата и широката общественост?	☐	☐
	Съгласили ли са се всички участници да не разгласяват поверителни материали и да се въздържат от дейности по „сепаративни“ връзки с обществеността (по отношение както на пресата, така и на широката общественост)?	☐	☐
	Ще бъдат поканени журналисти на определени събития, за които общественото внимание би било полезно?	☐	☐

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

СПЕЦИАЛНА ЧАСТ: Институционализирани инструменти за партньорство

В настоящата специална част на Инструментариума е направен детайлен преглед на прилаганите институционализирани инструменти за партньорство в сферата на политиките по конкурентоспособност иновации, с цел да се допринесе за по-ефективното използване на тези инструменти и от двете страни в процеса на партньорство – публичната администрация и гражданския сектор.

Този преглед е необходим и полезен поради важността на институционализираните инструменти за партньорство, която произтича от няколко обстоятелство:

- тези инструменти по правило **се прилагат при формите с по-висока интензивност на гражданското участие**, а имено консултация, диалог и партньорство (споделена отговорност за вземането на решения);
- при тези инструменти **се постига в най-висока степен представителност на гражданското участие** по отношение на специфичните интереси, застъпени в политиките по конкурентоспособност и иновации;
- **форматът на трайно съществуващи партньорски органи спомага в максимална степен за задълбочено опознаване на гледните точки** и интересите на двете страни в процеса на гражданско участие, а оттук и за установяване на разбирателство и **ефективно сътрудничество между тях**;
- тези механизми на партньорство могат да имат **съществени принос за осигуряване по-високо качество, релевантност и ефективност на публичните политики на всички нива** (политики, планове и програми, конкретни мерки и проекти), тъй като чрез тях съществено се обогатяват източниците на информация относно обсъжданите въпроси по политиките, кръга от гледни точки, възможните решения и инструменти за решаване на съществуващите проблеми, като същевременно се постигане съгласуваност и синергия между различните заинтересовани страни при практическото реализиране на политиките.

Съществуващите институционализирани инструменти (партньорски органи) в сферата на конкурентоспособността и иновациите могат да бъдат обособени в 3 групи:

1. **Консултативни съвети към органи на държавна власт** (създадени на основание чл. 21, ал. 1 и чл. 45, ал. 1 от Закона за администрацията);

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

2. **Работни групи към държавната администрация** (създадени на основание чл. 22, ал. 2 или чл. 45, ал. 3 от Закона за администрацията)

3. Административни структури с участието на представители на гражданското общество, които имат определена **компетентност в процеса на формиране и/или изпълнение на държавна политика в дадена сфера и/или вземане на конкретно решение**. В редица нормативни актове е предвидено създаването на подобни структури наречени съвети, комисии, комитети и други.

   Специфична категория такива органи са **партньорските органи, участващи в планирането, изпълнението и/или наблюдението на европейските структурни и инвестиционни фондове в България**. В тази категория влизат тематичните работни групи по подготовка на Споразумението за партньорство и оперативните програми по ЕСИФ; Комитетите за наблюдение на оперативните програми; местни инициативни групи (партньорства), пряко участващи в изпълнението на мерките по подхода ВОМР).

В сферата на политиките по конкурентоспособност и иновации трайно се прилагат най-вече първия и третия вид институционализирани инструменти, което обосновава полезността на тяхното по-детайлно разглеждане.

Особен акцент в анализа е поставен върху *партньорските органи, участващи в планирането, изпълнението и/или наблюдението на европейските структурни и инвестиционни фондове* в България в сферата на политиките по конкурентоспособност и иновации. Това е направено поради обстоятелството, че те са инструментът за партньорство с най-голяма практическа важност в тази сферата. Работните групи с гражданско участие, извън тези в сферата на управлението на средствата от ЕСИФ, са използвани през годините много рядко, за инцидентно обсъждане на специфични въпроси, поради което същите не са предмет на разглеждане.

Глава 1. Консултативни съвети в областта на икономическото развитие и иновациите

Консултативните съвети със сфера на дейност в областта на икономическото развитие, конкурентоспособността и иновациите са **6 на брой:**

1. Съвет за интелигентен растеж;
2. Национален съвет по туризъм;
3. Консултативен съвет за насърчаване на малките и средни предприятия;
4. Национален икономически съвет;
5. Национален съвет за наука и иновации;
6. Консултативният съвет за индустриална стабилност и растеж към министъра на икономиката.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

1.1. Съвет за интелигентен растеж

Създаден с постановление на МС 116 от 12.05.2015г. с цел определяне на насоките за развитие на тематичните области на икономиката, визията, стратегическите цели, координация и мониторинг на изпълнението на Иновационната стратегия за интелигентна специализация на България (ИСИС) 2014-2020г.

Основните функции на съвета са както следва:

- определяне приоритетите в сферата на образованието, науката, иновациите, информационните и комуникационните технологии;
- координиране изпълнението на ИСИС;
- разглеждане на годишните доклади за изпълнение на ИСИС, съгласно мониторинговия механизъм;
- предлагане на промени в приоритетните технологични области на ИСИС, при възникнала необходимост;
- осигуряване изпълнението на ИСИС на базата на тригодишната бюджетна прогноза и програми на Комитетите за наблюдение на всяко от водещите ведомства и в съответствие с предложенията на бизнеса, научните и академичните среди, които да залегнат в бюджетната прогноза за следващата бюджетна година;
- координиране политиките по управление на функциите на Националния иновационен фонд и на Фонд "Научни изследвания".

Поименният състав на съвета се определя със заповед на министър-председателя на Република България по предложение на министъра на икономиката, който провежда консултации със заинтересованите страни.

Прегледът на състава показва, че съветът се председателства от министър-председателят, като членове са общо 20 от които неправителственият сектори и академичната общност са представени с 9 души: работодателски организации – 1 (един), академичната общност – 4 (четири) и представители на неправителственият сектор - 4 (четири представители на индустрията). Поименният състав на съвета се определя със заповед на министър-председателя на Република България по предложение на министъра на икономиката, който провежда консултации със заинтересованите страни.

1.2. Национален съвет по туризъм

Създаден съгласно Правилникът за организация и работата на съвета утвърден със заповед № Т-РД-16-28/15.01.2015 на министъра на туризма като консултативен орган към министъра на туризма за осъществяване на сътрудничеството и координацията в областта на туризма.

Основните функции на съвета са да:

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- подпомага министъра на туризма при формирането и провеждането на държавната политика в туризма;
- подпомага координацията на националната политика в областта на туризма;
- обсъжда концепции и програми за устойчиво развитие на туризма и изразява становища по тях;
- прави предложения до министъра на туризма за създаване, изменение, допълнение или отмяна на нормативни актове, свързани с развитието на туризма;
- разглежда въпроси, свързани с териториалното развитие, изграждането и поддържането на туристическата инфраструктура и привличането на чуждестранни инвестиции в туризма;
- обсъжда подготовката за туристическите сезони и анализира резултатите от тях;
- обсъжда резултатите от дейността на органите, на които е възложено упражняването на контрол в туризма и свързаните с него дейности, и дава препоръки за подобряване работата на контролните органи;
- разглежда въпроси и дава препоръки за подобряване защитата на потребителите на туристически услуги;
- Националният съвет по туризъм изразява становища и дава предложения по въпроси, свързани с маркетинга и рекламата на България като туристическа дестинация.

Членове на Националния съвет по туризъм са както следва:

- 14 (четиринайсет) заместник-министри на ресорни министерства, определени от съответните министри;
- председателят на Комисията по защита на потребителите;
- изпълнителният директор на Българската агенция по безопасност на храните;
- изпълнителният директор на Националната агенция по приходите;
- по един представител на всяка организация за управление на туристически район, вписана в Националния туристически регистър (НТР);
- по един представител на всяко браншово туристическо сдружение, вписано в НТР;
- по един представител на регионалните, на продуктовите и на професионалните туристически сдружения, вписани в НТР;
- един представител на националните курорти;
- един представител на сдруженията на превозвачите в областта на въздушния, сухопътния и водния транспорт;
- по един представител на национално представените сдружения на потребителите в Република България
- по един представител на национално представителните работодателски организации в Република България;
- представител на Националното сдружение на общините в Република България.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Както е видно, **членовете на неправителственият сектор са мнозинство** спрямо представителите на държавата като председателят на НСТ може да кани за участие в работата на съвета представители на български и чуждестранни фирми и обществени организации с опит и експертиза в областта на туризма, както и на висши училища, изучаващи туристически специалности.

1.3. Национален съвет за наука и иновации

Създаден въз основа на закона на насърчаване на научните изследвания. Правилникът за организация и дейността на съвета е приет с ПМС 105/26.05.2004г. Представителите на академичната общност са мнозинство (седем представители на Висшите училища и четири от БАН) в състава са включени и двама представители на работодателските организации и един представител на неправителствена организация на учените.

Към **Министерство на икономиката** има създадени общо **3 национални консултативни съвета** с икономическа насоченост, чиито функции и дейност са пряко свързани с развитието на конкурентоспособността на българската икономика и иновациите, а именно:

1.4. Консултативен съвет за насърчаване на малките и средни предприятия

Създаден на основание на чл.11 от Закона за малките и средните предприятия (ЗМСП), Съветът е съвещателен орган към министъра на икономиката за сътрудничество при насърчаването на малките и средни предприятия. **Предложенията и становищата**, направени от Съвета **са консултативни и необвързващи за централната изпълнителна власт**. Основните му функции са свързани с:

- обсъждане състоянието и политиката за насърчаване, създаване и развитие на МСП;
- обсъждане резултатите от анализа на състоянието и развитието на МСП по области и отрасли и прави предложения при изготвянето на годишния доклад;
- осигуряване на обществен достъп до информация за законодателни инициативи и участие на предприемачите и техните сдружения в обсъждането на законови и подзаконови нормативни актове;
- обсъждане на резултатите и даване на препоръки относно изпълнението на националната стратегия за насърчаване на МСП и на годишните програми за нейното прилагане.

Представителите на неправителственият сектор в съвета са мнозинство като членове присъстват представители на организации имащи отношение към обхвата на съвета (Фондация “Start up”, Клуб по предприемачество „Start IT Smart” и Асоциация на

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

българските лидери и предприемачи) относно изборът на които няма информация, а направо са включени в състава на съвета;

1.5. Национален икономически съвет

Създаден с Постановление № 74 на МС от 27.03.2015 г. за създаване на Национален икономически съвет като консултативен орган към Министерския съвет. Председателят на Съвета информира Министерския съвет за решенията на съвета и предлага приемането на съответните актове на правителството. Основните функции са свързани с:

- анализ и предлагане на подходящи мерки за подкрепа на иновационни и инвестиционни дейности с цел повишаване конкурентоспособността на икономиката;
- изготвяне на препоръки и консултиране на правителството по проблеми на общото икономическо развитие на страната;
- разработване и предлагане на икономически и правни регулатори за насърчаване на инвестиционната дейност в страната;
- организиране, анализ и контрол на взаимодействието между органите на изпълнителната власт, други държавни органи и представителите на бизнеса.

Членовете на съвета са общо 18, като държавата е представена от 14 (четиринайсет) представители. В съвета са представени само национално представените работодателски организации – четири на брой. Заседание може да се проведе с най-малко 6 (шест) представители на държавата и 3 (три) представители на работодателските организации.

1.6. Консултативен съвет за индустриална стабилност и растеж към министъра на икономиката

Създаден през май 2012 г. (като Консултативен съвет към Пакта за индустриална стабилност към министъра на икономиката, енергетиката и туризма) по настояване на браншовите организации на базовата индустрия, обединяващи големите енергийни консуматори от добиваната, металургичната и химическа промишленост в България. Председателят на Съвета информира Министерския съвет за решенията на съвета и предлага приемането на съответните актове на правителството.

Основните функции са свързани с:

- повишаване конкурентоспособността на българската икономика и на българските производители;
- насърчаване на български производства с по-висока добавена стойност и "удължаване" на веригите на стойността до крайни продукти за индустрията и населението;
- подобряване на средата и условията за бизнес в страната, премахване необосновани административни бариери пред производители и инвеститори;

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- разкриване на нови работни места чрез създаване на пазарен и бизнес модел за развитие на индустриални площадки, на регионални и продуктови клъстери;

Членове са министърът на икономиката и негов заместник-министър и единайсет представители на асоциации, камари, представители на работодатели.

Глава 2. Партньорски органи, участващи в планирането, изпълнението и/или наблюдението на европейските структурни и инвестиционни фондове в България в сферата на конкурентоспособността и иновациите

2.1. Преглед на законодателството

2.1.1. Нормативна база на общността по отношение на партньорството при управлението на ЕСИФ

Основният ръководен документ от законодателството на ЕС, касаещ партньорството при управлението на средствата от ЕСИФ, е **Европейският кодекс на поведение за партньорство**[11] подкрепя държавите членки и насърчава прилагането на добри практики в прилагането на принципа на партньорство формулирайки ключови принципи за участие на партньорите, последователно по етапите на програмния цикъл.

1. Партньорство при изготвянето на споразумението за партньорство и на програмите (общи постановки):

- навременно оповестяване на съответната информация и осигуряване на лесен достъп до нея;
- осигуряване на достатъчно време за партньорите да анализират и представят коментари по основните проекто-документи, както и по проектите на споразумението за партньорство и на програмите;
- осигуряване на механизми, чрез които партньорите да могат да задават въпроси, да представят своя принос и да получават информация за начина, по който техните предложения са били взети предвид;
- разпространяване на резултатите от гражданското участие;
- да се поддържа и предоставя информация относно участието на партньорите по отношение на най-малко следната информация:
  - ✓ списък с партньорите, участващи в изготвянето на споразумението за партньорство и програмите;
  - ✓ действията, предприети за осигуряване на активно участие на партньорите, включително действия, предприети по отношение на достъпността, по-специално по отношение на хората с увреждания;

[11] Приет с Делегиран регламент (ЕС) № 240/2014 на Комисията от 7 януари 2014 г.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- ✓ ролята на партньорите при изготвянето на споразумението за партньорство и програмите;
- ✓ резултатите от гражданското участие с партньорите и описание на техния принос при изготвяне на споразумението за партньорство и програмите.

2. Партньорство при изготвянето на споразумението за партньорство, по-специално по отношение на:

- анализ на различията, потребностите на развитие и възможността за растеж спрямо тематичните цели;
- обобщаване на предварителните условия на програмите и основните констатации от всички предварителни оценки на споразумението за партньорство, предприети по инициатива на държавата членка;
- подбор на тематичните цели, ориентировъчното разпределение на средствата от фондовете и основните резултати, които се очакват от тях;
- списък с програмите, както и механизмите на национално и регионално равнище, чрез които се гарантира координация както между отделните фондове, така и между тях и други инструменти за финансиране на национално равнище, на равнището на Съюза и в рамките на Европейската инвестиционна банка;
- механизми за осигуряване на интегриран подход към използването на фондовете за целите на териториалното развитие;
- прилагане на хоризонталните принципи, посочени в членове 5, 7 и 8 от Регламент (ЕС) № 1303/2013

3. Партньорство при изготвянето на програмите, по-специално по отношение на:

- анализ и установяването на нуждите;
- определяне или избора на приоритетите и свързаните с тях специфични цели;
- отпускане на финансиране;
- определяне на конкретни показатели за програмите**;**
- прилагане на общите принципи, посочени в членове 7 и 8 от Регламент (ЕС) № 1303/2013;
- определяне състава на мониторинговите комитети**.**

4. Прилагане на програмите. В изготвянето на покани за представяне на предложения като управляващите органи следва да вземат подходящи мерки за избягване на евентуален конфликт на интереси, чрез ясни предварителни процедури, касаещи представляващите партньорските организации включени в процесът на изготвяне на поканите за представяне на предложения, имащи пряк или косвен интерес да участват в поканите за представяне на предложения.

5. Мониторинг на програмите. Управляващите органи следва да включват партньорите в работата на комитетите за наблюдение и неговите работни групи, в оценката на изпълнение

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

на програмата, включително по отношение на заключенията от прегледа на изпълнението, както и в изготвянето на годишните доклади за изпълнение на програмите.

6. Изготвяне на доклади за напредъка по изпълнение на споразумението за партньорство/програмите, по-специално по отношение на оценката на ролята на партньорите за изпълнение на споразумението за партньорство/програмите и прегледа на предоставените от тях становища по време на гражданското участие, включително, когато е целесъобразно, описание на начина, по който становищата на партньорите са били взети предвид.

7. Оценка на програмите. Управляващите органи следва да включват партньорите в работата по оценка на програмите в рамките на комитети за наблюдение и когато е целесъобразно, в работата на специалните работни групи, създадени за тази цел от комитети за наблюдение.

Видно от тези изисквания е, че ЕК подкрепя и насърчава държавите членки в прилагането на добри практики в работата с партньорите и залага на реалното прилагане на принципа на партньорство в процеса на планиране и програмиране, изпълнение, мониторинг и оценка на публичните политики и програми включително и в сферата на конкурентоспособността и иновациите.

Регламент (ЕС) № 1303/2013 съдържа ясни указания за страните членки за пряко участие на заинтересованите партньорски организация в процеса на планиране и програмиране, изпълнение, мониторинг и оценка на публичните политики и програми. Основните моменти за пряко участие на заинтересованите партньорски организация в процесите от цикъла на изпълнение на публичните политики и програми съгласно регламента, са:

На етап ПРОГРАМИРАНЕ

Участие на партньорите в разработването на проекта на Споразумението за партньорство и оперативните програми, както е посочено по-горе.

На етап ИЗПЪЛНЕНИЕ

Естественото въплъщение на партньорството в работата по споразумението за партньорство и програмите е участието на партньорите в Комитетите за наблюдение. Комитетите за наблюдение трябва да бъдат съставени от представители на управляващите органи, публичната администрация свързана пряко с изпълнението, да се отчита местният контекст и от представители на партньорите, като се взема предвид:

- партньорите взели участие в подготовката на съответната програма - за да се гарантира достатъчна приемственост и ангажираност между програмирането и етапите на изпълнение;

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- представителството на партньорите следва да се основава на техните отговорности за изпълнение на програмите;
- партньорите сами следва да избират и назначават свои членове в комитети за наблюдение и други консултативни органи и работни групи, създадени в рамките на програмите;
- комитетите за наблюдение следва да са балансирани по пол и разнообразни по състав;
- списък на членовете на комитетите за наблюдение и работните групи следва да се оповестени публично;
- всеки избран партньор следва да е запознат със задълженията си, свързани с конфиденциалността и конфликта на интереси, чрез специално обучение и формализиране на задълженията в приети от комитети за наблюдение вътрешни правила и кодек на поведение;
- трябва да е гарантирано, че всички партньори имат възможност да дадат своето мнение и че има достатъчно време за вътрешно разглеждане и дискусия като настоятелно се препоръчва комитетите за наблюдение да **вземат своите решения въз основа на консенсус;**
- прозрачен процес за създаване и работа на работни групи създавани с решение на комитети за наблюдение;
- публичност и достъпност на документи, представени на комитети за наблюдение, протоколите от заседанията и участници.

Специфичен въпрос на този етап е свързан с участието на партньорите в подготовката на поканите за проекти. Участие в процеса на подбор на проекти подобрява разбирането на заинтересованите страни за това как тези процеси работят на практика, включително колко добре са формулирани критериите за оценка, как се прилагат и до каква степен те служат на своето предназначение отчитайки се и възможността от използване експертните познания на заинтересованите страни относно областта/секторите на въздействие на поканите за предложения и оценка на получените предложения. Включването на партньори в процеса на подбор обаче поставя на дневен ред въпроса за конфликта на интереси. В тази връзка, разкриването и прозрачността по време на целия процес са от решаващо значение за предотвратяване на тези ситуации и следва да включва подходящи мерки за избягване на евентуален конфликт на интереси, чрез ясни предварителни процедури, касаещи представляващите партньорските организации включени в процесът на изготвяне на поканите за представяне на предложения, имащи пряк или косвен интерес от участие в поканите за представяне на предложения. Препоръчва се и организирането на постоянен пул от експерти, имащи квалификацията и възможността за участие в подготовката на поканите за представяне на предложения и оценката на предложенията, като постоянното им въртене спомага за ефективното предотвратяване и адресиране възможните конфликти на интереси.

На етап МОНИТОРИНГ

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Поставя се задължение на страните членки да представят на Комисията годишен доклад за изпълнение на всяка една от програмите и споразумението за партньорство. Комитетите за наблюдение следва да разглеждат и одобряват докладите за годишното изпълнение, преди да бъдат представени на Комисията. Докладите за годишното изпълнение следва да съдържат и оценяват, наред с другите точки, участието на партньорите (заинтересованите страни) в прилагането, мониторинга и оценката на споразумението за партньорство и програмите като включват преглед на становищата, дадени от партньорите по време на обсъжданията/консултациите и начина по който те са взети под внимание от управляващите органи.

На етап ОЦЕНКА

Важно е участието на партньорите в подготовката, изпълнението и последващите оценки за да се осигури безпристрастност и възможност за развитие на познанията на всички участващи в процеса. В тази връзка се предвижда управляващите органи да включат партньорите си в процеса на оценка, чрез комитети за наблюдение, от установяване на техническото задание до финализиране на оценката. УО следва да изготвят план за оценка, като планът следва да бъде обсъден от партньорството в комитетите за наблюдение. Които от своя страна редовно следва да проверяват напредъка по изпълнение на плана за оценка, като партньорите следва да получат всички оценки и да бъдат информирани за последващите действия по констатациите. Ще се изисква да бъде извършена и оценка на изпълнение и ефективността на принципа на партньорство през програмния период. И накрая, управляващите органи следва да консултират с партньорите обобщаващите резултати от оценките, извършени през програмния период, преди да бъдат изпратени на комисията.

2.1.2. Национална нормативна база на партньорството при управлението на ЕСИФ

Закон за управление на средствата от европейските структурни и инвестиционни фондове (ЗУСЕСИФ)

ЗУСЕСИФ определя националната институционална рамка за управлението на средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове („ЕСИФ“) като средствата се управляват на основа на законност, добро финансово управление и устойчиво развитие, за гарантиране на тяхната ефективност и ефикасност, **чрез партньорство и многостепенно управление**, с цел намаляване на административната тежест за бенефициента и при осигуряването на публичност и прозрачност.

Определят се органите на управление и контрол на средствата от ЕСИФ, като управляващите органи отговорят за цялостното програмиране, управление и изпълнение на програмата.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

В рамките на раздел II „Комитети за наблюдение и партньорство при управлението на средствата от ЕСИФ“ на ЗУСЕСИФ е формулирано, че „програмирането, изпълнението, наблюдението и оценката на Споразумението за партньорство и програмите се осъществяват в партньорство с централните и териториалните органи на изпълнителната власт, общините, национално представителните организации на работодателите и на работниците и служителите, с организации, представляващи гражданското общество и с представители на академичната общност“ (чл. 12, ал. 1), като **принципът на партньорство** се прилага и при създаването на управителен комитет за изпълнение и наблюдение на съвместен план за действие (чл. 12, ал. 2).

В рамките на чл. 13 и чл. 14 от ЗУСЕСИФ са разгледани основните функции и предназначение на Комитета за наблюдение на Споразумението за партньорство (чл. 13), както и на Комитетите за наблюдение на отделните програми (чл. 14), в качеството им на колективни органи, основани на принципа на партньорство, чиято основна задача е да следи за ефективността и качеството на изпълнение на Споразумението за партньорство/отделните оперативни програми.

В рамките на чл. 15 е определен състава, а в чл. 16 регулярността на провеждане на заседанията и начина на вземане на решения в Комитетите за наблюдение.

В рамките на чл. 26 се определят и отговорностите на управляващите органи относно предоставянето на безвъзмездна финансова помощ включващо публичното съгласуване на насоки и/или друг документ, определящи условията за кандидатстване и условията за изпълнение на одобрените проекти както и утвърждаване от комитета за наблюдение на съответната програма на методология и критерии, използвани за подбор на операции.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 70 на МС от 14.04.2010 г. за координация при управлението на средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове и за създаване на Съвет за координация при управлението на средствата от Европейския съюз

В рамките на чл. 2 от постановлението е предвидено създаването на Съвет за координация при управление на средствата от Европейския съюз за координация на мерките за изпълнение на държавната политика за икономическо, социално и териториално развитие на страна, финансирани със средства от ЕСИФ. Определят се функциите на Заместник министър-председателят по управление на средствата от Европейския съюз.

Основните функции на Съвета са както следва:

1. Обсъждане на въпроси във връзка с реформите на Кохезионната политика и Общата селскостопанска политика и Общата политика в областта на рибарството за програмен период 2014 - 2020 г.;

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

2. Съгласуване проектите на индикативни годишни работни програми на програмите, финансирани от Европейските структурни и инвестиционни фондове за периода 2014 – 2020 г.;
3. Разглеждане на предложения за изменения в Споразумението за партньорство и на програмите, финансирани със средства от ЕСИФ, включително за преразпределение на средства по приоритетни оси или приоритети, и осигурява тяхната взаимна съгласуваност;
4. Обсъждане и на други въпроси, свързани с управлението на средствата от ЕСИФ, по инициатива на председателя на Съвета или по предложение на член на Съвета;

Председател на съветът е Заместник министър-председател с членове 14 (четиринайсет) министри както следва на: труда и социалната политика; вътрешните работи; финансите; икономиката; енергетиката; туризма; транспорта; информационните технологии и съобщенията; регионалното развитие и благоустройство; околната среда и водите; земеделието, храните и горите; здравеопазването; образованието и науката; културата; младежта и спорта; и директорът на Дирекция "Централно координационно звено" в администрацията на Министерския съвет които са секретариат на съвета. В съветът не присъстват членове от партньорите.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 5 на МС от 18.01.2012 г. за разработване на стратегическите и програмните документи на Република България за управление на средствата от фондовете по Общата стратегическа рамка на Европейския съюз за програмния период 2014 - 2020 г.

Съгласно постановлението, Съветът за координация при управлението на средствата от Европейския съюз обсъжда приоритетите, които да се финансират от фондовете по Общата стратегическа рамка в България и финансовата рамка за тях и подпомага заместник министър-председателя по европейските фондове и икономическа политика при вземането на решения, свързани с цялостният процес по разработване на стратегически и програмни документи.

Съгласно чл. 3, ал. 1 на Постановлението е предвидено създаването на работна група за разработване на Споразумението за партньорство, докато с чл. 5, ал. 1 се създават отделни тематични групи за разработване на всяка от програмите за периода 2014 - 2020 г. Работните групи се председателстват от определено от Министерския съвет водещо ведомство, като Председателите на работните групи участват в състава на съответната работна група.

Във всяка от работните групи вземат участие представители на:

1. Централното координационно звено, Сертифициращият орган по оперативните програми, Разплащателната агенция по Програмата за развитие на селските райони и Одитния орган по оперативните програми за програмния период 2007 - 2013 г.;

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

2. Ведомствата, отговорни за политиките, мерки по които ще се финансират от съответната програма;
3. Дирекция "Стратегическо развитие и координация" в администрацията на Министерския съвет;
4. Дирекция "Икономическа и финансова политика" на Министерството на финансите;
5. Националния статистически институт;
6. Комисията за защита от дискриминация;
7. Регионалните съвети за развитие в районите от ниво 2;
8. Национално представителните организации на работодателите, работниците и служителите, признати от Министерския съвет по реда на Кодекса на труда;
9. Национално представителните организации на и за хора с увреждания, признати от Министерския съвет по реда на Закона за интеграция на хората с увреждания;
10. Националното сдружение на общините в Република България;
11. Академичната общност;
12. Неправителствени организации.

Всяка от работните групи отговаря за изготвянето на проекта на съответната програма, като внася за разглеждане от Съвета за координация при управлението на средствата от Европейския съюз приоритетите на съответната програма. Съответната работна група е отговорна и за осигуряване на съответствието на програмата с принципите на партньорство, многостепенно управление, насърчаване на равенството между мъжете и жените и устойчивото развитие, както и с приложимото европейско и национално законодателство.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 142 на МС от 7.06.2019 г. за разработване на стратегическите и програмните документи на Република България за управление на средствата от фондовете по Общата стратегическа рамка на Европейския съюз за програмния период 2021 - 2027 г.

Постановлението е идентично с ПМС 5 от 18.01.2012 г. за разработване на стратегическите и програмните документи на Република България за управление на средствата от фондовете по Общата стратегическа рамка на Европейския съюз за програмния период 2014 - 2020 г. и най-общо включва:

Оперативната координация при изготвянето на програмните документи в областта на Кохезионната политика, Общата селскостопанска политика и Общата политика по рибарство на ЕС за програмният период 2021-2027г. се осъществява от Централното координационно звено под ръководството на заместник-министър председател подпомогнат от Съветът за координация при управлението на средствата от Европейския съюз.

Съветът за координация при управлението на средствата от ЕС обсъжда приоритетите, които да се финансират от фондовете по Общата стратегическа рамка в България и финансовата рамка за тях.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Постановлението предвижда създаването на **работна група за разработване на Споразумението за партньорство, както и създаването на отделни тематични групи за разработване на всяка от програмите за периода 2021 - 2027 г.** Работните групи се председателстват от определено от Министерския съвет водещо ведомство, като Председателите на работните групи участват в състава на съответната работна група.

Във всяка от работните групи вземат участие представители на:

1. Централното координационно звено, Сертифициращите и Одитните органи по оперативните програми за програмният период 2014-2020г., Разплащателната агенция по Програмата за развитие на селските райони и определените от Министерския съвет водещи ведомства за разработване на програмите, финансирани от фондовете на програмният период 2021-2027 г.;
2. Ведомствата, отговорни за политиките, мерки по които ще се финансират от съответната програма;
3. Дирекция "Икономическа и социална политика" в администрацията на Министерския съвет;
4. Дирекция "Икономическа и финансова политика" на Министерството на финансите;
5. Дирекция „Права на човека” на Министерство на външните работи;
6. Националния статистически институт;
7. Комисията за защита от дискриминация;
8. Агенцията за хора с увреждания;
9. Регионалните съвети за развитие в районите от ниво 2;
10. Национално представителните организации на работодателите, работниците и служителите, признати от Министерския съвет по реда на Кодекса на труда;
11. Национално представителните организации на хора с увреждания, признати от Министерския съвет по реда на Закона за интеграция на хората с увреждания;
12. Националното сдружение на общините в Република България;
13. Фонда на фондовете по смисъла на чл.5, ал.1 от ЗУСЕСИФ;
14. Академичната общност;
15. ЮЛНЦ работещи в обществена полза, според мерките, които се финансират по съответната програма:
    - организации работещи в сферата на равенството между мъжете и жените, недискриминацията и равните възможности;
    - организации работещи в сферата на социалното включване и интегрирането на маргинализираните групи;
    - организации на екологични организации;
    - организации работещи в сферата на образованието, науката и културата;
    - организации на местните инициативни групи и местните инициативни рибарски групи за изпълнение на Подхода „Водено от общностите местно развитие”.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

16. Могат да бъдат определени за членове и представители и други ЮЛНЦ в обществено полезна дейност, имащи отношение към мерките попадащи във обхвата на съответната политика или програма.

Всяка от работните групи отговаря за изготвянето на проекта на съответната програма, като внася за разглеждане в Съвета за координация при управлението на средствата от Европейския съюз приоритетите на съответната програма. Съответната работна група е отговорна и за осигуряване на съответствието на програмата с принципите на партньорство, многостепенно управление, насърчаване на равенството между мъжете и жените и устойчивото развитие, както и с приложимото европейско и национално законодателство.

Постановлението запазва идентични правилата въведени с промяната от 2016 г. на ПМС № 79 на МС от 10.04.2014 г. относно процедурите за избиране на представители на академичната общност и на различните групи юридически лица с нестопанска цел в обществена полза в тях които следва да:

- са регистрирани като ЮЛНЦ в обществена полза най-малко две години преди подаване на заявление за участие в процедурата по избор;
- са действащи и активно изпълняващи целите си най-малко две години към момента за подаване на заявлението за участие;
- кандидатът следа да е служител или да е член на върховен орган или на управителен орган на ЮЛНЦ;
- имат опит в разработването, изпълнението, мониторинга или оценката на стратегии, програми или политики, както и на Националната стратегическа референтна рамка, Споразумението за партньорство, програми или проекти, съфинансирани със средства от Европейския съюз.

Към настоящият етап няма постановление на МС за създаване на комитети за наблюдение на споразумението за партньорство на Република България и на програмите, съфинансирани от ЕСИФ, за програмен период 2021 – 2027 г. както и друго ново законодателство в сферата на конкурентоспособността и иновациите въведени след завършване на доклада по дейност 1. В този връзка ще разгледаме действащото към момента постановление във връзка с изпълнението на програмният период 2014-2020г., а именно

ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 79 на МС от 10.04.2014 г. за създаване на комитети за наблюдение на Споразумението за партньорство на Република България и на програмите, съфинансирани от ЕСИФ, за програмен период 2014 – 2020 г.

Прилагането на принципа на партньорство в процеса на планиране и програмиране, изпълнение, мониторинг и оценка на публичните политики и програми в сферата на конкурентоспособността и иновациите е съставът на комитетите за наблюдение които се определят с нормативен акт на Министерския съвет съгласно чл. 15 ал.2 от ЗУСЕСИФ при спазване изискванията на чл. 5 и 48 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 и на Делегиран регламент

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

(ЕС) № 240/2014 на Комисията от 7 януари 2014 г. относно Европейски кодекс на поведение за партньорство в рамките на европейските структурни и инвестиционни фондове (ОВ, L 74/1 от 14 март 2014 г.).

С ПМС № 79 на МС от 10.04.2014 г. се определя създаване на комитети за наблюдение на Споразумението за партньорство на Република България (чл. 1) и на програмите, съфинансирани от ЕСИФ (чл. 10), за програмен период 2014 – 2020 г. като в сферата на конкурентоспособността и иновациите, в частност, са:

- Комитет за наблюдение по ОП „Иновации и конкурентоспособност“ и ОП „Инициатива за малки и средни предприятия“;
- Комитет за наблюдение по ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“.

Постановлението дефинира основните функции, състав, формат и регулярност на провежданите заседания, както и начина на вземане на решения в комитета за наблюдение на Споразумението за партньорство и в рамките на комитетите за наблюдение на всяка от програмите по ЕСИФ. Във връзка с голямата отговорност на държавата в управлението на структурните фондове в нормативния акт са определени критериите и процедурата за избор на представители на партньорите като комитетите след сформирането си приемат вътрешни правила за работа и кодекс за поведение.

През 2016г. (в сила от 17 юни 2016 г.) се приемат промени в постановлението които засягат съставите на комитетите, както и процедурите за избиране на представители на академичната общност и на различните групи юридически лица с нестопанска цел в обществена полза в тях. Накратко промените обхващат:

- по-добро систематизиране на общите критерии и процедури за избор на представители на организации в комитетите, предвидени досега в механизма за избор, утвърден от заместник министър-председателя по европейските фондове;
- деклариране на конфликт на интереси от избраните за членове на комитетите представители на организации;
- прецизиране правилата за свикване на заседания и реда за приемане на неприсъствени решения.

С промените се дава възможност по инициатива на председателя на съответния комитет за наблюдение на програмите, съфинансирани от ЕСИФ, да се включват до трима допълнителни членове от ЮЛНЦ, които имат отношение към мерките, които ще се финансират по съответната програма, и не осъществяват дейност в частна полза. Това са представители на организации, различни от изрично предвидените групи ЮЛНЦ, а именно: организациите, работещи в сферата на равенството между мъжете и жените, недискриминацията и равните възможности; организациите, работещи в сферата на социалното включване и интегрирането на маргинализираните групи; екологичните организации; организациите,

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

работещи в сферата на образованието, науката и културата; представителите на други групи юридически лица с нестопанска цел за обществено полезна дейност, имащи отношение към мерките, които ще се финансират по съответната програма. При определяне на тези допълнителни членове се спазва принципът за недискриминация и равнопоставеност, като при необходимост се прилага описаната в Раздел II на Постановлението процедура.

По отношение на ЮЛНЦ, регистрирани в обществена полза промените предвиждат, включването на досега действащия механизъм за избор на представители на ЮЛНЦ в съставите на комитетите по наблюдение в текста на Постановлението. Запазват се следните общи критерии, на които следва да отговарят организациите и кандидатите:

- да са регистрирани като ЮЛНЦ в обществена полза най-малко две години преди подаване на заявление за участие в процедурата по избор;
- да са действащи и активно изпълняващи целите си най-малко две години към момента за подаване на заявлението за участие;
- кандидатът следа да е служител или да е член на върховен орган или на управителен орган на ЮЛНЦ.
- да имат опит в разработването, изпълнението, мониторинга или оценката на стратегии, програми или политики, както и на Националната стратегическа референтна рамка, Споразумението за партньорство, програми или проекти, съфинансирани със средства от Европейския съюз.

Наред с това, се потвърждава и забраната ЮЛНЦ, които ще участват в избора, да не членуват в представителните на национално равнище организации на работодателите и на работниците и служителите, признати от Министерския съвет по реда на Кодекса на труда, както и в национално представителните организации на хората с увреждания, признати от Министерския съвет.

Цялостната процедура за избор на представители на съответните групи ЮЛНЦ в Комитета по наблюдение на Споразумението за партньорство и комитетите по наблюдение на програмите, съфинансирани от ЕСИФ, е разписана в Приложение II към Постановлението. Раздел I засяга избора на представители на академичната общност в Комитета по наблюдение.

Процедурата за избор на ЮЛПЦ включва, както досега, публично обявяване на Единния информационен портал за обща информация за изпълнението и управлението на ЕСИФ (www.eufunds.bg), както и на сайта на съответната програма, покана за участие по чл.12 ал.3 т.9 и ал.4 от Постановлението в избора на представители на ЮЛНЦ в комитет за наблюдение. В поканата се определят конкретната група лица по чл. 12, ал. 4 според мерките, които ще се финансират по съответната програма. В срок до 15 работни дни от всяко заинтересовано лице подава писмено заявление за участие в избора до ръководителя на административното звено, което е определено за управляващ орган на съответната

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

програма. Писменото заявление е по образец, утвърден от заместник министър-председателя. Към заявлението се прилагат:

- решение за първоначална съдебна регистрация и удостоверение за актуално състояние;
- списък с описание на изпълняваните проекти, програми и/или дейности съгласно чл. 13а, ал. 1, т. 3 и 4 от ПМС 79/2014, както и документи, доказващи изпълнението им;
- декларация за обстоятелствата, че представляваното от кандидата юридическо лице е действащо и активно осъществяващо целите си не по-малко от две години към момента на подаване на заявлението и не членува в представителните на национално равнище организации на работодателите и на работниците и служителите, признати от Министерския съвет по реда на Кодекса на труда, както и в национално представителните организации на хората с увреждания, признати от Министерския съвет.

В срок до 10 работни дни след изтичането на срока за кандидатстване ръководителят на административното звено, уведомява лицата, отговарящи на критериите за избор и ги кани да излъчат един общ представител на съответната група юридически лица с нестопанска цел за обществено полезна дейност за основен член и до трима представители за резервни членове. В срок до 7 работни дни от получаването на поканата лицата писмено следва да уведомяват ръководителя на административното звено, за излъчените представители, като представят доказателства за общото им одобрение.

Уреден е и начин за провеждане на повторна процедура за избор:

- ако нито една от организациите по дадена група, подали заявление за участие, не отговаря на критериите за избор – втора процедура за избор на представители на съответната група организации се състои в тримесечен срок.
- ако за някоя от групите организации няма нито едно ЮЛНЦ, подало заявление за участие – срокът за провеждане на нова процедура за избор е преди следващото заседание на съответния комитет, но не по-рано от една от година след провеждането на първата процедура за избор.

Текст на Постановлението не предвиждаше конкретно кои представители на академичната общност могат да излъчват членове на Комитетите по наблюдение. Същевременно, механизмът за техния избор се определяше от министъра на образованието и науката. С промените през 2016 г., в процедура за избор на представителите на академичната общност се определя, че ръководителят на административното звено изпраща покана до председателите на Българската академия на науките, Селскостопанската академия и Съветът на ректорите на висшите училища в Република България за определяне по един представител в комитетите за наблюдение като процедурата е разписана в Приложение I към Постановлението.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

2.2. Тематични работни групи (ТРГ) за изработване на оперативните програми за периода 2021-2027 г.

На основание чл. 3 от ПМС № 142/2019 г. се създава работна група за разработване на Споразумението за партньорство, а въз основа на чл. 7 се създават тематични работни групи за изработване на програмите, финансирани от фондовете за програмния период 2021 – 2027 г. в сферата на конкурентоспособността и иновациите в частност: оперативна програма за иновации и конкурентоспособност и оперативна програма за наука и образование.

2.2.1. ТРГ за изработване на Оперативна програма за иновации и конкурентоспособност 2021-2027

Задълбочено проучване на общодостъпната публична информация относно **състава на тематичната работна група** на ОП за иновации и конкурентоспособност 2021-2027 г., показва, че не може да бъде намерен поименният състав на групата, като това е единствената програма неспазила изискването за публичност. Единствената информация на интернет портала на административният орган определен за ръководител на работната група, а именно, Главна дирекция „Европейски фондове за конкурентоспособност“ към министерство на икономиката е свързана със стартиралата процедура за заявяване на интерес[12] за участие в избора на представители на юридически лица с нестопанска цел, работещи в обществена полза, за включването им в състава на тематична работна група за разработване на оперативна програма за иновации и конкурентоспособност за програмен период 2021-2027 г. В допълнение, на 19 ноември 2019 г. в Резиденция „Бояна“, гр. София, по време на провеждане на редовното Девето официално заседание на Комитета за наблюдение[13] (КН) на Оперативна програма "Иновации и конкурентоспособност" 2014-2020 (ОПИК) и Оперативна програма "Инициатива за малки и средни предприятия" 2014-2020 (ОПИМСП) е предоставена информация, като последна точка, относно напредъкът в процеса на подготовка на новият програмен периода 2021-2027г. като към точката има създаден линк, но информацията е недостъпна и не се зарежда.

В тази връзка относно работната група не може да се направи анализ на съставът ѝ, включително на включените в съставът ѝ представители на юридически лица с нестопанска цел, работещи в обществена полза. В допълнение, не е представена публична информация относно заседания на работната група, дневен ред, материали, както и вътрешните правила за дейността ѝ и правилата за конфликт на интереси.

[12] Покана към юридическите лица с нестопанска цел за участието им в тематичната работна група за разработването на оперативната програма за иновации и конкурентоспособност за програмен период 2021-2027, документът е достъпен на уеб адрес: https://opic.bg/opik/nov-programen-period-2021-2027-g

[13] Дневен ред на Девето официално заседание на Комитета за наблюдение (КН) на Оперативна програма "Иновации и конкурентоспособност" 2014-2020 (ОПИК) и Оперативна програма "Инициатива за малки и средни предприятия" 2014-2020 (ОПИМСП), документът е достъпен на уеб адрес: https://opic.bg/opik/deveto-ofitsialno-zasedanie-na-kn-na-opik-i-na-opimsp

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Процедурата за заявяване на интерес за участие в избора на представители на юридически лица с нестопанска цел, работещи в обществена полза за включването им в състава на тематична работна група за разработване на оперативна програма за иновации и конкурентоспособност за програмен период 2021-2027 г. съответства на процедурата съгласно приложение 2 към чл. 9 ал.4 от ПМС 142/2019г. и най-общо включва:

1. покана за участие в избора на представители в работна група за разработване на оперативна програма за иновации и конкурентоспособност за програмен период 2021-2027 на следните групи юридически лица с нестопанска цел, работещи в обществена полза:

- организации, работещи в сферата на равенството между мъжете и жените, недискриминацията и равните възможности;
- организации, работещи в сферата на социалното включване и интегрирането на маргинализираните групи;
- екологични организации;
- организации, работещи в сферата на образованието, науката и културата;
- организации на местните инициативни групи и местните инициативни рибарски групи за изпълнение на подхода ,,Водено от общностите местно развитие“;
- организации, работещи в сферата на насърчаване на икономическото развитие;
- организации, работещи в сферата на развитие на информационните и комуникационни технологии;
- организации, работещи в сферата на енергийната и ресурсна ефективност;
- организации, работещи в сферата на иновациите и предприемачеството.

2. следва да отговарят на следните общи критерии:

- Да са регистрирани по реда на Закона за юридическите лица с нестопанска цел като юридически лица с нестопанска цел за осъществяване на общественополезна дейност най-малко 2 години преди момента на подаване на заявление за участие в процедурата за избор;
- Да са действащи и активно осъществяващи целите си не по-малко от 2 години към момента на подаване на заявлението за участие в процедурата за избор;
- Да притежават опит в разработването/изпълнението/мониторинга или оценката на стратегии/програми или политики;
- Да притежават опит в разработването/изпълнението/мониторинга или оценката на Националната стратегическа референтна рамка/Споразумението за партньорство/програми или проекти, финансирани със средства от Европейския съюз (не се изисква за организациите на местните инициативни групи и местните инициативни рибарски групи);
- В тях да членуват поне 3 местни инициативни групи и/или местни инициативни рибарски групи, действащи и активно осъществяващи целите си не по-малко от една година към

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

момента на подаване на заявлението за участие в процедурата за избор (изисква се само за организации на местните инициативни групи и местните инициативни рибарски групи);
- Да не членуват в представителните организации на работодателите и на работниците и служителите на национално равнище, признати от Министерския съвет по реда на Кодекса на труда, както и в национално представителните организации на хората с увреждания, признати от Министерския съвет по реда на Закона за хората с увреждания.

Писмените заявления и приложените към тях документи се представят в срок **до 15 работни дни** от датата на публикуване на настоящата покана. Самата обявя няма указана точна дата в която изтича срокът за заявяване на интерес, нито има дата на публикуване на обявлението.

В срок до 10 работни дни след изтичането на срока за заявяване на интерес, юридическите лица с нестопанска цел, отговарящи на критериите заложени в процедурата, ще бъдат уведомени и ще бъдат поканени да излъчат един общ представител на съответната група юридически лица с нестопанска цел за обществено полезна дейност за основен член и до трима представители за резервни членове. Може да се заключи, че в състава на работната група гражданският сектор отново ще бъде **силно непредставен с общо 9 члена** вероятно с право на глас (не е указано в обявлението).

В срок до 7 работни дни от получаването на покана, лицата отговарящи на критериите заложени в поканата, следва да уведомят писмено министъра на икономиката за излъчените представители, като представят доказателства за общото им одобрение, като номинираните представители и техните заместници следва да отговарят на следните условия:

- да не са осъждани за престъпление с влязла в сила присъда, освен ако са реабилитирани;
- да имат минимум 2 години опит в сферата на дейност на юридическите лица, за чиито представители са номинирани;
- да имат опит в разработването/изпълнението/мониторинга или оценката на Националната стратегическа референтна рамка/Споразумението за партньорство/програми или проекти, финансирани със средства от Европейския съюз;
- да са служители или да са членове на върховен орган или на управителен орган на някое от избраните юридически лица.

2.2.2. ТРГ за изработване на Оперативна програма за наука и образование 2021-2027

Тематичната работна група (ТРГ) е създадена в съответствие с ПМС № 142 от 07.06.2019 г. за разработване на стратегическите и програмните документи на Република България за управление на средствата от фондовете на Европейския съюз за програмния период 2021-2027 г. Съставът и е определен със Заповед № РД 09 -2726/22.10.2019 г. на министъра на образованието и науката съгласно чл. 7, ал. 6 от ПМС № 142/2019 г. ТРГ отговаря за изготвяне на проекта на оперативна програма и осъществява функциите си до официалното одобрение на програмата от ЕК.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Съгласно одобрените вътрешни правила за дейността, ТРГ отчита работата си пред министъра на образованието и науката и пред заместник министър-председателя по чл. 5, ал. 1, т. 2 от Устройствения правилник на МС и на неговата администрация като Министърът на образованието и науката носи отговорност за качественото и своевременно изготвяне на проекта на програмата.

Членовете на ТРГ по чл. 7, ал. 4, т. 9-14 и ал. 5 от ПМС № 142/2019 г. (РСР в районите от ниво 2; представителните организации на работодателите и на работниците и служителите на национално равнище, признати от МС по реда на КТ; национално представителните организации на хора с увреждания, признати от МС по реда на ЗХУ; Националното сдружение на общините в Република България; Академичната общност – БАН, СРВУРБ, ССА, **Групи ЮЛНЦ за ОПД**) следва да представят информация относно дейността на ТРГ на организациите, които са ги излъчили. При вземането на решения членовете на ТРГ могат да внасят за обсъждане актуални въпроси по проблеми, свързани с разработването на програмата.

Процедура за вземане на решение - ТРГ се стреми да взема решения с единодушие, като при липса на единодушие, решенията се вземат с мнозинство от 2/3 от присъстващите членове. Допуска се, по предложение на председателя, провеждане на технически срещи за постигане на единодушие сред членовете на групата. При писмена процедура, проектът на решение, придружен от съответния документ за гласуване, както и обосновка към него (ако има такава) се изпраща по електронен път за становище до 10 работни дни от изпращане на материалите. Решението се счита за прието, когато е гласувано от повече от 2/3 от състава на ТРГ, а при липса на писмен отговор се приема, че членът гласува решението без бележки.

Механизъм за отчетност на ТРГ е поименният състав и информация относно дейността на ТРГ и взетите решения, както и информация за хода на изготвянето на оперативната програма да се публикува на интернет страниците на МОН и ИА ОПНОИР. Публично достояние са също така и самите Вътрешните правила за работа на ТРГ, Етичният кодекс и актуален списък на състава й. Официалното становище на ТРГ по разглеждани въпроси се изразява пред средствата за масово осведомяване от председателя или заместник-председателя. Останалите членове на ТРГ могат да правят изявления пред медиите по документите и сведенията, но не в качеството си на изразители на официалното становище на ТРГ.

Прегледът на **състава на ТРГ** на ОПНО 2021-2027 г.[14], показва, че от **общо 70 члена** с право на глас от които партньорите в състава на ТРГ **са силно непредставени (общо 17 члена с право на глас)** от които работодателски организации – 5 члена, синдикати – 2 члена, академичната общност – 3 члена, по един член – национален съвет за интеграция на хора с увреждания,

[14] Състав на тематична работна група на Оперативна програма за наука и образование 2021-2027, документът е достъпен на уеб адрес: http://sf.mon.bg/?go=page&pageId=20

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

НСОРБ, организации работещ в сферата на: социалното включване и интеграция на маргинализирани групи; екологията; образованието, науката и културата; политиките за младежта; и местни инициативни групи или общо 7 члена.

2.3. Комитети за наблюдение на оперативните програми

ЗУСЕСИФ формулира, че програмирането, изпълнението, наблюдението и оценката на програмите се осъществяват в партньорство на органите на изпълнителната власт с общините, социално икономическите партньори (представители на работодателите и работниците и служителите) и с организации, представляващи гражданското общество и с представители на академичната общност, като принципът на партньорство се прилага със създаването на комитет за наблюдение. В рамките на оперативните програми в сферата на конкурентоспособността и иновациите са създадени следните комитети:

2.3.1. Комитет за наблюдение на ОП „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020 и на ОП „Инициатива за МСП“ 2014-2020

Комитетът за наблюдение е създаден на основание чл. 10 от ПМС № 79/10.04.2014 г. за създаване на комитети за наблюдение на Споразумението за партньорство на Република България и на програмите, съфинансирани от Европейските структурни и инвестиционни фондове за програмен период 2014-2020 г., в съответствие с разпоредбите на чл. 47 – чл. 49, чл. 110, чл. 125 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 г. на Европейския парламент и на Съвета и в съответствие с Делегиран Регламент (ЕС) № 240/2014 на Комисията.

Считано от 30.09.2015 г., Комитетът изпълнява функциите и на Комитет за наблюдение на Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика“ 2007-2013 (ОПРКБИ) на основание § 5, ал. 1, т. 4 от Заключителните разпоредби на ПМС № 189 от 2015 г. за изменение и допълнение на ПМС № 79/2014 г.

Прегледът на **състава на комитета за наблюдение** на ОП „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020 г. и на ОП „Инициатива за малки и средни предприятия“ 2014-2020 г. (актуален към 15.11.2018 г.)[15], показва, че от **общо 53 члена** с право на глас и **6 наблюдателя** с право на съвещателен глас от които икономическите партньори в състава на Комитета **са силно непредставени (общо 13 члена с право на глас и 2-ма наблюдатели с право на съвещателен глас).**

Процедура за вземане на решение:

[15] ***Състав на комитета за наблюдение на Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020 и на Оперативна програма „Инициатива за МСП“ 2014-2020*** *(актуализация към 15.11.2018 г.), документът е достъпен на уеб адрес: http://opic.bg/uploads/2018/11/komitet-za-nablyudenie-1.pdf*

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Решенията в Комитета се взимат **с единодушие**, като в случаите, когато е невъзможно да се постигне единодушие, решенията се взимат с мнозинство от две трети от присъстващите на заседанието членове на Комитета с право на глас.

Комитетът може да взема решения и неприсъствено чрез **писмена процедура**. В този случай, проектът на решение се счита за приет, когато е съгласуван от повече от две трети от членовете с право на глас. Като при липса на писмен отговор от страна на член на Комитета се приема, че той съгласува проекта на решение без забележки.

Механизъм за отчетност на Комитета за наблюдение е публикуването на протоколите от заседанията му, съдържащи дневния ред, списъка на присъстващите, изложение на обсъжданите въпроси, получените становища по тях и взетите решения на интернет страницата на УО на ОПИК и на Единния информационен портал за обща информация за изпълнението и управлението на ЕСИФ (*www.eufunds.bg*). Освен протоколите от заседанията, публично достояние са и Вътрешните правила за работа на Комитета, неговия Етичен кодекс и актуален списък на състава му.

Прегледът и анализът на вътрешните правила за работа на Комитетите за наблюдение на Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност" 2014-2020 и на оперативна програма „Инициатива за МСП” 2014-2020 показват че не са описани правила за избор на членове на МК касаещи трите допълнителни члена, извън посочените в чл. 12., ал.3 и 4 на ПМС 79/2014 като е указано, че при „Определяне на допълнителните членове се спазва принципа за недискриминация и равнопоставеност, като при необходимост се прилага процедурата по чл.13а от ПМС 79/2014”.

Съгласно чл. 9 от правилата за работа на комитета за наблюдение, е записано, че с право на съвещателен глас могат да участват представители на юридически лица с нестопанска цел, имащи отношение към мерките които се изпълняват по ОПИК като се определят чрез механизъм за избор, които се утвърждава от ръководителя на УО на ОПИК. Подобна процедура обаче не е описана в вътрешните правила за работа на УО или поне не е публична или се определя съобразно ПМС 79/2014.

2.3.2. Комитет за наблюдение на ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014-2020

Комитетът за наблюдение на Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014-2020 г. (ОП НОИР) е създаден на основание Закона за администрацията и Постановление № 79 от 10 април 2014 г. на Министерски съвет за създаване на комитети за наблюдение на Споразумението за партньорство на Република България и на програмите, съфинансирани от Европейските структурни и инвестиционни фондове, за програмен период 2014-2020 г.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Прегледът на **състава на Комитета за наблюдение** на ОПНОИР 2014-2020 г., показва, че от **общо 56 члена** с право на глас и **9 наблюдателя** с право на съвещателен глас от които икономическите партньори в състава на Комитета **са силно непредставени (общо 17 члена с право на глас и 4-ма наблюдатели с право на съвещателен глас).**

Процедура за вземане на решение:

Председателят и членовете на комитета имат право на глас при вземането на решения, докато **наблюдателите** са с право на съвещателен глас.

Решенията в Комитета се взимат с **общо съгласие**, като в случаите, когато е невъзможно да се постигне общо съгласие, решенията се взимат с мнозинство от две трети от присъстващите на заседанието членове на Комитета с право на глас.

Комитетът може да взема решения и неприсъствено чрез **писмена процедура**. В този случай, проектът на решение се счита за приет, когато е съгласуван от повече от две трети от членовете с право на глас. Като при липса на писмен отговор от страна на член на Комитета се приема, че той съгласува проекта на решение без забележки.

Механизъм за отчетност на Комитета за наблюдение е публикуването на протоколите от заседанията му, съдържащи дневния ред, списъка на присъстващите, изложение на обсъжданите въпроси, получените становища по тях и взетите решения на интернет страницата на УО на ОПНОИР и на Единния информационен портал за обща информация за изпълнението и управлението на ЕСИФ (*www.eufunds.bg*). Освен протоколите от заседанията, публично достояние са и Вътрешните правила за работа на Комитета, неговия Етичен кодекс и актуален списък за състава му.

Прегледът на вътрешните правила за работа на Комитета за наблюдение на НОИР показва че не са описани правила за избор на членове на МК касаещи трите допълнителни члена, извън посочените в чл. 12., ал.3 и 4 на ПМС 79/2014 както и за изборът на представители на ЮЛНЦ, имащи отношение към мерките които се изпълняват по НОИР. Подобна процедура не е описана във вътрешните правила за работа на УО или поне не е публична или се определя съобразно ПМС 79/2014. Единственият текст във вътрешните правила, касаещ членовете на Комитета за наблюдение е следният и указва издаването на заповед за състава, както и актуализацията му при възникнала необходимост.

„Съставът на Комитета за наблюдение се определя поименно на основание чл. 48 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17.12.2013 г. и съгласно чл. 12 от ПМС № 79/10.04.2014 г. с писмена заповед на министъра на образованието и науката. Заповедта за състава се актуализира след получаване на уведомление от съответната институция/организация за промяна в номинираните от нея членове или наблюдатели и на техни заместници на мястото на вече утвърдени такива. Дирекция „Програмиране, наблюдение и оценка“ (ПНО) в Изпълнителна агенция „Оперативна програма Наука и

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

образование за интелигентен растеж“ (ИА ОПНОИР), е отговорен за иницииране на промяна в заповедта.”

Въпреки това, съгласно заповед на министъра на образованието и науката за определяне състава на МК (Заповед № РД 09-153 от 19.08.2019г.) в съставът и са включени в качеството на наблюдатели трима представители на организации работещи в сферата на образованието и обучението, предоставяне на информационни услуги и човешките и граждански права за които не е ясно съгласно каква процедура са избрани и дали това са най-представителните за сферата на действие на програмата ЮЛНЦ.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.